

ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

FILOLOGIA, SOCJOLOGIA
I KULTUROZNAWSTWO.
PRIORYTETOWE
OBSZARY NAUKI

Zakopane

29.11.2015 - 30.11.2015

#2

СБОРНИК
НАУЧНЫХ СТАТЕЙ

ФИЛОЛОГИЯ, СОЦИОЛОГИЯ
И КУЛЬТУРОЛОГИЯ.
ПРИОРИТЕТНЫЕ
НАПРАВЛЕНИЯ НАУКИ

Закопане

29.11.2015 - 30.11.2015

#2

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Cena (zl.): bezpłatnie

Zbiór raportów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Filologia, socjologia i kulturoznawstwo.Priorytetowe obszary nauki" (29.11.2015 - 30.11.2015) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. - 112 str.

ISBN: 978-83-65207-51-7 (t.2)

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Komitet Organizacyjny Konferencji:

1. Komitet Organizacyjny Konferencji:
2. W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
3. A. Murza, (Zastępca Przewodniczącego), MBA, Ukraina;
4. А. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия.
5. Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;
6. L. Nechaeva, dr, Ukraina;
7. М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.
8. В. Подобед, dr, Belarus;
9. A. Prokopiuk, dr, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Polska;
10. M. Stych, dr, adiunkt, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
11. A. Tsimayeu, dr, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus;
12. Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы , Россия.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązkiem jest odniesienie do zbioru.

ISBN: 978-83-65207-51-7 (t.2)

"Diamond trading tour" ©

Warszawa 2015

SPIS /СОДЕРЖАНИЕ

SEKSIJA 22. FILOLOGIJE. (ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ)

1. Коч Н. В.	6
МЕТАФОРИКА ДРЕВНЕРУССКОГО ХРОНОТОПА	
2. Жирик У. Ю., Дацюк Ю. С.	13
СУЧАСНА АНГЛІЙСЬКА МОВА, ЇЇ РОЗМОВНІ ФОРМИ: ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД	
3. Брензевич А.О.	17
ФУНКЦІОНУВАННЯ КОГНІТИВНОЇ МЕТАФОРИ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ТЕКСТІ	
4. Мусійчук С.М., Бойко Г.	20
РОЛЬ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
5. Musiichuk S.M.	22
PROBLÈME DE MONDIALISATION DE LA LANGUE FRANÇAISE	
6. Поліщук Н.С., Козак Н.І.	24
ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЗВИЩА ZECHMEISTER У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ	
7. Шихалева И.А.	28
ОСОБЕННОСТИ ИНТОНАЦИОННОГО КОНТУРА В НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ	
8. Стрекалёва Т.В.	30
РОЛЬ ГАЛЛИЦИЗМОВ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ А.С. ПУШКИНА КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ГАЛЛИЦИЗМЫ, А.С. ПУШКИН, ФРАНЦУЗСКИЙ ЯЗЫК, ЗАИМСТВОВАНИЯ.	
9. Ренкас О.П., Колесник М.Ю.	33
НІМЕЦЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	
10. Бабушка В.І.	37
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНИ	
11. Ляшенко Р. О.	41
ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРФЕКТА ЯК КРОС-ЛІНГВІСТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ	
12. Зоз О. А.	49
THE SOUND SEMANTICS OF A POETIC TEXT	

13. Мазур М.В., Колесник М.Ю.....	52
ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОРИ В НІМЕЦЬКІЙ ДРУКОВАНІЙ РЕКЛАМІ	
14. Мусієнко А.В.	55
ІНТЕРНЕТ-ОСВІТА ЯК НОВА ФОРМА СУЧАСНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
15. Орел И. В.....	58
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ НЕМЕЦКОМУ ЯЗЫКУ	
16. Шевченко О.В., Колесник М.Ю.....	61
РОЛЬ РОДОВОГО ВІДМІНКА В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	
17. Козуб Л.С.	64
COMPUTER TECHNOLOGIES IN ACOUSTIC ANALYSIS OF SPEECH PROSODY	
18. Садовая А.Ю.	67
ТЕРМИНЫ СВОЙСТВА В ПОЭТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ Э.И. ЯНВАРЕВА	
19. Гуторка К. О., Конончук І.В.	72
ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНІВ ТА ПРОФЕСІОНАЛІЗМІВ	
20. Лисий В., Конончук І.....	76
FRAUEN LERNEN FREMDSPRACHEN	
21. Литвінська А.О., Конончук І.В.	79
СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ	
22. Трунова К. Л., Конончук І.В.	83
ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНИХ СЛІВ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	
23. Щербина М.І., Конончук І.В.	87
СПОСОБИ ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ	
24. Бондаренко О.В.Щербакова О.В.	90
ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ ІМЕННИКА В СТАРОАНГЛІЙСЬКІЙ І СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКІЙ ПЕРІОД	
25. Демирака О.Д.....	93
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	

26. Джаландінова А.М., Мироненко Т.П. 95
ПЕРЕКЛАД СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ
У НОВЕЛЛІ ДЖОЙС КЕРОЛ ОУТС «ЧОРНА ВОДА»
27. Гуменюк З.В. 98
ПОНИМАНИЕ ГРАММАТИЧЕСКИХ ЯВЛЕНИЙ ИНОСТРАННОГО
ЯЗЫКА: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ
28. Гаврилова Е.С. 100
ВИКОРИСТАННЯ АУДІОЛІНГВАЛЬНОГО МЕТОДУ РОБЕРТА ЛАДА
ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
29. Казьмина Н.А., Фалина Г.Н. 103
GROUP WORK AS AN ESSENTIAL PART OF LEARNING FOREIGN
LANGUAGE
30. Морозов О. А. 105
ФІЛОСОФІЯ У РОМАНІ РЕЯ БРЕДБЕРІ «451 ГРАДУС ПО ФАРЕНГЕЙТУ»
31. Попова Л.И. 108
ПРОБЛЕМА ПРОНИКНОВЕНИЯ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ТЕКСТОВОЙ
КУЛЬТУРЫ В ДРУГИЕ СТРАНЫ

Коч Н. В.

доктор филологических наук,
профессор кафедры филологии
(прикладная лингвистика)

Николаевского национального университета
имени В. А. Сухомлинского

МЕТАФОРИКА ДРЕВНЕРУССКОГО ХРОНОТОПА

Ключевые слова: хронотоп, когнитивная метафора, хронотопная метафора, рефрейминг культурного контекста, событийно-ориентированная модель.

Key words: chronotope, cognitive metaphor, chronotopic metaphor, reframing of cultural context, event-based model.

Определение литературно-художественного хронотопа как слияния «пространственных и временных примет в осмысленном и конкретном целом» [1, 235] дает основание предположить наличие в дискурсивных практиках концептуального топологически-темпорального единства, во многом обуславливающего характер формирования коллективного сознания. Временные признаки, пересекаясь с пространственными свойствами, образуют когнитивную модель хронотопа, основу которой составляет система хронотопных метафор. *Хронотопная метафора* – базовая модель получения бытийного знания, сочетающая в себе статический и динамический подходы к описанию пространственных и временных категорий в их взаимообусловленности. Процесс образования такой метафоры является результатом многовекового осмысления «человеком рефлектирующим» темпоральности и топологии как сущности действительности. Хронотопную метафору формируют такие базовые характеристики соответствующих категорий, как абсолютность/относительность, материальность/идеальность, а также параметры цикличность/линейность, предельность/беспредельность, радиальность, протяженность, расположение, дискретность, дистанционность, векторность и пр.

Соглашаясь с тем, что «метафорические выражения нашего языка системно связаны с метафорическими понятиями» [3, 390], мы исследуем поверхностные (языковые) структуры с целью постижения природы глубинной (когнитивной, ментальной) метафоры и понимания ее мотивирующей роли в мышлении и поведении наших предков. Ментальная метафора, формируя представления о субъектах и объектах действительности, выступает когнитивным агентом, от которого зависит способ осознания фрагментов картины мира.

Национальная специфика лингвокультуры, ее ментальное своеобразие проявляется в метафорических выражениях, наиболее ярко представленных в памятниках письменности. Объектом наших исследований является историческое развитие системы базисных и транслирующих концептуальных метафор восточнославянской письменности XI – XVII вв. Семантический радиус действия метафоры обусловлен не только возможностями валентности ее языковых презентантов, но и условиями

своего формирования и осуществления в конкретной культуре, поэтому речь идет о языковом и культурном контекстах. В связи с этим используется понятие «рефрейминг культурного контекста», который понимается нами как переформатирование (изменение рамок) культурной среды под влиянием интра- и экстралингвистических факторов.

Материалом исследования послужили оригинальные и переводные тексты древнерусской литературы преимущественно религиозного характера, что обусловлено интересом к сотериологическому типу православной культуры, доминирующим в культурном хронотопе Древней Руси и определяющим познавательные импульсы как наивного, так и научного мышления. Приоритетность религиозных дискурсов в этот период объясняется тем, что ключевые культурные и философские идеи эпохи преимущественно находят свое выражение в трудах богословов. Исследование текстов вероучительного жанра позволяет установить истоки происхождения базисных метафор, которые формируются в соответствии с основными парадигмами средневековья: антропологической, историософской, теологической, нравственно-этической.

Образование хронопной метафоры обусловлено, прежде всего, конституирующими характеристиками пространственно-временного континуума, имеющего свое выражение в различных знаковых системах, в частности, в литературном дискурсе. Исследуя поэтику художественного времени и пространства древнерусской литературы, Д. С. Лихачев отличал историческую непрерывность времени, ориентированного на прошлое, и его динамичность, а также органичную связь временного потока с пространством [4, 490–647]. «Панорамный» подход в освещении событий, находящихся в движущемся пространстве и одновременно погруженных в разные времена, позиционирует культуру Киевской Руси как «структуру большой длительности» (термин Ф. Броделя). Такую структуру характеризует объемность, культурная глубина и регионально-географическая широта; она сохраняет внутренний порядок своего функционирования на протяжении многих веков [2].

Пространственно-временная ориентация как мыслительная категория находит манифестации в языке, выражаясь в многочисленных транслирующих метафорах. Одной из самых распространенных транслирующих метафор пространственного фундаментального допущения «верх – X» – «низ – Y» в рамках средневековой христианской культуры является прецедентная метафора «пути-лестницы», интерпретированная, например, в сочинении Иоанна Лествичника «Лествица, ведущая на небо или Скрижали духовные...»: ...*Проходи сии делания по образу лествицы, т. е. постепенно* (Леств. 27: 33). Метафора выполняет функцию организации сакрального пространства по линейному принципу с ориентацией на верх (что в социуме реализуется через понимание социальной иерархии). С помощью такой пространственной схемы фиксируется сакральное (вечное) время.

Знаковыми проявлениями идеи вышнего являлись архитектурные комплексы (особенно культовые) с их смысловыми акцентами на верхних структурах. Сакральные объекты описывались древнерусскими писателями как некие духовные ориентиры, обязательно располагающиеся на возвышении. Поселение праведников на «высоких» местах подчеркивает их важную морально-нравственную миссию в обществе: [Борис и Глеб] *высокая мѣста и жилища въселитася* (СкБГл XII в.) [4]. «Высокие» места, несущие идею духовного единства христиан, упомина-

ются в «Хождении» игумена Даниила: *И ту есть мѣсто на верху горы тоя, красно и высоко зѣло, и на том мѣстѣ Авраамъ, пад на лица своемъ, поклонися Святѣй Троици...* (ХДан XII в.). Ориентация «верх» коррелирует с когнитивным признаком «центр»: в середине пространства, как правило, находятся семантически значимые объекты. Так, статусное положение церкви (храма) в топографии местности подчеркивается ее расположением на возвышении: *...и посредѣ града того [Иерусалима] создана есть церкви велика вверхъ во имя Честнаго Креста, исписана есть добрѣ вся* (ХДан XII в.).

В основе многих мировых культур лежит дуальный принцип организации хронотопа, действующий в сакральной и профанической сфере. Дифференциация пространства и времени на сакральное и профанное, прежде всего, обуславливает специфику топологических и темпоральных метафор и их когнитивных признаков (абсолютность/относительность, материальность/идеальность и пр.). Если такие параметры, как ограниченность и завершенность пространства и времени, определяются возможностями человеческого сознания, то религиозное сверхсознание разрушает это представление: *Сказали ученики Иисусу: Скажи нам, каков будет наш конец? Сказал Иисус: Разве вы открыли начало, чтобы спрашивать о конце? Ибо в месте, где начало, будет конец. Блажен, кто будет стоять в начале. И он познает конец и не вкусит смерти* (Ев. Фом. 18). Метафорика сакрального времени, которое является абсолютным качеством без количественного измерения, ярко представлена глагольными противопоставлениями из Книги 3 Екклезиаста (*Всему свое время, и время всякой вещи под небом...*). Погружение и растворение субъективного времени в глобальном временном континууме – характерная черта библейской мифологии: *Ибо человек не знает своего времени. Как рыбы попадаютя в пагубную сеть, и как птицы запутываются в силках, так сыны человеческие уловляются в бедственное время, когда оно неожиданно находит на них* (Екк. 9: 12) (ср. *Ибо для всякой пищи есть свое время...* (Леств. 12: 1).

Профаническое пространство имеет свои единицы измерения протяженности (длительности, площади) и объема, выраженные телесно ориентированными (соматическими) метонимическими метафорами типа *локоть, ладонь, пядь (малая, большая, с кувырком), десятина, аршин, сажень (маховая, косая), верста, вершок, горсть* и др. Специфика такого пространства, в отличие от сакрального, заключается в его ограниченности видимой материей, предельности (хотя известно, что свои измерения храма Господня в Иерусалиме (абсолютно сакрального пространства для верующего) любознательный игумен Даниил производил с помощью локтя, обходя территорию по периметру).

Принцип измерения днями и веками (вечностью) соответствует мировоззренческой дихотомии «материальное – идеальное» с ее центральной оппозицией «дискретный – недискретный»: *Мужа свята и стара деньми, и книжна вельми* (ХДан XII в.) (ср. *Не помышляемъ вѣчнаго, но желаемъ тлѣннаго и временнаго* – Домостр. XVI в.). Относительность земного времени зависит от сущности объектов и субъектов, которые в нем локализируются, и отношений между ними: *Он скончался, в короткое время прожив годы многие; ибо старость честная не в долговечности, не числом лет измеряется* (ЖСтП XIV/XV вв.).

Специфика метафорической представленности внутреннего и внешнего пространства, а также внутреннего и внешнего времени проявляется, прежде всего, в метафорах «внутренний человек» и «внешний человек»: *Между пребывающими во глубине безмолвия, одни умаляют страсти; другие проводят большую часть времени в псалмопении; иные терпеливо пребывают в (умной) молитве; иные же простираются к видению...* *Могий о Господе вместити да вместит* (Леств. 27: 33). Ряд пространственно ориентированных сочетаний типа *внешняя область, внешняя страна* определяет, как правило, отношение к «чужому», противопоставленному «своему» – внутреннему. Путешествие предполагает не только географическое перемещение, но и погружение в определенную временную протяженность, что особым образом фиксируется в графике (древнерусский художник рисует исторические события только снаружи строений). Этим достигается, по мнению Д. С. Лихачева, «панорамное зрение» и «панорамная оценка» древнерусской истории [4, 314]. Широкие эмпирические рамки метафорической модели пространственно-временных представлений позволяют осмыслить модели пространственно-временного поведения человека Древней Руси (см. тексты различных «хождений» в чужие страны, путешествий в загробный мир, «Александрии»).

Одной из основных особенностей восприятия времени в Древней Руси являлась обратная направленность (в современной понимании) его векторности. Оценочно-параметрическая линейность времени специфически осуществлялась и детерминировалась в историческом (эпическом) пространстве, лишенным эгоцентризма: «Сейчас мы представляем будущее впереди себя, прошлое позади себя, настоящее где-то рядом с собой, как бы окружающим нас. В Древней же Руси время казалось существующим независимо от нас. Летописцы говорили о «передних» князьях – о князьях далекого прошлого. Прошлое было где-то впереди, в начале событий, ряд которых не соотносился с воспринимающим его субъектом. «Задние» события были событиями настоящего или будущего. «Заднее» – это наследство, остающееся от умершего, это то «последнее», что связывало его с нами» [4, 539]. «Передняя» слава – слава отдаленного времени – в отличие от «задней» славы – славы ближайшего прошлого – не позволяла прервать связующую цепь поколений, что определяет культуру Киевской Руси как традиционную (Даниил Заточник призывает князя вернуться к началу повествования словами *еще возвратимся на передняя словеса* (XII в.).

Оппозиции «верх – низ», «левый – правый», «передний – задний», спроектированные на понятие «время» в вертикальной и горизонтальной плоскости, имели особые средства выражения временной локализации, отраженные в языке с помощью системы грамматических форм прошедшего, настоящего и будущего времени.

Трехчленное деление временной линейности в древнерусском языке указывает на дробление в сознании мифологического ощущения времени, которое было непрерывным, вечным и циклическим. Исследования памятников письменности показали, что исконное значение форм настоящего времени – постоянно совершающегося, по сути вневременного действия, – является реликтом мифологической цикличности. Однако в культуре Древней Руси прошлое имело более высокий статус, чем настоящее и будущее, что вообще характерно для средневековья с его ориентацией на повторение социального опыта и воспроизведение моделей поведения предков.

Система грамматических форм прошедшего времени в древнерусском языке (аорист, имперфект, перфект и плюсквамперфект) свидетельствует о значимости

этой часовой дискретности в языковом сознании. Изменение в мышлении статуса прошлого, связанное с развитием категории будущего (в двух формах – преждебудущего и собственно будущего), обусловлено различными социокультурными факторами, в частности, осмыслением язычества как прошедшего (проходящего) и пониманием векторной направленности христианской религии как религии будущего: *Всех же крещеных учил в вере пребывать и вперед спешить, как говорит апостол: «Прошлое забывая и простираясь вперед»* (ЖСтП XIV/XV вв.) (ср.: *апостольскы вся задняя забуди, а на передняя простирайся* – КТур (Посл. Вас.) XII в.). Непрерывная и прочная связь временной линии «прошлое – будущее» выражена в «Слове» митрополита Илариона метафорой «память будущей жизни»: *...испи памяти будущая жизнь сладкую чашу?* (СлИл XI в.), где «будущая жизнь» – это загробная, нематериальная форма существования пространства.

С временными отрезками «прошлое», «настоящее», «будущее» активно коррелируют пространственные характеристики «верх», «низ», «право», «лево», «передний», «задний», «середина»: *И те не остановятся, доколе не достигнут превыспреннего устройства Серафимов: и последние не перестанут простираяться вперед, пока не будут Ангелами. Блажен надеющийся наслаждаться столь высоким блаженством; преблажен, кто удостоился оного в будущем веке; но тот, кто уже наслаждается сим блаженством, есть Ангел* (Леств. 27: 28). Изменение системы ценностных ориентаций в культуре ведет к изменению статусной роли метафоры и нередко – к перекомбинированию компонентов хронотопных метафор. Парадоксальная философия «низкого будущего» и «высокого прошлого» обоснована средневековой аксиологией. Например, метафоры «будущее – верх», «будущее – впереди», «будущее – лучшее», привычные для современного сознания, не являлись стереотипной схемой (фреймом) христианской коммуникации: *В будущее паденье яко нѣсть въсклоненья* [т. е. «будущее – низ»] (ФСт 146в. XIV в.). Сакральное пространство может предполагать инверсивное движение как стремление к истине, к Богу: *Никѣтоже бо – рече Господь – възложь руки своя на рало и обращайся възпать, управлень есть въ царьство небесное* (ЖФПеч XII в.).

Инверсивность и статусность прошлого в древнерусской культуре объясняется приоритетной ролью *событийно-ориентированной модели* времени и незначительным использованием в коммуникации *модели эго-ориентированной*, характерной для нового времени (типы этих моделей времени, представляющих линейность «прошлое – настоящее (сейчас) – будущее», описаны В. Эвансом в его работе «The Structure of Time: Language, meaning and temporal cognition», где точкой референции промежуточного звена является человек, а первого и последнего – события через отношения «раньше – позже» [5]).

В событийно-ориентированную модель времени органично вписывается пространство: «Характерно, что писатели XI–XII веков воспринимают победу над врагом как обретение «пространства», а поражение – как потерю пространства, несчастье – как «тесноту». Жизненный путь, если он исполнен нужды и горя, – это прежде всего «тесный путь» [4] (здесь транслирующая метафора «тесного пути», кроме ориентационных, имеет и явно выраженные сенсорные (висцеральные) составляющие (в данном случае характеристику стесненности, ограничения).

Значимость определенных событий (война, голод, урожай и пр.) лежит в основе оценочных характеристик времени: *Бог створи себе благотворити, дая дождь*

с небеси и **времяна обильная** (КТур (Пов. о чел.) XII в.). Важность войны в жизни средневекового человека создает условия для формирования когнитивного сценария, определяющего осмысление пространства, например, в терминах оружия. В «Хождении игумена Даниила» представлено специфическое определение расстояния между объектами сакрального пространства с помощью понятий «дострел» и «перестрел». Реальное измерение близости-дальности к предмету выстрелом стрелы или бросанием камня переосмысливается как условное измерение расстояния между семантически значимыми объектами: *И ту есть близъ Рождество Христово от каменъ того, яко можетъ дострѣлити добръ стрѣлецъ; И есть близъ церкви Рождества Христова, внѣ стѣны градныя, к полудню лицъ дострѣла вдалѣе на горсть велика пещера; от стѣны градныя яко довержетъ мужъ камень малым до церкви Святаго Сиона* (ХДан XII в.). В бытовой сфере номинации *перестрел*, *полперестрела* обозначали меру расстояния, равную полету стрелы или половине стрелы. Специфика сочетаемости компонентов слова *полперестрела* создает условие осознания семантики субстантива как опредмеченного действия, что переводит пользователя языка с предметно-пространственного континуума на поведенческий уровень (общая синтезирующая схема: «половина пространства – соответствующий предмет – соответствующее действие»). В данном случае действие (полет стрелы) предшествовало его субстантивации, что дает указание на более архаичную систему измерения пространства и его направления.

Активность пространственно-временных схем согласуется в сознании не только с важными историческими событиями, но и нравственно-этическими категориями, а также культурными концептами типа «спасение», «любовь», «благо» («благодать»), «добро» (добродетель), «зло», «страх», «смирение», «гнев» и пр., лежащими в основе христианской модели поведения: [Иван Грозный] *гнев свой распростер и коим обычаем нашего порога степени величества гнев отложился на время* – Посл. ИПр I, 1572 г.).

В осмыслении категории темпоральности важное место занимает анализ не только существующих в древнерусском языке грамматических форм времени, но и лексических средств его выражения. Так, в «Житии Варлаама и Иосафа» используется онтологическая метафора *ветъшати временемъ* для наглядного объяснения временности и тленности языческих идолов (ср. *ветъхоу времѣ* «отдаленное прошлое», *ветъхыи человекъ къ* «старый человек»; совр. *ветхий* «старый (предмет, одежда и т. п.)»): *... ветшающее временем и растлѣваемы не помыслиши о нихъ тако не сущи бзи* (ЖВИ, 1026. XIV–XV вв.).

Таким образом, концептуализация пространства и времени в древнерусской картине мира осуществляется с помощью когнитивных хронотопных метафор, транслирующихся лексико-грамматическими средствами языка. Лингвокультурная специфика ориентационных метафор заключается в своеобразии пространственно-временной и онтологически-сущностной комбинаторики их компонентов, коррелирующих с ценностными культурными концептами и соответствующих событийно-ориентированным моделям времени и пространства.

Историко-культурная реконструкция действительности предполагает исследование пространственно-временных когниций в структуре коллективного сознания. Результаты анализа фундаментальных допущений – базисных когнитивных ме-

тафор, распространившихся на основные сферы жизнедеятельности древнерусского человека, свидетельствуют о глубинных процессах познавательных операций человеческого сознания, направленных на осмысление категорий времени и пространства.

Литература:

1. Бахтин М. М. Формы времени и хронотопа в романе: Очерки по исторической поэтике / Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. Москва: Художественная литература, 1975. – 504 с.
2. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм XV–XVIII вв. – т. I. Структуры повседневности. Москва: Весь мир, 2006. – 592 с.
3. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живем / Теория метафоры. Москва: Прогресс, 1990. – 512 с.
4. Лихачев Д. С. Избранные работы в трех томах. Т I. Развитие русской литературы XI–XVII веков. Поэтика древнерусской литературы. – Ленинград: Художественная литература, 1987. – 654 с.
5. Evans V. The structure of time Language, meaning and temporal cognition. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2007. – 254 p.

Жирик У.Ю.

викладач

кафедри практики англійської мови

Дрогобицького

державного педагогічного університету

імені Івана Франка

Дацюк Ю. С.

студентка

Дрогобицького

державного педагогічного університету

імені Івана Франка

СУЧАСНА АНГЛІЙСЬКА МОВА, ІІ РОЗМОВНІ ФОРМИ: ПЕРЕХІДНИЙ ПЕРІОД

У статті йдеться про лінгвістичні зміни нового технологічного процесу. Виділено центральні принципи переходу від старих стереотипів.

Ключові слова: перехідний період, лінгвістичні зміни, комп'ютерне середовище, (не)літературна мова, варіант.

The article deals with linguistic changes of a new technological process. The authors point out the basic principles of transition from the old stereotypes.

Key words: transitional period, linguistic changes, computing environment, (non) standard language, variant.

Лінгвістичні зміни, що відбувалися в минулому сторіччі, є результатом нового технологічного процесу. Інтернет, зокрема, ввів людство в нову еру, і це стало очевидним в англійській лінгвістичній теорії. Зміни відбулися, як у стилі, графічному дизайні, типографії друкованих книг, журналів, газет, реклам, так і в радіо та телепрограмах, а поява мобільного телефону стала мотивом вживання абрєвіації.

Кожна інновація сприяє введенню численних термінів, які вживаються і поза соціальною діяльністю, набуваючи переносних чи загальнопоширених смислів. Інтернет має безпрецедентний потенціал для швидкого поширення змін у мові, адже нове слово стає доступним для мільйонів людей за кілька секунд. Цими аспектами зумовлена актуальність статті.

Мета дослідження полягає у розкритті змін мовного життя на сучасному етапі.

Завдання розвідки – окреслити вплив комп'ютерного середовища, ділового менеджменту, нового способу мислення на мовні варіанти сучасної англійської мови.

Предметом дослідження є деякі аспекти аналізу розмовних форм у перехідному періоді.

Об'єктом статті обрано концепції вчених щодо формування нового соціолінгвістичного середовища.

Дейвід Кристал, відомий англійський лінгвіст, називає нову мову Інтернету *Netspeak*, а середовище, де її застосовують – комунікацією комп'ютерного середови-

ща, яке і впливається у традиційну розмовну і писемну мову [5, 519].

Сьогодні Інтернет має значний вплив на майбутнє англійської мови. У Сполучених Штатах Америки Інтернет уже змінив багатомовну ідентичність, адже ще у 2003 році майже 50% кіберпростору зайняла англійська мова [5, 520]. Для малої мовної спільноти Інтернет пропонує дорогу життя, даючи можливість її членам, які живуть у різних частинах світу, підтримувати зв'язок через електронну пошту, скап, Web-сайти, таким чином даючи можливість своїй мові розвиватися. Крім цього, будь-який регіональний діалект також може мати свої Web-сторінки. Тепер поширене неофіційне писемне спілкування, тому виникають нові норми його вживання для локальних груп людей. Деякі з них надають перевагу нелітературним формам, які також мають свій вплив поза межами їх проживання. В Інтернеті вже давно прийняті деякі загальноновживані нелітературні форми, серед них незвичні комбінації символів в іменах (*daVID*), вживання у реченнях малих букв замість великих (*i замість I*), пропуск знаків пунктуації в реченнях (крім знаків запитання й оклику), скорочення (*Sat – Saturday, CU – see you*), емоційні ряди пунктуації (*yes!!!*), особливе написання слів (*wanna – want to, gonna – going to*), пропуск дієслова (*he lovely*). Вживання телескопічних назв також стало популярним, наприклад *Singlish (Singaporean English), Tex-Mex (English and Mexican Spanish)*. Поширюються так звані «гібридні мови», оскільки англійська стала глобальною мовою.

Сьогодні елементи нелітературної англійської мови стали прийнятними у свідомості людей. Їх можна виявити навіть у наукових книгах із соціології або техніки, у газетних статтях «якісної преси». Цей процес відчутний у вживанні нестандартної англійської граматики й орфографії на сторінках оглядових газетних статей. Однак, коли вони інколи з'являються у політичних статтях, то читачі можуть почуватися незручно [4, 219].

На початку 21ст. зв'язок між літературною і нелітературною мовою ще не зовсім виразний, адже знаходиться у перехідному періоді між двома ерами. У минулому сторіччі були прийняті правила літературної англійської мови, всі інші форми вважалися нижчими та гіршими, тому їх не брали до уваги. Теперішній час, коли вживання нелітературних розмовних форм, знову вважається пристойним, порівнюють з середньоанглійським періодом, коли в літературі були поширені діалектні варіанти, які вважали рівнопринятими. На той час існувала толерантність до мовних відмінностей [2, 17]. Цей процес тривав понад 200 років. У цьому процесі діє фактор часу, і якщо взяти до уваги останні десятиліття 20 сторіччя, то в освітній практиці відбулися зміни, коли директивам настав кінець: у британських школах відбувся процес реформування. До 1990-х років у новій Національній навчальній програмі, як і у програмах університетів одержали свою виразність цілковиті зміни. Настав час прагматичного підходу замість адміністрування, тобто усвідомлення того, що слід пристосовувати знання до різних обставин, бути готовим оцінювати їх персонально. Отже, говоримо про усвідомлення того, що варіант і зміна – це нормальні риси мовного життя, що вимагає визнання і поваги. Прагматичний підхід, як стверджують, замінює поняття «вічної пильності» поняттям «вічної толерантності» [5, 524].

В останні десятиліття минулого сторіччя різні соціальні тренди почали послиювати прагматичні навчально-мовні міркування. Вже тоді на радіо BBC відкрили двері регіональному мовленню, діловий менеджмент визнав важливість мовних варіантів у роботі з клієнтами, у суспільстві відбувалася кампанія за просту, зрозумілу англійську мову. Люди почали вимагати змінити думку щодо вживання англійської

мови в урядових та медичних інституціях. Це була нова хвиля усвідомлення характеру регіональної та етнічної ідентичності.

Ще у 19 ст. у суспільстві були поширені переконання, що існують тісні зв'язки між лінгвістикою і моральністю. Нехтування норм в англійській мові, як вважали, веде до здійснення злочинів; мову в цілому вважали дзеркалом стандарту, етики і поведінки у суспільстві, граматики служила ніби рупором щодо вживання норм мови. Хоча люди дійшли висновку, що не існує прямого зв'язку між граматикою і поведінкою, адже навіть глибоко шановані люди вживають нестандартні граматичні форми і, навпаки, у негідників, граматики може бути бездоганною. Іншою є справа, пов'язана зі словником, висловлюваннями людини, пов'язаними з уживанням образливих слів (теми расизму), термінів гендерного характеру, антагоністичних непристойностей.

Зрозуміла річ, що необхідно відстоювати певні стандарти у вивченні мови у школі: учні повинні уникати двозначності, бути точними у вираженні думки, виробляти свій стиль, бути коректними в орфографії, пам'ятати про потреби слухачів і читачів. Тому, роль учителя є вирішальною.

Відомо, що кожне покоління акцентує увагу на питаннях граматики, словника, орфографії, вимови. Скажімо, зміна наголосу у багатоскладових словах є одним з них: *'dispute vs dis`pute, 'controversy vs contro`versy*. У 1980-х роках на радіо BBC надходили скарги щодо вживання граматичних конструкцій типу *to boldly go between you and me*. Слухачі зауважували випадки вживання розділеного інфінітиву [1, 136].

Сьогодні в англійській мові середовищі висловлюють думку, що треба підтримувати літературні моменти 19-20 ст. й у той же час розвивати більш прийнятні рамки щодо трактування нелітературної розмовної англійської мови, розвивати свіжу концепцію літературної мови, концентрувати увагу на основних аспектах граматичних структур, які пов'язані зі значенням і стилем. Наголошують, що у підручниках із граматики час повертатися до тем, пов'язаних з аспектами зрозумілості, ясності, точності, вишуканості вираження на відміну від граматики минулого.

Теперішній період між лінгвістичними епохами вважають перехідним, а тому некомфортним. Потрібен час для вироблення нового способу мислення. Якраз завдяки впровадженню нової Національної навчальної програми здійснено прорив в освітньому мовному мисленні, хоча англійські мовознавці подекуди відмічають недостатню роботу у підготовці вчителів щодо нового погляду на мову. У цьому полі все ще існує певна невизначеність, пройдено лише півшляху переходу від старих стереотипів. У суспільстві появився новий соціальний клімат, формується нове інтелектуальне соціолінгвістичне середовище. Фундамент цьому явищу у 20ст. заклали відомі вчені R.Watts і P.Trudgill [8, 257]. Цей клімат базується на певній раціоналізації, коли центральними є певні принципи:

- зміни в мові відбивають процеси соціальних змін, тому є нормальним і звичним явищем;

- варіант мови є універсальним і відбиває різновидність культурних і соціальних груп;

- у різномірному суспільстві потрібна літературна мова, щоб сприяти всеохоплюючій регіональній комунікації в національному та інтернаціональному масштабах. Таке різноманіття слід поважати і вивчати, визнавати певний контраст із нелітературними розмовними формами;

–у суспільстві необхідні нелітературні форми, щоб дати можливість людям виявляти свою регіональну або культурну ідентичність як у державі, так і поза її межами;

–існують внутрішні зв'язки між літературною та нелітературною мовою. Люди, які розмовляють літературною мовою, можуть за певних обставин вживати нелітературні розмовні форми і навпаки. І з часом нелітературні форми починають впливати на розвиток літературної мови;

–кожен випускник школи повинен вміти читати і писати літературною англійською мовою, розуміти її у спілкуванні, адже цей варіант є найбільш престижний у суспільстві і в світі, адже забезпечує найкращий доступ до високих посад на усіх рівнях. Деякі діти вивчають розмовний діалект крім їхнього материнського; незначна частина дітей (12 – 15%), які за походженням належать до вищого класу, вдома користується ним, він є материнським діалектом [7, 124]. Розмовна літературна англійська мова є традиційною у вживанні працівниками цивільних служб, у навчальних закладах, національному радіомовленні;

–випускники шкіл повинні дізнаватися про варіанти нелітературної англійської мови, які виражають ідентичність особи як частини спільноти, її цінності. Коли діти починають навчатися в школі, вони відразу знайомляться з діалектом, вчать його поважати і при можливості вживати як на письмі, так і в мовленні;

–слід визнати регіональні стандарти, якими є британський і американський, перший з яких досягнув міжнародного рівня і є джерелом усіх інших глобальних варіантів англійської мови.

Лінгвісти дійшли висновку, що більшість людей вживають суміш («стандарт» і «нестандарт») у неофіційному мовленні. Це явище спостерігалось в літературі 21ст. в Об'єднаному Королівстві Великобританії. На даний час, учені усвідомлюють значення і доречність літературної англійської мови і ні в якому разі не відкидають чи засуджують нелітературну мову і усвідомлюють яку велику роль відіграють регіональні діалекти у лінгвістичній історії.

Сьогодні дискутується питання щодо подальшого дослідження англійської мови, яка продовжує змінюватися, та ролі стандартної (літературної) мови. Порушується також питання, чи світ потребує інтернаціонального стандартного варіанту.

Література

1. Верба Л.Г. Історія англійської мови: [посібник]. – Вінниця: Нова книга, 2006.. – 296с.
2. Дацюк Л.С.. Середньоанглійський період: рівносильність діалектів/ Вісник факультету РГФ. Вип.6. – Дрогобич, 2010. – С.13-18.
3. Зацний Ю.А. Сучасний англійський світ і збагачення словникового складу. – Львів: ПАІС, 2007. – 228с.
4. Crystal, David. Language and the Internet. – Cambridge: Camb. University Press, 2001. – 428p.
5. Crystal, David. The Stories of English. – London: Penguin, 2004. – 584p.
6. Rastorguyeva T.A. A History of English: [учебн.]/ Татьяна Андриановна Расторгуева. – М.: Высш. школа, 1983. – 347р.
7. Trudgill, Peter. Standart English. – London, 1999. – 128p.
8. Watts, Richard and Trudgill, Peter. Alternative Histories of English. – London: Routledge, 2002. – 280p.

ФУНКЦІОНУВАННЯ КОГНІТИВНОЇ МЕТАФОРИ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ТЕКСТІ

Ключові слова: вплив на свідомість, когнітивна метафора, когнітивна функція, прагматична функція, публіцистичний текст, тип переконання.

Keywords: cognitive function, cognitive metaphor, impact on consciousness, pragmatic function, publicistic text, type of conviction.

На сучасному етапі розвитку суспільства засоби масової інформації є важливим інструментом програмування громадської думки, який зачіпає всі сфери життя людини. Публіцистичні тексти відображають події навколишньої дійсності, але, в той же час, містять в собі оціночні судження, без яких неможливі декодування та інтерпретація змісту. З огляду на зростання ролі ЗМІ у житті суспільства, особливий інтерес для науковців становлять стилістичні засоби, за допомогою яких реалізується функція впливу в публіцистичному стилі і, в особливості, метафора, як найуживаніший з них.

Із розширенням об'єктивних кордонів наукових досліджень вчені почали розглядати метафору не тільки як засіб вторинної номінації, а й як суттєвий компонент, який впливає на формування когнітивних концептів людини. Когнітивні метафори народжуються у людській свідомості на основі загальноприйнятої системи цінностей і спираються на традиційні для певного суспільства поняття і норми. Дж. Лакофф і М. Джонсон наголошують на метафоричності «буденної понятійної системи» у «повсякденному досвіді та поведінці» [6, с. 25]

Когнітивна метафора виникає, коли людина відчуває потребу описувати нематеріальні сутності: думки, емоції, проте сфера її не обмежується повсякденністю. Абстрактні наукові процеси та явища суспільного життя до яких людина не має безпосереднього доступу, не має можливості спостерігати та пізнавати емпірично також спонукають нашу свідомість до створення метафоричних конструкцій. Когнітивна метафора, як механізм пізнання навколишнього світу, знаходить своє відображення також у науковій і публіцистичній областях, бо явища цих областей пов'язані із мисленням і мораллю [4]. Функціонуючи в різних стилях, когнітивна метафора несе певне мовне навантаження. В залежності від стилю і цілей будуть варіюватись і функції метафори.

Для когнітивних метафор в публіцистичному тексті дослідники виділяють три основних функції: когнітивна, комунікативна та прагматична.

Когнітивна функція – вплив метафори на процеси мислення і обмін думками в процесі пізнання навколишньої дійсності. Дослідження останніх десятиліть доводять, що когнітивний механізм образного мислення реалізується за рахунок когнітивних метафор, які функціонуючи в усній і письмовій мові, є засобом пізнан-

ня нових сутностей. У публіцистичному дискурсі метафора розглядається як форма мисленнево-мовленнєвої діяльності в когнітивній схемі автора, а потім і адресата, яка реалізується через дешифрування сенсу адресатом.

Комунікативна функція – передача іншим людям інформації або спонукання їх до дії [1]. Використання когнітивних метафор в тексті дозволяє адресату невимушено сприймати інформацію, а адресанту – коротко і в доступній формі доносити відомості про об'єкти та предмети дійсності. При передачі повідомлення автор посилається на предмет або об'єкт і висловлює власні судження. В процесі комунікації в авторському публіцистичному тексті адресант дає вказівку і висловлює думку, використовуючи виразні та метафоричні конструкції.

Прагматична (регулятивна, функція впливу) функція – реалізує вплив на адресата. У публіцистичному дискурсі адресат реалізує функцію пізнання за рахунок авторського тексту й мовлення. Саме автор є джерелом нового знання, яке за допомогою когнітивних метафор проникає у свідомість адресата. За допомогою метафор автор-публіцист формує у адресата необхідного емоційного стану та світосприйняття. Є. Темнова стверджує, що метафори є невід'ємною частиною інструмента пізнання дійсності читачем, оскільки допомагають категоризувати, групувати і типізувати об'єкти [5].

Розумовий процес дешифрування і категоризації стертих метафор протікає в свідомості читача автоматично, в той час як творча авторська метафора більш яскрава, що наділяє її великим прагматичним потенціалом. Когнітивно-прагматичні зв'язки і відносини «автор-публіцист – адресат» в даному випадку маркуються концептами «волитивності» і «емотивності» [2], заснованими на неусвідомлюваному (іноді) бажанні адресанта спонукати адресата до певної думки і прагненні зробити текст більш емоційним і виразним. Когнітивна метафора, будучи широко поширеним засобом створення виразності в публіцистичному дискурсі, наділяє текст певним типом переконання, і, як наслідок, формує механізм впливу за допомогою образності конкретного тексту на читача. На основі аналізу когнітивних метафор в публіцистичних текстах різної тематики виділяються два основних типи переконання адресату:

- *асоціативно-оціночний тип*, що формується оціночною метафорою та функціонує у текстах суспільно-політичного та економічного характеру;
- *емоційно-естетичний тип*, що формується художньою метафорою і який реалізується у текстах культурної, наукової та художньо-естетичної тематик [3].

Отже, в публіцистичному стилі метафоричний механізм реалізується в наступних функціях: комунікативна, когнітивна, прагматична. Залежно від мети і тематики розрізняють оціночну та художню когнітивні метафори, які реалізують прагматичну функцію через асоціативно-оцінний і емоційно-естетичний типи переконання.

В усному і письмовому публіцистичному мовленні когнітивна метафора виступає не тільки як засіб вторинної номінації. Для адресата вона є джерелом нових знань і засобом ментального діалогу з автором. В авторських статтях когнітивна метафора є індивідуальною призмою, проходячи крізь яку знання наділяються відтінками емотивності і волитивності автора. Вона стає потужним засобом формування думки людини про себе і навколишній світ.

Літэрагура:

1. Головин С.Ю. Словарь практического психолога. 2-е изд. Минск.: Харвест, 2001.–976 с.
2. Гунченко Г.В. Лингвистические средства выражения отношения человека к действительности в рамках антропного фрейма: // ПГЛУ. 2012. – Режим доступа: http://www.pglu.ru/upload/iblock/282/uch_2012_vii_00004.pdf (Дата обращения: 26.11.2015).
3. Ковалевская Е.В. Метафора и сравнение в публицистическом тексте (на материале английского языка). Автореф. дис....канд. філ. наук. М., 2001. С. 18
4. Опарина Е.О. Концептуальная метафора и её функции в языке (на примере субстантивных метафор). Автореф. дис.... канд. філ. наук. М., 1990. С. 24
5. Темнова Е.В. Функционально-прагматическая роль метафоры в публицистическом дискурсе (на материале английского языка). Автореф. дис.... канд. філ. наук. М., 2004. С. 18
6. Lakoff, G. Metaphors we live by / G. Lakoff, M. Johnson // Metaphors we live by. – Chicago: University of Chicago Press, 1980.–276 с.

Мусійчук С.М.

к. пед. наук, доцент,

Бойко Галина

студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

РОЛЬ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Ключові слова: глобалізація, опанувати мову, офіційна мова, перевага, вплив, поширення.

Keywords: globalization, master the language, the official language advantage, the impact spread.

Наприкінці ХХ століття став популярним термін «глобалізація». Його часто трактують як процес побудови глобального суспільства. Гадаю, очевидно, що саме мова, засіб спілкування, грає тут основну роль. Так, зараз перше місце за поширенням у світі відводиться англійській мові. Але французький лінгвіст Клод Ажеж вважає, що перед обличчям англо-американського мовного натиску «потрібно діяти рішуче, не відчувачи ніяких комплексів».

Ми спостерігаємо, що французька мова з кожним роком стає все популярнішою. Нині нею розмовляють понад 200 мільйонів людей на п'яти континентах, вона є офіційною у 29 країнах світу, це одна з офіційних мов ООН, Європейського Союзу, ЮНЕСКО, НАТО, Міжнародного Олімпійського комітету, Міжнародного Червоного хреста та багатьох міжнародних правових інстанцій. Саме ця мова - друга у світі за популярністю вивчення у якості іноземної мови.

Вивчення французької допомагає опанувати інші мови, зокрема ті, що походять від латини (іспанську, італійську, португальську або румунську), а також англійську мову, адже сучасний словниковий запас цієї мови на 50% складається з французьких запозичень.

Французька мова є міжнародною мовою кулінарії, моди, театру, образотворчого мистецтва, балету та архітектури. Знання французької мови дає доступ до оригінальних версій творів французької та франкомовної літератури, а також до кінофільмів та пісень. Французька мова є мовою Віктора Гюго, Мольєра, Едіт Піаф, Жана-Поля Сартра, Алена Делона та Зінедіна Зідана.

Володіння французькою та англійською мовами є перевагою, яка збільшує шанси на міжнародному ринку праці. Знання французької мови відкриває перед нами двері французьких підприємств як у самій Франції, так і за її кордонами (Канада, Швейцарія, Бельгія та африканський континент). Франція, яка посідає п'яте місце в світі за обсягами торгівлі і третє місце за привабливістю для іноземних інвестицій, є економічним партнером першого плану.

Навіть якщо брати до уваги лише подорожі, то саме Франція є найпривабливішою для туристів країною, яку щороку відвідують понад 70 мільйонів осіб. Елементарне знання французької мови зробить набагато приємнішим візит до Парижа чи

до будь-яких інших регіонів Франції (від лагідного Лазурного узбережжя до вкритих снігом альпійських вершин або ж диких берегів Бретані), а також допоможе зрозуміти культуру, ментальність та французький стиль життя. Французька мова буде для вас не менш корисною під час подорожі до Африки, Швейцарії, Канади, Монако, Сейшельських островів тощо.

У нашій країні поширення та вплив французької мови безумовно зростає. Це видно навіть на прикладі нашого університету. Студенти вже після першого курсу мають можливість відвідувати курси з французької мови від носіїв, пройти стажування у Франції протягом двох місяців (організація «Дружба без кордонів» та «Федерація Обмінів Франція-Україна»), навчатися протягом одного/двох років у цій країні.

Отже, ми бачимо, що позиції французької мови у світі стають усе міцнішими. Вона сприяє культурному розвитку, розширенню світогляду, допомагає знайти себе, здобуваючи освіту та працюючи з іноземними від гарної, багатой та мелодійної мови, яку часто називають мовою кохання.

PROBLÈME DE MONDIALISATION DE LA LANGUE FRANÇAISE

Mots clés: mondialisation, la langue française, francophone, linguistique, les échanges culturels

Keywords: globalization, the French language, francophone, linguistic, cultural exchanges

Le français est la langue du développement dans de nombreux pays francophones: langue des apprentissages fondamentaux, moyen de communication nationale et d'intégration régionale, moyen aussi d'accéder aux enceintes internationales. Le développement du français contribue à la diversité linguistique et culturelle, qui est l'une des grandes causes défendues par la France sur la scène internationale. La valorisation du français comme outil d'aide au développement accompagne le soutien apporté aux systèmes éducatifs en Afrique qui regroupe, à elle seule, plus du quart des francophones et le tiers des apprenants de français du monde entier.

L'objectif de la prospective linguistique est de faire des projections sur les langues, à partir d'une analyse de leurs situations passées et présentes. La présente étude s'interroge sur le devenir de la langue française dans la mondialisation. C'est à l'échelle mondiale que les échanges économiques et techniques se réalisent aujourd'hui. Des accords économiques et politiques engagent des États parfois répartis sur plusieurs continents. Dans ce contexte, les questions linguistiques peuvent paraître subsidiaires. Pourtant, l'internationalisation de la planète laisse intact le problème des identités nationales et culturelles. Certes pour qu'une langue demeure vivante, il faut qu'elle soit en mesure d'exprimer le monde moderne dans toute sa diversité et sa complexité.

La mondialisation génère chez les Français de la crainte pour la France et leur situation. Le développement d'une langue n'est pas seulement fonction de la puissance politique, militaire et économique de ceux qui la parlent. La langue française a triomphé avec Versailles et les Lumières, mais subit rudement le choc de l'Amérique et de la mondialisation.

Il existe 200 millions de francophones dans le monde, ce qui fait du français la 9-ème langue parlée dans le monde. La langue de Molière est la 2-ème langue étudiée dans le monde avec 85 millions d'apprenants. On se réjouira de ce classement ou on se lamentera sur le sort du français qui a perdu son statut de langue de la diplomatie au profit de l'anglais.

Pour faire le point sur l'avenir de la francophonie, a récemment accueilli un colloque international consacré à la géostratégie de la langue française. En préambule, Philippe Etienne, directeur de cabinet du ministre des Affaires étrangères, a rappelé que la force d'une langue ne se réduisait pas seulement au nombre de locuteurs mais également au «*public prescripteur et influent*»: étudiants, chercheurs, intellectuels.

Le sociologue Dominique Wolton, pour sa part, reconnaît un fait français très positif: «*la France se bat pour la langue, pour l'éducation et pour la culture*»; il n'en énumère pas moins plusieurs «*faiblesses*»: le français n'est plus la langue de la politique, il n'est pas la

langue des affaires, il n'est pas la langue des sciences et des techniques.

Aujourd'hui on note la chute du pic du français recherché. Les conséquences découlant de ce constat fait au niveau des difficultés restent l'une des causes de cette chute. Quant à la seconde cause, elle sera assimilée à la mondialisation ou la globalisation. Ainsi la « mondialisation » définit comme un processus qui crée des connexions et des interdépendances économiques, politiques et sociales entre les gens de cultures, de religions et de bases sociales économiques différentes. Les liens entre les communautés humaines ont toujours existé mais les récentes avancées technologiques et la libération du commerce ont accéléré le processus d'intégration économique, fondé sur le système capitaliste. La mondialisation engendre autant de craintes que de nouvelles opportunités. De plus en plus ce concept de la mondialisation offre une chance aux jeunes et les gens marginalisés de provoquer des changements, à des niveaux non seulement locaux et nationaux mais aussi internationaux. Ces systèmes de communication mondiaux sont en train de changer rapidement les perspectives culturelles de bien des gens de nos jours.

Des éléments positifs émergent de ces systèmes dans les échanges culturels mondiaux. Cependant la tendance actuelle surtout parmi les jeunes est d'adopter automatiquement une culture mondiale plutôt que d'effectuer un échange. Les principes et coutumes commercialisés de l'Amérique qui dominent ces réseaux mondiaux sont considérés « un cool » par conséquent n'ont aucune valeur. C'est dans ce cadre que bon nombre de jeunes s'inscrivent en adoptant un style de vie à l'anglo-saxons. Leurs différentes aspirations, leurs attitudes et autres sont américanisées. Le francophone est confrontée à ce problème car la connaissance de l'anglais est primordiale et devient un atout incontournable. Ainsi depuis l'invasion américaine et la colonisation par le net, la jeunesse francophone a subi d'énormes changements dans leur vie quotidienne.

Pour comprendre la situation actuelle du français, il est indispensable de commencer par retracer sa lente évolution, depuis ses origines latines. Sous l'Ancien Régime, l'Europe des élites parle le français, langue des arts et de la diplomatie par excellence. Les évolutions économiques, les révolutions industrielles, l'expansion du commerce mondial marquent le début du recul de la France sur la scène internationale (et donc de son idiome) au profit de l'anglais parlé au Royaume-Uni ou aux Etats-Unis. Ce tableau ne doit pas faire oublier que le français est encore très parlé. A la surface du globe, de nombreux groupes de populations l'utilisent encore, pour des raisons historiques (comme en Afrique, en Amérique du Nord) ou culturelles (comme en Europe centrale où le français était largement enseigné même pendant la période communiste). Pour ces groupes le français est une part de leur identité et un vecteur de leur culture.

L'usage du français ne recule pas de façon homogène ou absolue, il recule au niveau institutionnel, en tant que langue de travail à l'ONU et en l'Europe.

References:

1. Jean-Gérard Lapacherie, «La littérature sans le monde», septembre 2007.
2. Yves Montenay La Langue française face à la mondialisation, 2001. – 267 p.
3. Yann Calbérac Les Belles Lettres, septembre 2005. <http://www.francophonie.org/IMG/pdf/Synthese-Langue-Francaise-2010>

Поліщук Н.С.

студентка – магістр

Миколаївського національного університету

ім. В.О. Сухомлинського

Козак Н.І.

кандидат філологічних наук, доцент

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЗВИЩА *ZECHMEISTER* У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ

*В статті аналізується походження, лексико – семантичне значення та етнічні особливості німецького прізвища **Zechmeister**. Побудова загальних положень відбувається на основі відкриттів теоретичних джерел з дослідження появи, розвитку, зміни форм та лексико-семантичного значення німецьких імен та прізвищ. Проведений аналіз сфери діяльності видатних історичних та культурних осіб з прізвищем **Zechmeister**.*

Ключові слова: **Zechmeister**, лексико – семантичне значення, походження.

*В статье анализируется происхождение, лексико – семантическое значение и этнические особенности немецкой фамилии **Zechmeister**. Построение общих положений происходит на основе открытий теоретических источников по исследованию появления, развития, изменения форм и лексико-семантического значения немецких имен и фамилий. Проведен анализ сферы деятельности выдающихся исторических и культурных деятелей с фамилией **Zechmeister**.*

Ключевые слова: **Zechmeister**, лексико – семантическое значение, происхождение.

*The article deals with the information about the origin, etymology and the lexical-semantic meaning of the German surname **Zechmeister**; contains general information about emergence surnames; shows the influence of etymology for **Zechmeister** representatives.*

Key words: **Zechmeister**, the lexical-semantic meaning, the origin.

Дана стаття є продовженням наукових досліджень про появу, розповсюдження та розвиток німецьких прізвищ, що з'явилися на території України ще в часи появи німецьких колоній та існують і до сьогодні.

Відомо, що поняття прізвища як успадкованого сімейного імені виникло в Західній Європі в X столітті в дворянському середовищі. З часом прізвища перестали бути привілеєм знаті, ставши обов'язковою частиною іменування будь-якої людини. Основою родового іменування при цьому могла стати географічна назва, вказівка на рід занять, ім'я чи прізвисько засновника прізвища[8].

Перші відомості про німців в Україні, як зазначає "Енциклопедія Українознавства", датуються кінцем X ст. Німці прибувають на українські землі як купці й мандрівники, а також у складі посольств. А з початку XI ст. невеликі групи німців з Відня, Любека, Регенсбурга, Майнца вже обживаються в Києві, Володимирі-Волинському, Луцьку й успішно ведуть торгові справи. Важливу роль у стосунках

між Україною і Німеччиною відіграють шлюбні зв'язки українських княжих родів з німецькими[1].

Ще в XIII – XIV століттях інтенсивно розвивалися політичні і торгові стосунки українців з німецькими землями, а з другою половиною XIV ст. почалася німецька колонізація Галичини і Буковини [5].

Поширенню прізвищ німецькомовного походження на території сучасної України сприяли також міграційні процеси в XVIII – XIX ст. Однією з утворених у той час колоній, була колонія Петерсталь (нині с. Петродолинське, Одеської області). Промада Петерсталь була заснована в 1805 році на лівому березі річки Барабой, в тому місці, де вона робить сильний вигин зі сходу на захід і знову тече прямо на південь. Першими поселенцями були жителі Вюртенберга, Бадена, Пфальца, Ельзасу, проте найбільша їх частина прибула з німецьких колоній Бачка в Угорщині. Серед репресованих, у 1937 році, жителів Петерстала ми знайшли представників одного з досліджуваних нами прізвищ.

Для аналізу було відібране німецьке прізвище *Zechmeister*, досліджена його етимологія, функціонування в соціокультурному просторі Німеччини та України, професійна сфера носіїв досліджуваного прізвища.

Досліджуване прізвище сходить до особистого іменування далекого предка по чоловічій лінії *Zechmeister*, утворене, швидше за все, від німецького словосполучення «*zeche meister*», що означає «майстер цеху, умілець цеху, керуючий». Таким чином, прізвищем Цехмейстер, очевидно, величали «міцного» керівника, який уважно стежив за порядком на ввіреному йому «полі діяльності» і не припускав халатності підлеглих.

За іншою версією, прізвище *Zechmeister* належить до стародавнього типу слов'янських сімейних іменувань, утворених від особистих прізвищ. Слово «Цехмістер» вживалося в українській та старобілоруській мові в значенні «голова об'єднання ремісників (цеху)». А в перекладі з польської (*Cechmistrz*) воно дослівно означало «керуючий». [6]

«*Meister, M., “wer die Meisterprüfung bestanden hat, mhd. meister, M., “Lehrer, Magister, Gelehrter, ahd. meistar (765), M., “Meister, Lehrer, Herr, Werkmeister”, as. māstar, M., “Meister, Lehrer, Lw. lat. magister, M., “Meister, Vorstand, Anf•hrer”, s. Magister»*[7].

«*Werkmeister. Wortart: Substantiv; maskulin. Worttrennung: Werk|meis|ter; als Leiter einer Arbeitsgruppe oder Werkstatt eingesetzter erfahrener Facharbeiter Betonung: Werkmeister ; Lautschrift: [ˈvɛrkmaɪstɐ] Herkunft: mittelhochdeutsch wercmeister, althochdeutsch wercmeistar = Handwerker»*[8].

З плином часу іменування Цехмейстер стало загальносімейним і було офіційно зареєстровано в якості фамільного імені. Ухвалення сім'єю особистого прозвання предка в якості свого прізвища означає, що родоначальник прізвища *Zechmeister* був великим авторитетом для домочадців, а також відомою і шанованою людиною в рідному поселенні.

Оскільки процес формування прізвищ був досить тривалим, зараз про точне місце і часу виникнення родового імені *Zechmeister* говорити складно. Проте з впевненістю можна стверджувати, що воно відноситься до числа найстаріших прозвань і відображає в собі стародавні вірування і традиції іменування людей.

Відомими представниками цього прізвища є:

Олександр Віктор Цехмейстер (5 вересня 1817 – 8 жовтня 1877) – був відомим німецьким театральним актором та драматургом. Олександр був німцем з угор-

ської родини. Він рано втратив своїх батьків у віці 9 років у 1826 році. Він став відомим завдяки своїм одноактним комедіям [4].

Однією з вищенаведених версій виникнення прізвища *Zechmeister*, є версія його походження від слів «цеховий майстер» або «керівник». Людина цієї професії повинна бути сильною, з твердим характером, прагненнями та вмінням добиватись своїх цілей. Дивлячись на досягнення Олександра Віктора Цехмейстра, можна припустити що він мав подібні якості. Адже, щоб стати відомим, окрім таланту потрібно мати чіткі цілі, жагу до праці та незламний характер. Отже, ми можемо зробити висновок що, прізвище може мати певний зв'язок з характером та професією людини.

Кріста Цехмейстер (4 грудня 1957) – німецька колишня гірськолижниця, та наймолодша, хто виграв гонку Кубка світу, спеціаліст зі слалому, вона виграла Кубок Світу зі слалому у сезоні 1973 – 1974 років. Кріста змагалася у двох Чемпіонатах світу (1974 і 1978) і в одних зимових Олімпійських іграх.

Лазло Цехмейстер (14 травня 1889 – 28 лютого 1972) – угорський хімік та викладач. Він працював в Угорській Академії наук, а пізніше у Каліфорнійському інституті технологій в Пасадені. Він започаткував ряд успіхів серед хімічних органічних натуральних матеріалів [3].

Маріанна Цехмейстер (12 квітня 1960) – німецька гоночна лижна бігунка. Вона займала два Топ 10 місця у Світовому кубку та дев'яте місце на зимових Олімпійських іграх 1980 року. Її старша сестра Кріста була також гірськолижницею.

Марта Цехмейстер (1956) – австрійський теолог. З 2009 року вона професор систематичної теології в інституті теології у Сан – Сальвадорі. Марта Цехмейстер була у 1993 і у 2002 році делегатом до генерального братства *Congregatio Jesu*. З 1996 року вона працює в редакційній колегії журналу для християнської духовності.

Петер Цехмейстер (1954) – відомий німецький баскетбольний гравець та тренер. Окрім спорту він вчився у Педагогічному інституті Людвігсбурга. Він є викладачем математики та спорту у Марбахе.

Вальтер Цехмейстер (15 грудня 1955) – австрійський політик та фермер.

Всі вищезазначені представники прізвища *Zechmeister* були та є досить відомими людьми, своєю старанною працею, гострим розумом та жагою до знань, вони досягли неабияких результатів. Як і для робітників заводу, за однією з версій можливо, їх предків, ці якості стали вирішальними у їхньому житті, і допомогли досягти таких результатів.

Отже, виходячи із вище наведеного аналізу антропоніма *Zechmeister* та використовуючи результати досліджень провідних лінгвістів, ми підтверджуємо думку що, рід занять мав великий вплив на становлення прізвища. У прізвищах знаходять свої відображення побут, історія, життя народу. Також, прізвище людини може мати неабиякий вплив на її професію, характер, долю. Проаналізувавши етимологію прізвища і зіставивши її з родом занять представників прізвища *Zechmeister*, ми робимо висновок про те, що більшість представників пов'язані з професіями для яких потрібні якості впевненої, сильної людини з твердим характером. Тому, ми стверджуємо що, в багатьох випадках етимологія прізвища має неабиякий вплив на її носіїв.

Література

1. Кабузан В.М. Заселение Новороссии (Екатеринославской и Херсонской губерний) в XVIII – первой половине XIX века. (1917-1858). – М.: Издательство “На-

- ука”. 1976. – 307 с. 2. Военно-статистическое обозрение Российской империи. Т. XI. Ч. 1. Херсонская губерния. (Составитель Генерального штаба капитан Рогань и штабс-капитан Фон-Витте и Пестов). – СПб., 1849.
2. Heinrich Kurz: Geschichte der neuesten deutschen Literatur von 1830 bis auf die Gegenwart (Leipzig 1872, B. G. Teubner, Nr. 4) S. 524.
 3. Michaela Wirth: László Zechmeister: His Life and Pioneering Work in Chromatography. Springer, 2013
 4. Constantin von Wurzbach: Zechmeister, Alexander Victor. In: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. 59. Theil. Kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, Wien 1890, S. 246
 5. Антропоніміка / Ред.: В.А.Ніконов, А.В.Суперанская. – М., 1970.
 6. Мельников И. Белорусско-русский словарь.
 7. Kobler, Gerhard, Deutsches Etymologisches Wörterbuch, 1995, S.266
 8. Duden Wörterbuch online:[Электроний ресурс]. – Режим доступа:
 9. <http://www.duden.de/rechtschreibung/Werkmeister>

ОСОБЕННОСТИ ИНТОНАЦИОННОГО КОНТУРА В НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ

Ключевые слова / key words: интонационный контур / intonation contour, движение тона/ variation of pitch, интонация/ intonation.

Одним из наиболее интересных звуковых средств человеческого языка является интонация. Традиционно в лингвистике интонация рассматривается как акустический фактор. Под интонацией понимают звуковую форму высказывания, систему изменений (модуляций) высоты, громкости и тембра голоса, организованную при помощи темпа, ритма и пауз.

Интонация помогает сделать человеческую речь осмысленной и понятной для собеседника. При помощи логической интонации в предложении расставляются акценты на наиболее значимых для передачи определенной мысли словах, логические паузы также помогают собеседнику правильно понять и воспринять основную мысль сказанного.

Под фразовой интонацией понимается совокупность высотных, силовых и темпоральных изменений основного тона голоса, т.е. мелодики, фразового ударения и длительности, накладывающихся на слоговой состав предложения. С функциональной точки зрения интонация является средством выражения эмоций и некоторых синтаксических значений. С помощью интонации можно также различать такие синтаксические значения, как:

- 1) целостность предложения (законченность/незаконченность),
- 2) цель высказывания (повествовательные, вопросительные и побудительные предложения),
- 3) коммуникативное задание (данное (тема) -новое (рема)),
- 4) степень достоверности (уверенность/предположительность).

Интонационное оформление данных синтаксических конструкций отличается друг от друга. При эмоциональной окраски речи число интонационных структур возрастает.

В результате отбора наиболее типичных для данного языка признаков интонационные структуры могут быть обобщены. Такие типичные интонационные структуры относятся к норме языка и изображаются в виде интонационных моделей. Графическое изображение интонационных моделей немецкого языка мы можем найти в работе Отто фон Эссена «Основы немецкой интонации». Он первым использовал систему четырех уровней высоты тона: высокий, средний, нейтральный и низкий.

В зависимости от отношения безударных слогов к ударным в интонационных моделях различают также три элемента: предтакт (т.е. предударные слоги), ядро

(ударные слоги) и затакт (заударные слоги). Каждый из данных элементов может иметь ровное, нисходящее или восходящее движение тона.

По составу элементов различают одноядерные и многоядерные интонационные структуры.

Одноядерные структуры подразделяются на:

а) сжатые (состоящие только из ядра);

Это могут быть односложные повествовательные предложения, побудительные предложения, вопрос. Например: Komm! Nein.

б) неполные (имеющие ядро и либо предтакт либо затакт);

Например: Es geht? Ist es kalt? Kommen Sie!

с) полные (имеющие предтакт, ядро и затакт);

Например: Was machst du? Verzeihen Sie!

К многоядерным интонационным структурам относятся распространенные простые и сложные предложения, пословицы, поговорки.

Для немецкого языка характерен резкий подъем и резкое падение тона в ударном слоге. При наличии предтакта в структуре, он обычно находится в нейтральном уровне. Такими предтактами могут быть, например, артикли. Для затакта в повествовательном предложении характерен низкий уровень. Особенностью немецкой интонации является также нисходящая шкала, в которой падение тона происходит постепенно, распределяясь ступенчато. В немецком общем вопросе движение тона обычно восходящее или нисходяще-восходящее. Характерен нисходящий предтакт вопроса, а затакт — восходящий.

Нисходящая интонация используется для того, чтобы показать заверченный характер фразы и встречается во всех типах предложения: повествовательных, побудительных, вопросительных. Исключение составляют вопросительные предложения без вопросительного слова, произносимые с восходящим тоном. Ровная интонация используется, если необходимо показать, что высказывание еще не закончено и после возможной паузы оно будет продолжено до его завершения. Завершение высказывания возможно и после нескольких пауз. Ровная интонация присутствует в распространенных предложениях, при перечислении, в прерванной прямой речи, а также в высказываниях, выражающих нерешительность или неуверенность. При делении высказывания на несколько синтагм, каждая из них начинается с более низкого движения тона. Восходящий тон используется в том случае, если высказывание носит законченный характер и имеет форму вопроса. При этом оно кому-то адресуется и служит для поддержания общения. Кроме того, восходящая мелодика используется также в повествовательных, восклицательных предложениях и пожеланиях, если они кратки по форме, а их информационное содержание не выдвигается на первый план.

Список использованных источников:

1. Kosmin O.G., Bogomasova O.N., Theoretische Phonetik der deutschen Sprache. – М., НВИ-Тезаурус, 2002.
2. Потапова Р.К., Потапов В.В., Речевая коммуникация: от звука к высказыванию. – М.: Языки славянских культур, 2012.
3. Норк О.А., Милюкова Н.А. Фонетика немецкого языка. – М.: Просвещение, 1977.

**РОЛЬ ГАЛЛИЦИЗМОВ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ А.С. ПУШКИНА КЛЮЧЕВЫЕ
СЛОВА: ГАЛЛИЦИЗМЫ, А.С. ПУШКИН, ФРАНЦУЗСКИЙ ЯЗЫК,
ЗАИМСТВОВАНИЯ.**

Key words: Gallicisms, Pushkin, French language, linguistic borrowings.

Произведения А.С. Пушкина являются показательными с точки зрения наличия в них галлицизмов. С одной стороны, большое количество заимствований из французского языка в его творчестве можно объяснить всеобщим интересом к Франции, ее культуре и, следовательно, языку в пушкинскую эпоху; с другой стороны, билингвизм поэта также является важным фактором, влияющим на выбор галлицизмов в качестве языковых средств.

Исследование характера французских элементов, их роли в структуре литературного образа дает конкретные и значимые результаты для понимания и уточнения взгляда самого Пушкина на роль французского языка в формировании русской литературно-разговорной речи.

Герои романов Пушкина воспитывались на французской литературе, русских книг они почти не читали. Подтверждение этому мы находим на страницах романа «Евгений Онегин»:

*Он по-французски совершенно
Мог изъясняться и писал...
(ЕО 7).*

А. С. Пушкин считал, что русский язык был еще недостаточно разработанным и, следовательно, образованные люди были вынуждены обращаться к другому языку:

Дело в том, что мы и рады бы читать по-русски: но словесность наша кажется не старше Ломоносова и чрезвычайно еще ограничена... Мы принуждены все, известия и понятия, черпать из книг иностранных; таким образом и мыслим мы на языке иностранном (по крайней мере, все те, которые мыслят и следуют за мыслями человеческого рода) (Р 281).

В произведениях Пушкина мы находим галлицизмы, достаточно ассимилированные в русском языке. Язык писателя также богат изолированными в русском тексте, французскими вкраплениями. А также мы имеем дело с таким феноменом, как иноязычные тексты (некоторые произведения А.С.Пушкина написаны на французском языке).

Анализ фактического материала свидетельствует о том, что большинство иноязычных лексем в языке Пушкина – это галлицизмы, связанные с житейским бытом русской жизни. Особенно это проявляется в наименовании отвлеченных поня-

тий, не имеющих названий в русском языке того времени. Употребляя в своих произведениях иноязычные элементы, Пушкин утверждал невозможность изолирования России от общеевропейских связей и правомерность употребления иностранных лексем. Поэт показывал возможности развития русской лексики на широком общеевропейском фоне.

В произведении заимствованные лексемы выполняют определенную стилистическую функцию. С одной стороны, галлицизмы служат для передачи колорита эпохи аристократических салонов, светских красавиц и праздничных развлечений. Но это только одна из функций французских заимствований.

В произведениях А.С. Пушкина широко применяются приемы контрастного сближения и столкновения чужеродного (французского) и исконно русского слова. И освоенные заимствования, и вкрапления французской речи несут в его творчестве особую художественную нагрузку.

По мнению М.В. Кашковской, иноязычная речь является живым источником смысловой многоплановости в произведениях Пушкина; «ее иноязычное звучание, а также богатая ассоциативность, преобразует образный строй всего произведения. Сочетание русского и французского в рамках таких словосочетаний, как «отхлопать *entrechat*» возникают совершенно неожиданные стилистические контрасты, а эфонические эффекты, основанные на перекличке «чужеродных звуков», вызывают у читателя яркие слуховые и зрительные образы» [2, 110].

*Онегин побежал к театру,
Где каждый, вольностью дыша,
Готов отхлопать **entrechat**... (ЕО 11).*

В ходе исследования были найдены примеры, в которых Пушкин сначала вводит русское слово или выражение и следом переводит его на французский язык:

*Конечно, всякому вольно смеяться над некоторыми их странностями, но шутки поверхностного наблюдателя не могут уничтожить их существенных достоинств, из которых главное: особенность характера, самобытность (*individualité*), без чего, по мнению Жан-Поля, не существует и человеческого величия. (Б-К 85).*

Встречаются случаи, когда автор одну и ту же лексему дает сначала в русской, а затем во французской графике или наоборот. В.С.Баевский в своей статье обращает внимание на различные способы передачи имени слуги героя романа в романе «Евгений Онегин». Сначала А.С.Пушкин вводит его имя кириллицей [1, 15]:

*Он поскорей звонит. Вбегают
К нему слуга француз **Гильо**... (ЕО 101).*

В продолжении романа мы встречаем это имя во французской графике: «Мой секундант? – сказал Евгений, –
Вот он: мой друг, **Monsieur Guillot**. (ЕО 102.).

В.С. Баевский полагает, что в первом случае Пушкин выбирает русский вариант написания имени, т.к. француз выступает в известной для него роли слуги русского барина. Однако в том случае, когда Онегин представляет своего слугу в качестве секунданта, Пушкин переходит на французское написание. Автор статьи объясняет это тем, что дуэльный кодекс был заимствован из Франции, и все переговоры, связанные с дуэлью, могли вестись только на французском языке [1, 17].

Действительно, мы находим подтверждение словам В.С. Баевского и в других произведениях А.С. Пушкина. В повести «Капитанская дочка» француз Бопре сначала нам представлен Пушкиным как учитель героя произведения:

В это время батюшка нанял для меня француза, мосье Бопре, которого выписали из Москвы вместе с годовым запасом вина и прованского масла. (КД 240).

В данном случае слово *мосье* вводится кириллицей. Затем в тексте мы встречаем это же слово во французской графике (в данном случае речь опять идет о дуэли, а Бопре выступает в качестве учителя по фехтованию):

Швабрин был искуснее меня, но я сильнее и смелее, и monsieur Бопре, бывший некогда солдатом, дал мне несколько уроков фехтования. (КД 267).

Таким образом, анализ фактического материала показал, что галлицизмы в произведениях А.С. Пушкина выполняют особые стилистические функции. Однако нельзя не учитывать того, что в некоторых случаях обращение к данным лексическим средствам может и не быть связанным с определенными стилистическими задачами, а обусловлено особенностями авторского слога. В поэтических произведениях Пушкина обращение к галлицизмам, имеющим созвучные эквиваленты в русском языке, может быть обусловлено версификацией: в соответствии с требованиями рифмы поэт отдавал предпочтение заимствованной лексеме.

Литература

1. Баевский, В.С. Русский и французский языки в поэтическом сознании Пушкина [Текст] / В.С. Баевский // Филологические науки. – 1997. – №2. – С. 13-22.
2. Кашковская, М.В. Французская лексика в романе А.С. Пушкина «Евгений Онегин» и вопросы её перевода на английский язык [Текст] / М.В. Кашковская // Вестник Московского Университета. Серия 9: Филология. – 1999. – №3. – С. 101-121.

Ренкас О.П.

магістр,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,

Колесник М.Ю.

викладач кафедри
іноземної філології і перекладу,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ

НІМЕЦЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Ключові слова: іншомовна лексика, запозичення, метафора.

Key words: Foreign–language vocabulary, borrowings, metaphor.

Лексичні запозичення, як відомо, є одним з способів поповнення словникового складу будь-якої мови протягом усієї історії її існування. Загальновідомим є той факт, що запозичена лексика у складі сучасної української мови посідає значне місце і сягає своїм корінням у далеке минуле. Німецькі лексичні запозичення не є винятком.

На сучасному етапі розвитку українського мовознавства принципового значення набуває питання про вироблення й удосконалення принципів та засад мовної політики, зокрема, тих положень, що стосуються іншомовних запозичень. Усебічний аналіз іншомовного слова, з'ясування доцільності та перспективності чи взагалі недоцільності його функціонування у мові й мовленні неможливі без звернення до мовленнєвої компетенції носіїв мови. Такий напрям наукового дослідження проблеми освоєння іншомовних лексичних запозичень є важливим і актуальним.

Загальновідомим є той факт, що запозичена лексика у складі сучасної української мови посідає значне місце і сягає своїм корінням у далеке минуле.

Під час зіставлення різних мов стає очевидним факт, що протягом історії контакти між народами безпосередньо впливають і на зміни в лексичному складі їхніх мов. Запозичення належать до різних галузей діяльності людини, відображають стрімкий розвиток науки і техніки, сприяють розширенню інформаційного простору. В роботах Акуленка В.В., Булаховського Л.А., Виноградова В.В., Семчинського С.В. та ін. розглянуто класифікацію та шляхи запозичень, які безперечно відображають певні історичні події в житті різних народів. Але незважаючи на цілу низку праць, запозичення продовжують привертати увагу дослідників, оскільки цей процес не припиняється.

Мета статті – аналіз запозичень з німецької мови в українську.

Завдяки мовним контактам в українській мові є багато німецьких слів як загального вжитку, так і зі спеціальних галузей. Деякі слова запозичено без будь-яких змін та лише відповідно до графічних особливостей мови-рецептора, а саме: *абрис, гриф, вундеркінд, курорт, ландшафт, рюкзак, шлагбаум, абзац, адресат, анилаг,*

бюргер, вексель, глазур, кегельбан, кегель, кніксен, панель, рейсфедер, швелер, шифер, шніцель, шриффт, штат, штетпель, штихель. Фонетичних змін в українській мові зазнали такі німецькі слова, як *брудершафт* (*Brüderschaft*), *бухгалтер* (*Buchhalter*), *глінтвейн* (*Glühwein*), *мундштук* (*Mundstück*), *перламутр* (*Perlmutter*), *поштамт* (*Postamt*), *шлягер* (*Schlager*) та інші. Звичними здаються слова, які повністю підпорядковуються морфологічній структурі слів української мови, але є запозиченнями: *Patrontasche* – *патронташ*, *Trauer* – *траур*, *Agentur* – *агентура*, *werben* – *вербувати*, *Gastrolle* – *гастролі*, *Mark* – *марка*, *Platzkarte* – *плацкарта*, *Schiene* – *шина*, *Schlange* – *шланг*, *Spritze* – *шприц*.

Цікавими є приклади запозичень, в яких семантика німецьких слів носить уточнюючий характер. Наприклад, укр. *альпенштук* – довга палиця із заостреним залізним наконечником від нім. *Alpenstock*, *Alpen* – Альпи, *Stock* – палиця, де слово «Алпен» вказує на те, що цей предмет використовується в горах. А в прикладі укр. *ледерин* – бавовняна тканина із спеціальним лаковим покриттям, від нім. *Leder* – шкіра стикаємося із асоціацією цього матеріалу зі штучною шкірою.

Скачкова В.В. зафіксувала також ряд німецькомовних лексем, які розширили свій семантичний обсяг в українській мові. Розширення семантичного обсягу відбувалося різними шляхами. Найтипівіші з них це: а) перенесення за функціями, наслідком чого часто є перехід з однієї термінологічної сфери в іншу, з вузькоспеціальної до загальноживаної лексики і навпаки; б) метафоризація; в) метонімічне перенесення; г) поширення власних назв на назви реалій [6].

Так, унаслідок перенесення за функціями запозичення *кабінет*, *фартух*, *футляр* перейшли з побутової у спеціальні сфери, набувши значення термінів у різних галузях життя. Лексема *кабінет* прийшла свого часу в українську мову в значенні “робоча кімната”. У сучасній німецькій мові це слово зазнало метонімічного перенесення, і його вживають у значенні “кабінет міністрів”, а для поняття “робоча кімната” існує німецьке *Arbeitszimmer*. Значення ж “кабінет міністрів” розвивалося і у мові-рецепторі. Але, крім цих значень, лексема *кабінет* набула подальшого семантичного розвитку. Просторове її значення було перенесено і в інші сфери: *кабінет лікаря* / *Sprechzimmer* /, *кабінет для занять* / нім. *Fachzimmer* /, *кабінет начальника* / нім. *Chefzimmer* /. Отже, з побутової сфери, в яку лексему *кабінет* було запозичено спочатку, вона перейшла шляхом перенесення за функціями у сфери медицини, освіти, у виробничу галузь[4].

Як приклад розширення семантичного обсягу шляхом метафоризації автор подає лексеми *флокени*, *калібр*, *шлейф*, *фраєр та ін.* Так, запозичення *фраєр* / нім. *Freier* – «жених» /, існувало у значенні етимона в XIX – на початку XX століття на території Західної України. Проте, з часом, воно було переосмислене і функціонує у сучасній українській мові зі зневажливо-насмішкуватим відтінком як метафора зі значенням «пустий, нікчемний чоловік»[4].

Менш поширене, ніж метафора (проте зустрічається серед німецькомовних запозичень), метонімічне перенесення. Як приклад автор наводить лексему *верстат*, що означає в мові-джерелі / нім. – *Werstatt* / «майстерня, цех», а в сучасній українській мові переосмислена зі значенням «верстат»[6].

Про взаємодію української та німецької мов свідчать також факти наявності, хоча і невеликої, українських слів у німецькій мові. Наприклад, нім. *Gorak* україн-

ський народний танок; *Kalamaika* або *Kolomyka* жвавий український танок; *Rada* – рада, збори, уряд.

Через українську мову в німецьку було запозичено *Bandura*, також *Pandura* подібний до лютні щипковий інструмент. Витоки цієї назви пройшли через грецьку, латинську, італійську, польську та українську мови. Інший варіант цієї назви *Tanbura*, яка з перської запозичена в арабську і далі у вище перелічені мови.

Серед інтернаціоналізмів, запозичених через німецьку мову, лєвова частка належить останнім з латинської мови. По-перше, слід виділити такі, що позначають певні поняття. Наприклад, авторитет нім. *Autorität* (фр. *autorité* від лат. *autoritas* – влада) 1) загально визнаний вплив; 2) особа, що користується загальним визнанням, впливом; нейтралітет нім. *Neutralität* (від лат. *neutralis* – нічийний) 1) невтручання в суперечки; 2) становище держави, яка не бере участі у війні; паритет нім. *Parität* (від лат. *paritas* – рівність) 1) рівність сторін у їх

взаємовідносинах; цензура нім. *Zensura* (від лат. *censura* – суворе судження) 1) державний нагляд за друкованою продукцією та засобами масової інформації;

В освітній галузі можна відмітити такі запозичення як аспірантура нім.

Aspirantur (від лат. *aspirantis* – який до чогось прагне) – система підготовки професійно-викладацьких і наукових кадрів; університет нім. *Universität* (від лат. *universitas* – сукупність) 1) вуз; факультет нім. *Fakultät* (від лат. *facultas* – спроможність, здатність) – підрозділ вузу. У сфері мистецтва зустрічаємо клавіатура нім. *Klavatur* (від лат. *clavis* – ключ) – сукупність клавишів; клавір нім. *Klavatur* (від лат. *clavis*) 1) клавішні музичні інструменти; 2) перекладення оркестрової п'єси, опери для фортепіано. Цікавими є випадки розширення значення через перенесення. Наприклад, зустрічаємо в українській мові «канцлер», що запозичено з німецької від «Kanzler», а німецьке походить від латинського «*cancellarius*», що буквально позначає «воротар».

Через німецький варіант в українській мові слово «канцлер» набуває таких значень як:

1) особа, що займала при дворі монарха високі посади;

2) у ряді країн – вища державна посада.

Розглянемо запозичення, що прийшли саме з німецької мови в українську. Деякі з них позначають певні поняття, а, саме: укр. *вєст* (нім. *West*) 1) міжнародне позначення заходу; 2) західний вітер; *ласт* (*Last* – вантаж, тягар) 1) міра корабельного вантажу; 2) міра необтесаного лісу; *масштаб* (*Maß* – міра, *Stab* – палиця) 1) відношення довжини ліній на кресленні до ліній у натурі; 2) перен. відносна величина чогонебудь, розмах, значення.

У царині флори та фауни запозичено такі німецькі назви: укр. *едельвейс* (нім. *Edelweiß*) рід багаторічних трав'янистих рослин; *рабатка* (*Rabatte*) довга

вузька грядка; *рислінг* (*Riesling*) сорт винограду німецького походження; *вальдшнеп* (*Waldschnepper*) лісовий птах.

Німецьке походження має низка посад та титулів. Наприклад, *вахмістр* (*Wachtmeister*) звання і посада молодшого командного складу в кавалерії і кінній артилерії деяких армій; *герцог* (*Herzog*) 1) у давніх германців виборний військовий вождь, потім глава племен; *гільдія* (*Gilde* – корпорація, об'єднання) 1) у період раннього феодалізму в Західній Європі об'єднання купців; 2) у дореволюційній Росії ста-

нова категорія купецтва; *граф* (Graf) 1)у Західній Європі вищий королівський урядовець; 2)спадковий титул вищого дворянства.

Технічна галузь налічує також велику кількість запозичень з німецької мови. Наприклад, *бор* (Bohre) сталеве свердло, *борштанга* (Bohrstange) металорізальний інструмент, *бормашина* (Bohrmaschine) стоматологічний апарат; *бугель* (Bügel) 1)металеve кільце; 2)металеve кільце на щоглі корабля; 3)дуга струмоприймача електровоза, тролейбуса, трамвая; *візир* (Visier) 1)приціл; 2)видошукач фото- або кіноапарата; 3) прилад для виміру відхилення літака та інші.

Отже, розглянувши літературу з цієї теми, можна зробити висновок, що в українській мові налічується велика кількість запозичень з німецької мови, переважна більшість яких належить до спеціальних галузей. На XIX – початок XX століття припадає найбільш інтенсивне збагачення словникового складу української літературної мови запозиченою лексикою: за відносно короткий історичний період в українську мову ввійшли і утвердилися найважливіші слова міжнародного характеру на позначення головних понять політики, науки, літератури, мистецтва.

Література:

1. Биржакова Е.Е., Войнова Л.Л., Кутина Л.Л. История лексикологии русского языка XVIII ст. Языковые контакты и заимствования // Е.Е. Биржакова, Л.Л. Войнова, Л.Л. Кутина. – Львов: Наука, 1972. – 430 с.
2. Височина В.А., Семенова Н.А. Німецькі слова в українській мові. Дослідження з граматики і граматичної стилістики української мови: Зб. наукових праць // В.А. Височина, Н.А. Семенова. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1986. – С. 79 – 85.
3. Гринев С.В. Терминологические заимствования // С.В. Гринев. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. – М., 1982. – С. 108 – 135.
4. Отюсько О. Ю., Жукова Л. В. Німецькомовні лексичні запозичення в сучасній українській мові // НУБіП України 2012. – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/17007/3/> (Дата звернення 05.11.2015).
5. Скачкова В.В. Лексика німецького походження в українській художній літературі на воєнну тематику // В.В. Скачкова. – Х.: Мовознавство, № 6 – 1989. – С. 55 – 57.
6. Скачкова В.В. Деякі наслідки семантичного засвоєння німецьких лексичних запозичень // В.В. Скачкова. Зб. наукових праць лінгвіст. Кафедр «Лінгвістичні дослідження» ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. – Х.: Слово, 1992. – С. 86 – 89.

Бабушка В.І.

МНУ імені В. О. Сухомлинського,
Україна, м. Миколаїв

Науковий керівник: к.п.н., доцент **В. В. Баркасі.**

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ

Анотація

Дана стаття розкриває сучасні тенденції розвитку та вдосконалення дистанційної форми навчання в Німеччині. Акцентується увага на діяльності провідних вищих навчальних закладів.

Анотація англійською

This article reveals current trends of development and improvement of distance learning in Germany. Attention is focused on activities provided by leading universities.

Ключові слова: гібридне навчання, дистанційна освіта, зворотний зв'язок, ІКТ, студенти з особливими потребами.

Key words: hybrid learning, distance education, feedback link, ICT, incapacitated students.

Постановка проблеми. Ряд наступних факторів, як глобалізація створення нового інформаційного суспільства, зміни в політичній, економічній та соціальній сферах, допомагають прискорити вдосконалення освітньої системи. Аналіз тенденцій ДО у європейських ВНЗ, у тому числі Німеччини, створює можливість розглянути особливості розвитку дистанційної форми навчання за кордоном з метою її подальшої адаптації в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі, присвяченій даній тематиці, досліджено провідні зарубіжні освітні центри ДН, практичний досвід впровадження та інформаційно-програмний супровід дистанційної освіти вченими Г. Козлаковою, В. Олійником, В. Шейко, Б.Шуневичем та ін.

Постановка завдання полягає в дослідженні основних особливостей сучасної дистанційної освіти в Німеччині шляхом аналізу діяльності відомих вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. У Німеччині представники освітньої сфери приділяють значну увагу тенденціям сучасного ДН, адже важливо створити зручну пропозицію для населення країни (у тому числі для іноземців) стосовно обов'язкового здобуття кваліфікації. Ухвалено програму за постановою Міністерства освіти в Німеччині, відповідно до якої проводяться необхідні заходи із поліпшення ДО у вищій школі, водночас підкреслюється необхідність освоєння навичок у роботі з ІКТ кожним зі студентів.

Переважає кількість німецьких ВНЗ застосовують дистанційне та традиційне навчання або так зване гібридне (синтез обох видів освіти). Відкритий університет ДО (Virtuelle Fachhochschule) успішно функціонує у різноманітних напрямках (правознавчий, економічний, математико-інформатичний, гуманітарний факультети). У рамках провадження електронної освіти (e-learning) діють освітні установи в Любеку, Берліні, Фрайбурзі, Гейдельберзі, Бранденбурзі, Мангеймі та інших містах [1, 8; 2, 22].

Хагенський університет ДО – найперший сучасний навчальний заклад у Німеччині (заснований у 1974 р.). на сьогоднішній день заняття відвідують більше 56 тисяч студентів; поступово збільшується кількість факультетів, з'явилися такі напрями, як електротехніка, інформатика та юридичні науки. Відкрито понад 1500 різноманітних курсів. З 1993 р. успішно функціонує Центр логістики з метою розповсюдження посібників, підручників та інших джерел навчальної інформації для 80 тис. слухачів [4].

Звісно, що завдяки новітнім ІКТ стало можливим упорядкування та поширення академічної літератури, а контроль за процесом засвоєння знань від викладачів простежується так званими електронними конференціями, онлайн-бібліотека цілодобово відкрита для читачів університету, фахівці періодично вдосконалюють платформу. Таким чином, ВНЗ ДО м. Хаген бере на себе роль університету засобів інформації, тобто йому притаманна дослідна (або пілотна) функція. Саме тому традиційним школам вищої освіти слід акцентувати увагу на досвіді даної навчальної установи, аби відповідати сучасним освітнім тенденціям.

Спеціально створені центри навчання (їх всього 65 – в Австрії, Швейцарії та Німеччині) допомагають висококваліфікованим працівникам ВНЗ консультувати студентів у режимі діалогу, забезпечуючи таким способом зворотний зв'язок. Досить актуальним є фінансування Міністерством закордонних справ Німеччини філіалів Хагенського університету в Україні, Литві, Чехії та Росії [4; 5].

Процес заснування навчальних центрів у ненімецькомовних державах не свідчить про прагнення даного ВНЗ взяти на себе повноваження міжнародної організації. Наприклад, студенти, які навчаються у філіалах Хагенського університету (Східна та Центральна Європа), сприймають навчальну інформацію виключно німецькою мовою, заздалегідь склавши для цього мовні тести. Принцип партнерства з іншими світовими вищими школами стає визначальним фактором, результатом є налагодження співробітництва з Францією, США, Південною Африкою, Швецією, Канадою, Англією тощо. Навчальна інформація з дисциплін піддається перекладу та адаптації. Крім, Хагенського, дистанційне навчання впроваджують університети Кайзерслаутерн, Йогана Вольфганга Гете і Кобленц-Ландау відповідно до аналогічних методів та принципів роботи [4].

Місто Карлсрує відоме одним з найпродуктивніших навчальних закладів у сфері ДО; його курси вивчають більше, ніж 30 тисяч слухачів, особливо люди з осо-

близькими потребами. З 2001 року Карлсруе визнано містом з найоптимальнішою екологією для юнаків та дітей; у 2015 році до відзначення 300-річчя затверджено програму перетворення даного населеного пункту у безбар'єрне місто.

Бажаючі вивчати навчальні дисципліни дистанційно можуть подати до вузу результати з іспиту німецької мови (DSH або TestDaF – підтвердити достатній рівень для здобуття академічних знань) і диплом про вищу освіту. Управління деяких університетів дозволяють проводити співбесіду або тестування по скайпу. Програми магістратури та бакалаврату завжди доступні для студентів у Німеччині. У разі неякісного знання німецької мови абітурієнт може відправити документи до Technische Universität Kaiserslautern, у якому онлайн-курси навчальних напрямів розроблено англійською [3]. У результаті зарахування студента забезпечують індивідуальним віртуальним кабінетом (для керування процесом та оцінювання успіхів виконання завдань) на Інтернет-платформі ВНЗ, додатковими навчальними джерелами та підручниками. Іспити складаються усно (в університеті або через відеоконференцію – за згодою екзаменаторів) та письмово (у консульстві та посольстві Німеччини) в обов'язковому порядку.

Під час проведення вступної кампанії до ВНЗ для людей з інвалідністю діє квота; інтереси даної категорії населення захищаються Центром по роботі зі студентами з особливими потребами (рік заснування – 1980). Працівники організації підтримують в плані вирішення проблем та труднощів, пов'язаних з адаптацією до колективу, студентського життя, забезпечують інформацією та порадами щодо користування індивідуальними технічними засобами, вибору кваліфікації, оцінюють готовність до навчання та рівень знань. Абітурієнти з інвалідністю приймаються до університетів без складання вступних іспитів, з урахуванням результатів, отриманих у коледжі або школі), після спілкування з професором. За допомогою Інтернет Центр інформує студентів стосовно описання аудиторій, корпусів будівлі університету та розкладу занять.

Отже, узагальнюючи результати дослідження щодо діяльності університетів ДО в Німеччині, ми визначаємо наступні особливості:

- порівняно нижча вартість здобуття освіти (ніж традиційним способом);
- оцінка методів та змісту реалізується шляхом аналізу електронної або друкованої навчальної інформації;
- симбіоз наукової діяльності та активної фахової практики дає високу ефективність;
- надання рівності у можливостях навчатися для жителів сіл та міст, населення з особливими потребами.

Література:

1. Козлакова Г. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід: Монографія / Г. Козлакова. – К.: ВЦ „Просвіта”, 2002. – 230 с.
2. Олійник В. Дистанційна освіта за кордоном та в Україні / В. Олійник // Імідж сучасного педагога. – 2001. – № 1(12). – С. 22–29.
3. Шуневич Б. Економіка дистанційної освіти: сучасний закордонний досвід // Теоретичні питання освіти та виховання: Зб. наук. пр. – Ч. 2 / За заг. ред. М. Б. Євтуха. – К.: Вид. центр КДЛУ, 2003. – Вип. 24. – С. 209–212.

4. FernUniversität in Hagen [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fernuni-hagen.de>. – Заголовок з екрана, 2013.
5. International Review of Research in Open and Distance Learning. – 2002. – Vol. 2. – No. 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/issue/view/12>. – Заголовок з екрана, 2013.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРФЕКТА ЯК КРОС-ЛІНГВІСТИЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

У статті автор аналізує функціональні характеристики перфекта як крос-лінгвістичної категорії з подальшим виділенням основних функцій перфектних форм, спільних для германських мов. Особлива увага приділяється визначенню семантичної структури перфектної ситуації, на основі якої наводиться класифікація перфектних функцій. Автор приходить до висновку, що сукупність можливих перфектних функцій становить універсальний функціонально-семантичний потенціал перфекта, що реалізуються в рамках граматико-контекстуальних комплексів конкретних мов.

Ключові слова: германські мови, категорія виду дієслова, перфект, функціональність.

В статье автор анализирует функциональные характеристики перфекта как кросс-лингвистической категории с последующим выделением основных функций перфектных форм, общих для германских языков. Особое внимание уделяется определению семантической структуры перфектной ситуации, на основе которой приводится классификация перфектных функций. Автор приходит к выводу, что совокупность возможных перфектных функций составляет универсальный функционально-семантический потенциал перфекта, реализуемых в рамках грамматико-контекстуальных комплексов конкретных языков.

Ключевые слова: германские языки, категория вида глагола, перфект, функциональность.

The author analyzes the functional characteristics of perfect as a cross-linguistic category, distinguishing the main functions of perfect forms common to Germanic languages. Particular attention is paid to the definition of the semantic structure of perfect situation on the basis of which a classification of perfect functions is proposed. The author concludes that the range of possible functions of perfect provide functionally-semantic potential of perfect implemented within the framework of contextual grammar and language-specific complexes.

Keywords: Germanic languages, category of verb, perfect, functionality.

Найбільш суттєві зміни в успадкованій дієслівній системі сталися на етапі розвитку германських мов. Численні відмінності між часом і видом в індо-європейській системі зводилися в протогерманській мові до простої дихотомії між теперішнім і минулим. Протогерманський теперішній час став похідною індоєвропейського, в той час як минулий час сильних дієслів (preterite) походить від індоєвропейського перфекту [16, 151-153].

Проте походження минулого часу слабких дієслів залишається здебільшого неясним. Індоєвропейський перфект, в своєму попередньому стативному значенні, був також основою для німецького претериту дієслів теперішнього часу (preterite-

present), які є також попередниками більшості сучасних германських модальних дієслів [16, 153-155]. В результаті такого розвитку, прото-германська дієслівна система не передбачала існування будь-яких граматичних засобів для вираження виду, допускаючи тільки темпоральну опозицію минулого та неминулого. Ця ситуація зберігається і в готській, найдавнішій із зафіксованих германських мов [2, 141]. Тим не менше, всіма іншими германськими мовами були розвинені морфосинтаксичні засоби забезпечення відмінностей часу і виду. Практично всі сучасні германські мови також набули нових перифрастичних конструкцій, пов'язаних з дієприкметником минулого часу і допоміжних дієслів таких, як «мати» і «бути», які формально відповідають англійським перфекту та плюсквамперфекту (давномунулому часові) (для крос-лінгвістичного посилання [7, 301-306]).

Вивчення семантики перфекту германських мов спирається на дослідження крос-лінгвістичної семантичної категорії перфекту, що проявляється у цих мовах шляхом формально аналогічних засобів. Доказ існування такої крос-лінгвістичної категорії був наданий Далем [6], починаючи з поділу функцій перфекту на *результативну, експерієнціальну, континуативну*, а також вираження *нещодавньої дії*, прийшов до висновку що принаймі у 24 мовах спостерігається існування граматичних категорій, які поєднують ці функції подібно до англійського перфекту [6, 129-133]. Незважаючи на певну ступінь функціонального накладання (functional overlap), досліднику вдалося семантично відділити власне перфекти від чистих результативів і експерієнціальних маркерів [6, 133-144]. Перфектні категорії в різних мовах не ідентичні в своїх дистрибутивних моделях. Наприклад, хоча англійський перфект не може виникати з посиланням на певну точку часу в минулому, перфектні конструкції такого роду можуть використовуватись в обмеженому контексті у шведській і більш загально в болгарській [6, 137-138]. Ця варіація може тлумачитися по-різному. Даль висуває пропозицію, де різні мови можуть дотримуватися однієї схеми Рейхенбаху (Reichenbachian scheme) з різним ступенем вимог, в той час як Ліндштедт [9, 369-371] передбачає, що варіація може відображати різні ступені асоціації між перфектуму і чистою евіденціальністю (evidentiality) як семантичної категорії. Портнер [13, 495-498] також схильний вважати, що мови можуть відрізнятися в тій мірі, за якою на їх теперішні часи накладається прагматичний смисл Розширеного ЗАРАЗ (Extended Now). Якщо ця крос-лінгвістична варіація принципово прагматична, незалежно від визначення точної природи відмінностей у її реалізації, тоді роль прагматики у змісті перфекту є невід'ємною. Таким чином полегшується узгодження ступенів крос-лінгвістичної варіації, що спостерігається в германських мовах, і де перфект можна вважати періодичною семантичною категорією. Більш вагому підставу вважати перфект значущою крос-лінгвістичною категорією надає діахронічне дослідження. Байбі та ін. [3, 63-105] виявили, що перфект розвинувся в багатьох не зв'язаних між собою мовах через численні шляхи граматикизації. Крім того прийнято вважати, що перфекти часто були раннім етапом у розвитку тих категорій, що зараз мають дещо інший сенс, як наприклад, перфективне значення, що спостерігається у французькій *Passé Composé*. Однак існує відсутність консенсусу щодо ступеня, в якій ці категорії, відхилилися від початкового перфектного використання, або зберегли зв'язки з перфектною системою. Наприклад, Ліндштедт [9] вбачає перифрастичні минулі часи як ті, що семантично «відірвані» від перфекту, у той час як Курат [5] і Кляйн [8] пропо-

нують аналіз для французької та німецької, підкреслюючи основні семантичні відмінності між перифрастичними і простими часами, пов'язані з їх композиційністю. Хоча в межах прагматичного спрощення, різні форми можуть бути використані в подібних контекстах. Граматичні форми такого роду представляють можливість визначити власне центр перфекту замість того, щоб окреслювати точні межі цієї семантичної категорії.

Історія розвитку перфекта в романських, германських та інших мовах неодноразово була предметом дослідження і вітчизняних дослідників Маслово [21], Реферовської [22,23,24,25], Смірницької [27, 28] та ін. Кашкін, у своєму функціональному типологічному дослідженні П. [20], вважає також вагомою релевантною характеристикою мови по вибраному параметру – перфектність vs. неперфектність. Згідно з Рамат [14], дослідник має на увазі в такому випадку континуум, полюсами якого є суб'єктивний та об'єктивний час, релевантне vs. нерелевантне для мовця передумання, і вважає мову перфектною, якщо в ній присутня категоризована форма вираження перфектного значення. Таким чином до перфектних можна віднести англійську, іспанську, карельську, естонську, вірменську, молдавську та ін. Враховуючи еволюцію значення перфектних форм та різну степінь перфектності конкретної мови, останні розташовуються по шкалі континууму, виділяючи в ньому зони позначення дискретними мовними засобами [17,20]. Функціональні потенціали перфектних форм різних мов не співпадають, тому застосування загально-лінгвістичного поняття «перфект» по відношенню до форм *Present Perfect*, *Passe Compose*, *Passato Prossimo* та ін. є умовним та абстрактним. Проспективне дослідження (pilot study) Кашкіна пояснює реалізацію універсальної смислової зони перфектності в англійській, німецькій, французькій, іспанській та італійській мовах. Матеріалом дослідження виступили твори російської класики, паралельні переклади яких (на всі п'ять мов) були проаналізовані виокремлюючи вживання перфектних форм або аналітичної конструкції з перфектним значенням. В результаті спостерігається структурна близькість аналітичних форм перфекта в порівнюваних мовах, пропозиція полем кожної конкретної мови своїх специфічних центральних та периферійних значень, що виступають різними варіантами мовної інтерпретації категорій часу і способу дії. У 10% паралельних виразів присутній збіг у всіх варіантах перекладу аналітичних форм перфекту, в інших випадках відсутність збігу пояснюється заміною перфекту його альтернативою – претеритом (близько 30-40%). Для нашого дослідження релевантними є паралельне використання перфектних конструкцій в англійській та німецькій мовах, як двох наймасивніших гілок в групі германських мов.

Перфект сучасних германських мов, на думку Б.Компі, включається в поняття виду (aspect) тільки відповідаючи традиції. З його точки зору, перфект може вважатись видом тільки в абсолютно окремому від інших «видів» смислі. [4]. Дійсно, «широкий результат», значимість дії для подальшого часового плану можуть не мати і часто не мають нічого спільного з розташуванням самої дії у часі, тобто з тим, що і вважається видом. Більш послідовним – вважати перфект таксисною категорією, відносним часом [21].

Видове значення, як показує історія романських і германських мов, спочатку переважає в семантиці аналітичних утворень – результативним «мати / бути + дієприкметник» [19, 166; 21, 44-45].

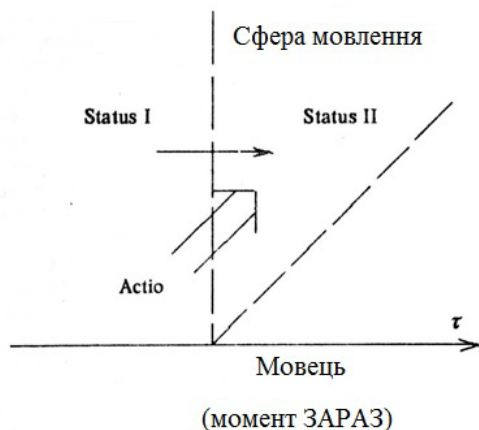

Рис.1. Семантична структура перфектної ситуації

Actio – перфектна дія або її початок, невизначено-локалізована в минулому;

Status I – початкове положення речей;

Status II – змінене положення речей, результативний стан;

Семантична структура перфектної ситуації може бути представлена графічно (Рис.1). Беручи напрям «від мовця», напрямом ретроспекції можна представити у вигляді вектора від точки ЗАРАЗ на часовій вісі. Під Actio мається на увазі перфектна дія, або її початок, якщо врахувати варіанти аспектуальності семантики перфекта. Перфектну дію зображено над віссю часу, що невизначено-локалізоване [26, 106-109]. Status I – вихідне положення речей, Status II – стан речей, що змінився в результаті перфектної дії.

Ліва частина перфектної ситуації, аж до моменту висловлення включно, експлікується, як правило, в найближчому контексті перфектної форми, тобто в адвербіальних детермінантах дієслівної дії, права частина – у більш широкому контексті, аж до загальноситуативного, загальнотекстового. У правій частині, в «сфері мовця» укладена прагматична мотивація вживання перфектної форми.

На Рис.1 представлений універсальний інваріант перфектної ситуації. Конкретно-мовні реалізації вносять свої інтерпретаційні моменти.

Класифікація перфектних функцій у багатьох дослідженнях спирається на визнання перфекта або видовою, або часовою формою, при цьому в будь-якому з цих випадків перфект розглядається як семантично однорідне явище. Результатом такого підходу є неоднорідність класифікацій, функції перфекта виділяються на різних підставах, залежно від того, який з компонентів комплексної семантики перфекта виходить на перший план. Більш доцільним видається розгляд компонентів семантики перфекта окремо один від одного, роздільна класифікація темпоральних, таксисних і аспектуальних функцій, вивчення їх взаємної сполучуваності.

Виділяються наступні типи граматико-контекстуальних комплексів (аспектуально-функціональних типів перфекта):

Дія моделюється як точка, незалежно від можливого внутрішнього, логічного, екстра-лінгвістичного членування цієї дії – одноактний перфект. У цій функції зустрічаються перфекти тільки дієслів доконаного виду.

Схематична модель цієї найпоширенішою перфектної функції збігається із загальною схемою перфектної ситуації, зображеної на Рис.1.

Дія моделюється або як відрізок, або як серія відрізків або точок, що завер-

шуються межею, до якого наближається ця дія – результативний перфект.

Дія моделюється як серія відрізків або точок, які не прагнуть до завершення, а представляють собою окремі прояви цієї дії. Кратність ‘порцій’ дії може бути необмеженою.

Дія, а точніше, стан або ставлення, що займає відрізок часу, – континуативний перфект.

Темпорально-таксисні функції перфекта визначаються за типом тимчасової локалізованості періоду ретроспекції, протягом якого невизначено локалізується перфектна дію. У залежності від положення на осі часу точки співвіднесення цього періоду можуть бути виділені наступні типи: 1) точкою співвіднесення є момент висловлювання – основна темпорально-таксисна функція перфекта; 2) точка співвіднесення перенесена в майбутнє – футуральний перфект; 3) період співвіднесення передує іншому дії в минулому – давноминулий перфект; 4) точка співвіднесення не пов’язана з конкретним моментом – панхронічний перфект; 5) «передтеперішній» (преднастоящий) перфект – вказує на просту завершеність попередньої дії при послідовному описі подій в теперішньому часі.

Перший тип підрозділяється на дві підгрупи: **контактний** і **дистантний** перфект, залежно від того, чи є вказівка на локалізацію періоду ретроспекції чи ні. Різновидом контактного є **інклюзивний** перфект, який включає в період протікання дії і сам момент ретроспекції. Аспектуальна функція в даному випадку тільки континуативна. Можна виділити додатковий різновид – **іммедіатний** перфект, коли між дією і моментом висловлювання проходить незначний, з точки зору мовця, проміжок часу.

Контактний: Під контактністю мається на увазі не тільки і не стільки безпосереднє передування самою перфектною дією моменту висловлювання про неї, збіг кінцевої межі перфектної дії і моменту ЗАРАЗ, хоча і даний різновид має місце у випадку іммедіатного перфекта. Мається на увазі контактність того періоду часу, в якому є невизначена локалізація саме перфектної дії і на який спрямована увага мовця при ретроспекції. Сама дія найчастіше неконтактна, але контактність періоду ретроспекції робить цю дію суб’єктивно близькою, навіть якщо ця близькість не тимчасова, а логічна, емоційна і т.п.

Інклюзивний: Інклюзивним значенням перфекта часто називають ту функцію, яку має перфект недоконаного дієслова в контексті адвербіального детермінанта незакінченого періоду. Однак включення моменту висловлення в період протікання дії, якщо саме це вважати ознакою інклюзивності, що включає перфект, далеко не завжди є зрозумілим з такого контексту. Дія, позначена перфектною формою в інклюзивній функції, ймовірно, продовжується і в момент висловлювання, і триватиме надалі, але це – явища екстралінгвістичні (характеристика дії у позамовною реальності, а не в мовній інтерпретації). У перфекті, як інтерпретаційної мовної категорії, відображається лише попередня висловлювання частина цієї тривалості, яка може включати момент висловлювання, а може і не включати його, що найчастіше і не настільки важливо для мовця. Більше того, у випадках, які зазвичай наводяться як приклади інклюзивності перфекта, наприклад: *I have lived here*, момент ретроспекції, як стверджує Р.У.Мак-Корд, швидше протиставляється періоду співвіднесення, ніж включається в нього [11].

Інклюзивним перфектом слід вважати інші, набагато більш рідкісні випадки,

коли увага мовця звернена на продовження дії саме зараз, виражене досить сильним контекстом, що не дає альтернативних варіантів інтерпретації. Інклюзивний перфект, отже, – чисто контекстуальна функція, і в мінімальному контексті не зустрічається. Вона властива переважно англійському перфекту.

Іммедіатний перфект приблизно відповідає *Hot News* в термінології Мак-Колі [10, 104]. К.Бідем вказує, однак, на непослідовність класифікації Мак-Колі, що ґрунтується на різних ознаках [1]. Він вважає *Hot News* і *Stative* у Мак-Колі аналогічними, називаючи обидва «перфектами зміненого стану» (*mutant stative perfect*):» Даний стан змінюється новим, відмінним від попереднього, станом, завдяки впливу якоїсь події» [1, 75 -81] Як видно з наведеної цитати, К.Бідем теж не розчленовує семантику перфекта на якісно різні компоненти. Його інтерпретація «перфекта зміненого стану» швидше застосовна на семантиці перфекта в цілому, на перфектній ситуації взагалі, ніж на якійсь окремій перфектній функції. У своїй другій статті про перфект Мак-Колі також приходиться до висновку про надмірності виділення функції «*свіжих новин*». На його думку, ця функція може бути зведена до *existential perfect* (приблизно відповідає узагальнено-фактичному) [10, 81-90]. Однак наврядчи можна назвати коректним зведення темпоральної семантики до аспектуальності, тим більше іммедіатності до ситуації узагальненого факту. Темпоральна ознака іммедіатності поєднується, судячи з усього, тільки з одноактністю і підсумковістю:

2. Розвиток акціонального перфекта (на протизагу сталого – результативну), що переносить акцент з результативного стану на саме перфектну дію, вже створює можливість інтерпретації останнього як контактного, невизначено локалізованого в періоді, відокремленому від моменту висловлення, або навіть пов'язаному з цілком певною точкою на часовій вісі, при збереженні релевантності наслідків для мовця, з іншою. В останньому випадку спостерігається ослаблення власне перфектного значення і з'являється можливість розвитку семантики форми в сторону претерита.

Найбільші обмеження на вживання **дистантного** перфекта, а звідси і велика сфера вживання простого минулого, властиві англійській. У контексті адвербіального детермінанта неконтактного періоду в англійській стоїть, як правило, простий минулий час:

А.Ота також наводить приклади дистантного перфекта виключно з аго, більш точної вказівки на момент вчинення перфектно дії, наприклад *at two o'clock*, йому не зустрілося [12, 22-23;12, 46]. Для німецької мови вживання дистантного перфекта є характерним у всіх аспектуальних функціях.

3. Дистантний перфект може піддаватися подальшому переміщенню по вісі часу вліво, приймаючи на себе функції плюсквамперфекта. Дія, що позначає давноминулий перфект, передують іншій дії в минулому. Ця функція властива і німецькій. Минулу дію, перед якою розташовується період співвіднесення перфекта, можна виразити перфектом в дистантній функції Давноминулий перфект, окказіонально зустрічається і в англійській, носить яскраве стилістичне забарвлення:

Футуральний перфект зустрічається переважно в підрядних часу для позначення передування певної дії або моменту в майбутньому. Ця функція властива перфекту порівнюваних мов, але не є обов'язковою у відповідній ситуації. Замість транспонованого перфекта можливе вживання форми майбутнього часу або тепе-

рішнього в футуральній функції:

Передування, не пов'язане з конкретною точкою співвіднесення, виражає **панхронічний перфект**, що має два різновиди: абітуальний, пов'язаний із звичайними, повторюваними діями, і власне панхронічний, справедливий для всіх часових планів. Панхронічний перфект найчастіше зустрічається в науковій літературі, в усному мовленні частіше може з'являтися в прислів'ях, афоризмах і т. п. Перфект як передтеперішне (преднастоящее) зустрічається переважно в авторських ремарках в тексті драматичних творів, а також в оповіданні, що ведеться в теперішньому історичному. Значимість дії для мовця, для моменту висловлення в даному випадку сильно ослаблена, до повного зникнення. Перфект в цій функції позначає просте передування або завершеність попередньої дії при описі послідовних подій в теперішньому часі.

Отже, аспектуальні і темпоральна-таксисні компоненти комплексної семантики перфекта не є розділними і взаємно незалежними. Перфект як семантичний комплекс являє собою перетин смислів аспектуального, темпорального та таксисного континуумів, при цьому провідним є таксисний компонент. Аспектуальна і темпоральна складові перфектної семантики варіюються, при цьому центральна функція перфекта – контактна, а для ряду мов також і дистантн. Інклюзивний та іммедіатний перфекти є периферійними, а давноминулий, футуральний, панхронічний і передтеперішній – транспозиційними функціями. Сукупність можливих перфектних функцій, функціональних типів становить універсальний функціонально-семантичний потенціал перфекта, що реалізується в рамках граматико-контекстуальних комплексів конкретних мов залежно від стадії еволюції перфектного значення в кожному з них. Не всі темпоральні і аспектуальні компоненти перфектної семантики поєднуються між собою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Beedham C. The perfect passive participle in English // Zeitschrift für Anglistik u. Amerikanistik № 1, 1979.
2. Braune, W. Gotische Grammatik [Sammlung kurzer Grammatiken germanischer Dialekte. A: Hauptreihe Vol.1, 20th ed.] / Wilhelm Braune.–Tübingen: Walter de Gruyter, 2004. – 306 p.
3. Bybee, J. The Evolution of Grammar: Tense, Aspect and Modality in the Languages of the World / Joan Bybee, Revere Perkins, William Pagliuca. – Chicago: University of Chicago, 1994. – 398 p.
4. Comrie B. Aspect: An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems / Bernard Comrie. – Cambridge: Cambridge University Press, 1976. – 142 p.
5. Curat, H. Morphologie verbale et référence temporelle en français moderne: Essai de sémantique grammaticale / Hervé Curat.– Genève: Librairie Droz, 1991. – 337 p.
6. Dahl, Östen. Tense and Aspect Systems / Östen Dahl. – Oxford: Basil Blackwell, 1987. – 213 p.
7. Harbert, W. The Germanic Languages / Wayne Harbert.– Cambridge: Cambridge University Press, 2007. – 510 p.
8. Klein, W. On Times and Arguments // Linguistics, 48. – 2010, pp. 1221–1253.
9. Lindstedt, J. 'The Perfect – Aspectual, Temporal and Evidential' // Typology of Languages in Europe / Östen Dahl.– Tübingen: Walter de Gruyter, 2000. [pp. 365–383]. – 846 p.

10. MacCawley J.D. Tense and time reference In English // Studies in Linguistic Semantics / Eds. C.J.Fillmore and D.J.Langedoen.– London, 1971.
11. MacCoard R.W. The English Perfect: Tense-Choice and Pragmatic Inferences. – Amsterdam: North-Holland Pub. Co., 1978. – 279 p.
12. Ota A. Tense and Aspect of Present-Day American English / Akira Ota. – Tokyo: Kenkyusha, 1963. – 135 p.
13. Portner, P. 'The (Temporal) Semantics and (Modal) Pragmatics of the Perfect' // Linguistics and Philosophy № 26, 2003. 459–510 pp.
14. Ramat P. Infinite Universalien vs. finite Typologie? // Language Universals. Papers from the Conference held at Gummersbach / Cologne, Germany, October 3-8, 1976 / Ed. H.Seiler.– Tübingen, 1978.
15. Reichenbach, H. Elements of Symbolic Logic / Hans Reichenbach. – USA, California: The Free Press, 1966.– 444 p.
16. Ringe D. From Proto-Indo-European to Proto-Germanic; [A Linguistic History of English, 1] / Don Ringe.– Oxford: Oxford University Press, 2006. – 355 c.
17. Seiler H. Diversity, Unity, and Their Connection // Language Invariants and Mental Operations / Eds. H.Seller and G.Brettschneider. Tübingen, 1985a.
18. Seiler H. Linguistic continue, their properties, and their interpretation / Language Invariants and Mental Operations / Eds. H. Seller and G. Brettschneider. Tübingen, 1985b.
19. Голубева Н.А. Об особенностях развития глагольно-временной системы французского языка // Уч. зап. 1-го МГПИИЯ. 1959. Т.19.
20. Кашкин В.Б. Перфектная ситуация и семантика перфекта // Принципы и методы исследования единиц языка: Сб. науч. тр. / Под ред. Н.А. Маковецкой. Воронеж, 1985.
21. Маслов Ю.С. Результатив, перфект и глагольный вид // Типология результативных конструкций / Под ред. В.П.Недялкова. Л., 1983
22. Реферовская Е.А. «Спор» реалистов и номиналистов // История лингвистических учений: Средневековая Европа. Л., 1985.
23. Реферовская Е.А. К вопросу о категории вида в языке французского народного эпоса // Учен. зап. Ленингр. ун-та. Сер. филол. наук. W2. № 97, вып. 14.
24. Реферовская Е.А. Лингвистические исследования структуры текста. Л., 1983.
25. Реферовская Е.А.К вопросу о выборе вспомогательного глагола для сложных форм французского языка // Учен. зап. Ленингр. ун-та. Сер. филал. —ук. 1952. №156. вып. 15.
26. Селиверстова О.Н. Второй вариант классификационной сетки и описание некоторых предикатных типов русского языка // Семантические типы предикатов / Под ред. О.Н.Селиверстовой. М.,
27. Смирницкая О.А. Морфологизация аналитических глагольных конструкций в германских языках // Историко-типологические исследования морфологического строя германских языков. М., 1972.
28. Смирницкая О.А. Эволюция видо-временной системы в германских языках // Историко-типологическая морфология германских языков: Категория глагола. М., 1977.

THE SOUND SEMANTICS OF A POETIC TEXT

Key words: sound semantics, sound symbolism, evaluative-emotional colouring, sound frequency.

Investigations in the domain of phonosemantics aim at establishing the common characteristics of phonological units functioning in different languages [1; 2; 4], the phonetic features forming the symbolic meaning of the phonemes in texts of different styles [5; 6], the comparative description of phonological systems of Germanic and Slavonic languages in historical perspective [3].

In his well-known article «Communication in Poetry» Ivan Fónagy wrote: «It is somewhat easier to make predictions if we are dealing with poetry. If we know the topic and basic mood of a given poem, we can predict in what direction and approximately in what measure the relative frequency of certain sounds is likely to deviate from an index number based on statistics of the standard language» [5, 194].

However, our experiments on the XIX-century English lyric poems reveal that there is no one-to-one correlation between the relative frequency of certain sounds in a piece of poetry and its basic mood.

The report deals with the analysis of the lexico-semantic coherence of twenty lyric poems using the special methodology which consists in discovering semantic repetition with the help of Roget's Thesaurus as well as establishing the lexico-semantic groups which determine the total contextual emotional colouring of a text, i.e. its basic mood. The results obtained were used for the comparative analysis of the basic mood of poems under consideration and the total effect of their sound structure – the sound symbolism of the poems.

When analysing the total symbolic effect of the poem sound structure we applied the methodology comparing the relative frequency of sounds with their index number based on total standard language statistics.

It is clear that the poem's total euphony includes the sum of all the phonemes, but it is also clear that the total euphony does not equal that sum, since some of the phonemes contribute to a greater degree than others. Thus, this necessitates the establishment of a scale of relative values. The scale takes into account the relative frequency of the phonemes as compared with their normal frequency in English. The phonemes whose relative frequency in a poem is higher than their normal frequency (this deviation from the norm is not accidental) are considered to be aesthetically marked as they considerably contribute to the creation of the poem's basic mood.

The investigation of sound symbolism in the lyric poems makes it possible to conclude that irrespective of the basic mood of the poem (whether it is «major» or «minor» one) the sounds with positive connotation are the most frequent ones.

The most current among the consonants are the sonorants [l], [n], [m], occasionally [ŋ], [w], [j], and the fricative consonants [z] and [s]. Their symbolic meaning is interpreted as «light», «warm», «full», «free», «mellow», «soft», «good», «pleasant», etc.

The most frequent among the vowels are the front monophthongs [i:], [i], [e], the diphthongs [ai], [ei]. The symbolic meaning of these vowels is described as «light», «high», «thin», «cool», «feminine», «weak», etc.

The sounds with the positive meaning cover 70 to 100 per cent of the total sum of the sounds whose relative frequency in the poem is highest than their normal frequency in English.

Consequently, the sounds whose symbolic meaning is assessed as «dark», «empty», «abrupt», «tense», «bad», «rugged», «unpleasant» and the like, account for no more than 30 per cent of the total sum of the most frequent sounds.

Obviously, the prevalence of the sounds with the positive symbolic meaning over the sounds with the negative symbolic meaning contributes greatly to the total euphony of the poetic text. But it appears that there is no one-to-one correlation between the phonetic meaning of the poem and its basic mood.

The symbolic meaning of a sound is potential in its character. The sound becomes a component of the form only in a poem and the analysis of sound symbolism in poetry seems sensible in specific poetic works in relation to the total contextual colouring of the text.

Two poems, namely G. G. Byron's «She Walks in Beauty» and W. Wordsworth's «Surprised by joy ...» are chosen for the analysis.

The basic mood of G. G. Byron's poem is perceived as «major». The analysis of the lexico-semantic coherence of the text shows that the largest semantic groups of words having strong semantic links between its members and strong intergroup relations with the members of other semantic groups are: «light», «darkness», «colour», «love», «beauty», «pleasure», «softness», «innocence». These lexical groups determine the general contextual emotional colouring of the poem described as «beautiful», «pleasant», «tender», «calm», «pure», and «kind».

The dominant vowels of the poem are [ai], [ei], [e]. Their symbolic meaning is regarded as «light», «pleasant», «weak», «warm», «soft», «tender», «smooth», and «beautiful». The similar symbolic meaning is characteristic of the consonants [l] and [s]: «continuous», «light», «delicate», «good», «soft», «and pleasant». Besides, these vowels and consonants are rhythmically more prominent, since all of them occur in the rhyming words:

night – light – bright;
grace – face – place.

In opposition to these sounds is the symbolic meaning of the voiceless plosive [t] which is interpreted as «abrupt», «strong», «harsh», «rugged», and «bad». But its sound occurs in semantically important words such as «light», «bright», «tender», and «innocent». The repetition of the sound becomes an echo of the dominant theme of «light», «clear», and «tender», thus suppressing its negative connotation.

The basic mood of W. Wordsworth's poem «Surprised by joy ...» is perceived as «minor». The largest semantic groups of words having strong semantic coherence between their members and strong intergroup ties with the members of other semantic groups are: «sorrow», «pain», «suffering», «death», «oblivion», «deception», and «love». These semantic groups of words determine the contextual colouring of the poem described as «sorrowful»,

«solemn», «mournful», «uneasy», «sombre», «hopeless», and «desperate».

The dominant sounds of the poem are: [o:], with the symbolic meaning of «heavy», «grave», «full», «dark», «gloomy»; [t] with the meaning of «strong», «abrupt», «harsh», «tight», «rugged»; and [ai] and [s] with the opposite symbolic meaning of «light», «tender», «smooth», «pleasant», «warm», «soft».

The basic sombre mood of the poem redoubles the dominant role of the symbolic features of the sounds, having negative connotation. A certain neutralisation of the sound positive symbolic values is determined by their occurrence in the words, belonging to the semantic groups of «Suffering», «Sorrow» and the like, the voiceless [s] having a positive symbolic connotation occurs in «my most grievous loss», «the worst pang that sorrow ever bore».

Thus, we can state that the correlation between the sound symbolism of the poem and its contextual emotional colouring is not simple and direct. It is influenced by the integral meaning of a poetic text: symbolic characteristics of certain sounds may be intensified; others may be weakened and even suppressed by the integral meaning of the text.

The sound structure of any poetic text is determined not only by the relations in the language system, or the system of the text, but also by the relations within the system of the genre to which the poetic work belongs.

In lyric poems the normative aspects of the form prevail over the individual peculiarities of a certain poem. The form of a lyric poem considerably contributes to its meaning. It is conventional and rigid, and it retains its genre characteristics in various poems.

References

1. Воронин С. В. Основы фоносемантики [Текст] / С.В. Воронин. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1982. – 244 с.
2. Журавлёв А. П. Фонетическое значение [Текст] / А.П. Журавлёв. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1964. – 160 с.
3. Кушнерик В. І. Фоносемантизму германських та слов'янських мовах: [монографія] / В.І. Кушнерик. – Чернівці: Рута, 2004. – 415 с.
4. Левицкий В. В. Семантика и фонетика [Текст] / В.В. Левицкий. – Черновцы: Изд-во ЧГУ, 1973. – 103 с.
5. Fónagy I. Communication in Poetry / I.Fónagy // Word. – 1961. – № 17. – P.194-218.
6. Lynch J. J. The tonality of lyric poetry: An experiment in method / J.J. Lynch // Word. – 1953. – №9. – P.211-229.

Мазур М.В.

Магістр,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ

Колесник М.Ю.

викладач,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ,

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОРИ В НІМЕЦЬКІЙ ДРУКОВАНІЙ РЕКЛАМІ

Ключові слова/ Key words: невербальні графічні елементи/nonverbal graphics components, інформація/information, респондент/respondent, потенційний читач/potential reader.

Реклама грає в житті людини важливу роль. Вона впровадилася непомітно й поступово стала невід'ємною частиною нашого життя. Куди б ми не йшли, що б не робили, реклама постійно з нами. Це плакати, стенди, афіші, вітрини, календарі і буклети. Панівне місце вона назавжди зайняла на телебаченні й радіо, у газетах і журналах, а також у мережі Інтернет.

Рекламні тексти були предметом детального розгляду в сучасній лінгвістиці. Так, аналізувався оцінний аспект рекламних текстів (Л. М. Киричук), творчий аспект рекламних текстів (А. В. Лілова), визначались комунікативні стратегії і тактики рекламного тексту (Е. В. Медведєва), структура маніпулятивного впливу (Е. С. Попова), основні ознаки рекламних текстів (Ю. В. Рождественський). Однак аналіз способів перекладу рекламних текстів є все ще недостатньо висвітленим питанням. Окрім цього, подібні дослідження важливі й для розвитку рекламної науки та вдосконалення процесу утворення рекламного тексту.

Актуальність обраної теми пов'язана з тим, що реклама все більше поширюється в засобах масової інформації. Дослідження особливостей перекладу рекламних текстів актуальні не тільки в силу великої поширеності даного явища, але також з огляду на важливість реальності відбиття навколишньої дійсності при перекладі. Важливу роль при перекладі рекламних текстів відіграє метафора.

Розглянемо сам процес метафоризації. Метафоризація – це не лише вживання одного слова замість іншого, вона утворює новий зміст, який з'являється внаслідок дії складних когнітивних механізмів [4].

Метафора є важливим елементом рекламного тексту: по-перше, ці механізми можуть забезпечувати високу інтенсивність впливу на споживача, створюючи певний емоційний ефект, по-друге, метафори дають можливість маніпулювати свідомістю аудиторії. Метафора формує переконання цільової аудиторії в потрібному йому напрямку [2].

Вибір способу перекладу метафор залежить від різних факторів, передусім від функції метафори в тексті, від стилістичних міркувань, від особливостей стилю

тексту, а також від мети перекладу. Також проблемою № 1 для перекладу метафор часто називають культурні відмінності, наприклад тому, що певні метафори викликають інші асоціації або тому що джерело метафор в соціокультурі громади вихідної мови не відіграє значної ролі. Це особливо помітно при перекладі метафор з тваринами, наприклад в європейській культурі дракон це метафорично символ нещастя, а в китайській, навпаки дракон приносить щастя. Такі асоціації між тим можуть діахронічно змінюватися, що при перекладі історичних текстів може призвести до додаткових труднощів. Тому часто пропонують, в таких випадках відмовитися від дослівного перекладу і використати або відповідну метафору вхідного тексту або передати смисл метафори вихідного тексту шляхом парафрази. Різні дослідники, серед яких В. Вальтер, Е.-Н. Курт та П. Ньюмарк виділяють різні способи перекладу згідно зі своїми класифікаціями метафор.

Однак, якщо узагальнити, то у всіх присутні 3 основні способи перекладу метафор: точний переклад, субституція, парафраза, деякі виділяють ще один – компенсація [6].

Точний переклад

Atemberaubender Glanz. Brillanter Halt. Glänzen Sie mit blendend schönen Styles NIVEA Diamond glos Haarspray – Захоплює подих сяйво. Діамантова стійкість. Сяйте з сліпучо прекрасним лаком для волосся Diamond glos від NIVEA [7].

В цьому прикладі авторську метафору „Atemberaubender Glanz” перекладено дослівно “Захоплює подих сяйво”, оскільки значення та основна функція, розповісти про властивість лаку сяяти на волоссі, в цьому випадку зберігається. За змістом це синестезія, оскільки об’єднані поняття, які сприймаються різними органами чуття. Ще одна авторська метафора «Brillanter Halt» при точному перекладі «діамантова стійкість» зберігає своє подвійне значення, діамант як найміцніший дорогоцінний камінь вказує на особливу стійкість лаку та одночасно має значення прекрасний, блискучий як ще одна властивість діаманту.

Субституція

Ще один спосіб перекладу метафор – субституція. Субституція полягає в заміні образу вихідної метафори типовим образом перекладної метафори.

Skoda Edition 100. Königliches Fahrvergnügen – Шкода серія 100. Задоволення для королів.

В цьому прикладі авторська метафора «*Königliches Fahrvergnügen*» це проста метафора за структурою та символічна за змістом, тобто автомобіль, а саме шкода серії 100, – задоволення лише для королів, де король – це покупець, який символічно зображений королем, аби наголосити, що для фірми покупець – це найважливіша персона і виділити винятковість саме цього автомобіля. Ця метафора була перекладена способом субституції, при якому було передано основний зміст метафори та її функції.

Парафраза

Спосіб перекладу парафраза полягає у відтворенні метафори необразними засобами перекладної мови.

Zielt aufs Auge. Trifft ins Herz. Aus der Traumfabrik von Mercedes-Benz. Die neue Generation von SLK – Прийшов. Побачив. Закохався. Mercedes-Benz SLK [7].

В цьому прикладі авторська метафора «*Zielt aufs Auge. Trifft ins Herz*» це

складна метафора, яка складається з двох простих. За змістом метафора в вихідному тексті персоніфікація, тобто автомобіль наділений якостями живої істоти. При перекладі автор перефразував цю метафору, передавши головний зміст, те що автомобіль Мерседес-бенс не може не сподобатися, неметафоричними засобами. Однак функція метафори, привернути увагу та переконати в тому, що цей автомобіль ви полюбите, перекладач передав.

Компенсація

Цей спосіб перекладу полягає в тому, що втрачена при перекладі оригіналу метафора передається далі в тексті перекладу метафорою замість неметафоричного елементу оригіналу.

Zähneputzen ist gut. Mit Listerine Spülen ist bombig. Zähne machen nur 25% Ihres Mundes aus. Listerine bekämpft die schädlichen Bakterien in 100% der Mundhöhle – Чистити зуби – це добре. З Listerine – ще краще. Зуби складають лише 25% ротової порожнини. Listerine вбиває шкідливі бактерії по всій ротовій порожнині [6].

В цьому прикладі авторська метафора «*Mit Listerine Spülen ist bombig*» перекладена неметафоричним засобом «З Listerine – ще краще». За структурою ця метафора проста. Вона побудована на асоціації, “bombig” – вбивчо чистити, тобто вбивати всі мікроби. Це не найкращий переклад, адже втрачається оригінальність, до того ж увага не зосереджується на тому, що цей засіб чистить ваші зуби настільки ретельно, що вбиває всі мікроби. Однак перекладач передав головний зміст та розкрив комунікативний намір реклами в подальшому тексті реклами, замінивши “*Listerine bekämpft die schädlichen Bakterien*” на метафору „Listerine вбиває шкідливі бактерії“, що вирівняло переклад і зробило його адекватним.

Отже, переклад рекламного тексту, у порівнянні із перекладом художньої літератури, при якому перекладач зобов'язаний передати художньо-естетичні достоїнства оригіналу, трохи відрізняється за формою, мовними засобами, а також яскраво вираженою комунікативною спрямованістю. У процесі перекладу таких текстів перекладачеві доводиться вирішувати як чисто мовні, лінгвістичні проблеми, обумовлені розходженнями в особливостях використання двох мов у процесі комунікації, так і проблеми соціолінгвістичної адаптації тексту. Завдання перекладача – використати всі знання теоретичних основ перекладу для передачі комунікативної функції оригіналу.

Література:

1. Анніна І. О. Інформативність рекламного заголовка // Культура слова. – М.: Вип. 35, 1988. – С. 26-29.
2. Бархударов Л. С. Вопросы общей и частной теории перевода // Язык и перевод. – М.: Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
3. Блэк М. Метафора // Теория метафоры: Сб. – М.: Прогресс, 1990. – С. 153.
4. Бове К. Л., Аренс У. Ф. Современная реклама. – М.: Довгань, 1995. – 704 с.
5. Шатин Ю. Построение рекламного текста.- М.: Бератор-пресс, 2003.-128 с.
6. Журнал Elle, April 2008
7. Журнал Focus, № 29, 14. Juli 2008

А.В. Мусянко

Науковий керівник – к.п.н., доц. Л.С. Добровольська

м. Миколаїв,

МНУ імені В.О. Сухомлинського

ІНТЕРНЕТ-ОСВІТА ЯК НОВА ФОРМА СУЧАСНОЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглядається Інтернет-освіта як нова форма сучасної навчально-виховної діяльності з іноземної мови.

Ключові слова: Інтернет-освіта, інформаційні технології, дистанційне навчання, веб-сторінка, комп'ютерне навчання.

Key-words: Internet-education, information technologies, distant learning, web-page, computer-based learning.

Термін Інтернет-освіта досить активно увійшов у педагогічну практику. Перед ВНЗ стоїть завдання підготувати своїх студентів до можливості орієнтуватися в інформаційному просторі, можливості опанувати інформаційною культурою. Рогова Г.В. зазначає, що в даний час вже не викликає сумніву необхідність використання Інтернет у навчальному процесі [2, с.89].

Впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій у процес іншомовної освіти є сьогодні пріоритетним напрямком, актуальність якого визначається необхідністю вирішення загальнодержавних проблем: відповідність світовим тенденціям розвитку інноваційної освіти, модернізації економіки та задоволення соціального замовлення суспільства.

Інтернет являє собою невичерпне джерело змістовної інформації, що розширює комунікативний і освітній простір студентів. Богатирьова М.О., це готовий збірник автентичних матеріалів, сховище знань, які навряд чи в такому обсязі були доступні нам раніше [1, с.13]. Отже, розглянемо, докладніше, переваги та використання ресурсів у навчальному процесі.

У навчально-виховному процесі Інтернет передбачає:

- можливість дистанційного навчання;
- проведення навчальних міжпредметних телеком-проектів;
- проведення дистанційних олімпіад;
- участь у телеконференціях;
- участь у тематичних конкурсах зі створенням веб-сторінок;
- віртуальні методичні об'єднання викладачів-предметників.

У позакласній та виховній роботі Інтернет ресурси можуть бути використані таким чином:

- отримання додаткової інформації з різних інформаційних листів;
- проведення дискусій для викладачів-предметників з різних тематик; участь студентів та викладачів в чатах на задану тему;
- інформація про проведення різних конкурсів та можливості отримання

грантів;

- консультаційне обслуговування (юридичні довідки з прав підлітків, професійні консультації щодо створення веб-сторінок і т.п.);
- можливість встановлення особистих контактів викладачів та студентів з різних країн.

В адміністративно – управлінській роботі вбачається:

- створення єдиної управлінської інфраструктури району, округу, міста;
- створення єдиних бібліотечних каталогів в рамках району, округу, т.д.;
- використання можливостей Інтернет-магазинів;
- пошук кадрів за наявними вакансіями [4, с. 37].

Таким чином, в умовах учбового процесу Інтернет дозволяє:

- організувати різного роду спільні дослідницькі роботи студентів викладачів, науковців з різних ВУЗів, наукових і навчальних центрів одного або різних регіонів або навіть різних країн.
- забезпечувати оперативну консультаційну допомогу широкому колу студентів з науково-методичних центрів;
- створювати мережі дистанційного навчання та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів;
- оперативно обмінюватися інформацією, ідеями, планами учасників, темами спільних проєктів, розширюючи таким чином свій кругозір, підвищуючи свій культурний рівень;
- прививати навички справді дослідницької діяльності, моделюючи роботу наукової лабораторії, творчої майстерні;
- розвивати вміння здобувати інформацію з різноманітних джерел обробляти її за допомогою найсучасніших комп'ютерних технологій, зберігати і подавати на скільки завгодно далекі відстані, в різні точки планети;
- створювати справжню мовне середовище (в умовах сумісності міжнародних телекомунікаційних проєктів, телеконференцій звичайних, а також аудіо-та відеоконференцій, чатів), що сприяє виникненню природної потреби в спілкуванні іноземною мовою і звідси – потреби у вивченні іноземних мов;
- сприяти культурному, гуманітарному розвитку студентів на основі прилучення до найширшої інформації культурного, етнічного, гуманістичного плану [3, с. 89].

Отже, можливості використання Інтернет – ресурсів величезні. Глобальна мережа Інтернет створює умови для отримання будь-якої необхідної студентам і викладачам інформації: лінгвокраїнознавчий матеріал, новини з життя молоді, статті з газет і журналів, необхідну літературу та інші. Студенти можуть брати участь у тестуванні, у вікторинах, конкурсах, що проводяться по мережі Інтернет і саме застосування освітніх комп'ютерних програм на заняттях з англійської мови є основною ознакою позитивних результатів творчої діяльності, що сприяє мотивації студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богатырева М.А. О зарубежном опыте использования ИК-технологий на уроках иностранного языка // Иностранные языки в школе. – 2011. – № 1. – С. 73 – 78.

2. Рогова Г.В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе.- М., «Просвещение»,1988. – С. 42 – 45.
3. Чебан О.О. Интернет-технологии в школе // Вопросы Интернет-образования. – 2005. – № 30. – С. 31- 37.
4. Филиппов М.А. Использование ресурсов Интернет на уроках иностранного языка. – М.: Асвета, 2007.

Орел И. В.

ст. преподаватель,
кафедра иностранных языков
технических специальностей
Сибирский Государственный Аэрокосмический Университет
имени академика М. Ф. Решетнева,
г. Красноярск, Россия

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ НЕМЕЦКОМУ ЯЗЫКУ

Ключевые слова: словообразование, префиксация, суффиксы

Словообразованию всегда уделялось, и будет уделяться большое внимание. Знание законов, способов, средств и возможностей словообразовательных элементов позволяет не только теоретически охватить лексический потенциал того или иного языка, но имеет и непосредственно практическое значение для овладения иностранным языком.

Структура немецкого языка такова, что она открывает широкие возможности для конструирования и переконструирования слов из существующих словообразовательных элементов. Зная законы словообразования и значение наиболее употребительных префиксов и суффиксов, изучающим немецкий язык студентам проще овладеть лексикой без заучивания ряда производных слов.

При переводе с немецкого на русский язык знание закономерностей словопроизводства играет важную роль. Зная корни слов, можно понять производные от них слова, не пользуясь словарем, тем более что при быстром развитии лексики далеко не все новые слова своевременно фиксируются словарями.

Средства словообразования – это аффиксы, префиксы или суффиксы, которые оформляют лексическую основу слова. Иногда к средствам словообразования относят изменение корня, например, умлаута. Словообразовательные элементы имеют широкое лексико-семантическое содержание, например, одушевленности, выражаемое суффиксами существительных *-er, -ling, -in* и др., уменьшительности – суффиксами существительных *-chen, -lein*; усилительности – префиксами *erz-, ur-* (*der Erzbetrüger* – архиплут, *der Urfeind* – заклятый враг); снабженности – глагольными префиксами *be-, ver-* (*bekleiden* – одевать, *verspiegelt* – зеркальный); направления – суффиксом наречия *-wärts* и т. п.

Префиксация представлена в глаголах (*verkaufen, entlaufen*), существительных (*Unruhe, Urgroßvater*), прилагательных (*unabhängig, urdeutsch*), которые придают слову определенные категориальные признаки (снабжения, удаления, отрицательности, древности). Для немецких префиксов характерно их четкое деление на именные и глагольные. Исключения составляют *miß-* и *ge-*, которые встречаются и при именных, и при глагольных основах. При этом префикс *miß-* в обоих случаях имеет одинаковое значение – отрицания, неудачи (*die Mißachtung, mißlingen*).

Суффиксальная модель словообразования представлена во всех частях речи. Многие немецкие суффиксы многозначны, способны выражать разные семантические категории (например: -er обозначает разные оттенки значения лиц, неодушевленные предметы; действие; -heit имеет основные значения состояния и собирательности и т. д. Большинство суффиксов специализированы в отношении определенной части речи и обладают способностью переводить одну часть речи в другую (например: der Lehrer – lehren, der Zwanziger – zwanzig, frösten – der Frost). Также возможно сложение двух суффиксов (например: ig + keit = -igkeit; er + in = -erin), или сложение основы слова и суффикса (например: mut + ig = mutig, form + ig = förmig). Немецкая словообразовательная система позволяет без труда интегрировать заимствованные слова в новые для немецкого языка морфемы. Этот процесс увеличивает число новых слов.

Заемствованные аффиксы не только значительно превышают число немецких аффиксов, но в ряде случаев очень частотны, например, префиксы anti-, extra-, a-, ko-, mikro-, makro- и др.; суффиксы -at, -ent, -eur, -ist, -ismus, -tion, -abel, -ibel, -os, -ieren и др. Хотя аффиксы встречаются большей частью в заимствованных словах, некоторые из них обнаруживают тенденцию сочетаться с немецкими основами, например: -ist (der Horist), -ieren (hausieren, stolzieren). Такая “интернационализация” немецкого словопроизводства отражает рост международных связей в современном мире и создает предпосылки для развития словообразовательной системы.

Словосложение – весьма распространенный способ словообразования в немецком языке, причем продуктивность его непрерывно растет. Как правило, первый компонент определяет второй, а второй дает общую морфологическую и семантическую характеристику соединения, например: die Braunkohle, grasgrün, sattessen, der Freundfeind, deutsch-französisch, der Ohnebart. Сложные слова могут иметь разную степень переосмысления, вплоть до полного стирания мотивированности, например: die Ohrfeige – пощечина, das Frauenzimmer – женщина, das Vergißmichnicht – незабудка.

Правила конструкции новых слов позволяют строить многочленные существительные, которые хотя и вызывают недовольство ревнителей языка, но весьма практичны для деловых и др. бюрократических документов: Nachtarbeitszuschlag (надбавка за работу в ночную смену). Число субстантивных структур постоянно возрастает, так что трех- и четырехчленные существительные можно считать нормой, особенно в области техники, например: Luftrissenschiff (судно на воздушной подушке), Weltranglistenester (первый в рейтинге). В подавляющем своем большинстве новообразования-композиции семантически прозрачны, легко и однозначно расшифровываются, но иногда встречаются более сложные для понимания слова, например: das Wunschdenken (принятие желаемого за действительное), Leihmutter / Mietmutter (суррогатная мать), компонент Miet- сигнализирует, что это проделывается за вознаграждение.

Некоторые прилагательные, наречия и предлоги, оказавшиеся в качестве компонентов в составе сложного или производного слова, своим лексическим значением побуждают языковое творчество к созданию симметричных слов той же структуры, что и образец (например, ein/aus, über/unter, hoch/nidrig). В результате возникают микросистемы из трех или более членов типа überfordern – fordern – unterfordern, где fordern (требовать) занимает “нулевое” место по сравнению с überfordern (предъявлять повышенные требования, с которыми можно не справиться) или unterfordern

(не предъявлять сложных требований). Наряду с симметрическими словообразованиями появляются антонимические пары (einladen/ausladen – приглашать/отменять приглашение; Aufschwung/Abschwung – подъем/спад; Neubauviertel/Altbauviertel – район новостроек/район старой застройки).

Итак, словообразовательная система немецкого языка не “размывается” появлением новых слов, все они находят в ней место. Особенности сегодняшнего состояния системы является быстрое количественное разрастание частных словообразовательных блоков. Именно здесь концентрируются инновации, соответствующие актуальным нуждам коммуникации. И если студенты научатся понимать значение префиксов и суффиксов и активно пользоваться словообразовательными элементами при переводе и в разговорной речи, это позволит им значительно успешнее овладеть немецким языком.

Библиографический список

1. Зуев А. Н., Молчанова И. Д., Мурясов Р. З. и др.; Под рук. Степановой М. Д. Словарь словообразовательных элементов немецкого языка – М.: Рус. яз., 1979. – 536с.
2. Розен Е. В. На пороге XXI века. Новые слова и словосочетания в немецком языке.- М.: Издательство “Менеджер”, 2000ю – 192с.

Шевченко О.В.

магістр,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,

Колесник М.Ю.

викладач кафедри іноземної філології і перекладу,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
м. Київ.

РОЛЬ РОДОВОГО ВІДМІНКА В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Ключевые слова/Key words: символ/symbol, значення/meaning, семантичний / semantic.

Процес оновлення словникового складу мови, являється неперервним процесом. Мова – це засіб людської комунікації, вона знаходиться в постійному русі і є складною та багатогранною. Потрібно зауважити, що мова дзеркало суспільства розвиток якого відображається в ній численними лексичними одиницями, які визначають суспільні зв'язки, відносини та зміни, що спричиняють лексичні інновації та перетворенню у мові.

Сьогодні вітчизняні та зарубіжні лінгвісти визнають, що мовні зміни ніколи ще не відбувалися так стрімко як в останні десятиліття, і ці зміни стосуються, насамперед, безпрецедентного збільшення словникового запасу німецької мови. При цьому граматики змушена реагувати на сучасні реалії: це стосується певних переваг у виборі мовних засобів, що з'явилися зовсім недавно [1].

Однією з тенденцій в граматиці сучасної німецької мови є зміни в системі граматичних відмінків – так зване «відмирання відмінків». «Родовий відмінок – мертвий» – подібні слова можна почути всюди. І, дійсно, німецькою мовою бажають сьогодні говорити так *der Hut vom Vater* або *dem Vater sein Hut* замість звичних ще не так давно *des Vaters Hut* або *der Hut des Vaters* [1].

Слід зауважити, що конструкції типу *der Hut vom Vater* зовсім не нові, в деяких німецьких діалектах вони вживаються вже дуже давно. Новим є лише те, що ці вирази з'явилися на сторінках центральних німецьких газет і журналів, зазвучали з екранів телевізорів. І нехай поки це стосується тільки розважальних програм, де взагалі можна почути все, що завгодно, нехай мова ЗМІ через надмірну свободу вже давно викликає неприйняття у освічених людей, тим не менш, доводиться констатувати, що телебачення і преса лише «фіксують», у свою чергу, певні мовні моди і звички [5].

Ще одна тенденція, яка свідчить, на жаль, не на користь збереження впливу *Genitiv* (а) – це все більш часта відсутність закінчень іменників у родовому відмінку, наприклад:

die Rede des Minister, der Besuch des Präsident, die Funktion des Herz. Однак тут слід звернути увагу на кілька обмежень:

– Закінчення зникає, швидше за все, відповідно з загальною тенденцією до редукування закінчень:

ich hole Geld aus dem Bankomat (en)

ich kaufe den Teddybär (en);

– Закінчення зникає в тих випадках, коли воно є явно надмірним через наявного артикля в родовому відмінку *des*:

der Wagen des Landwirtschaftsminister ist hässlich.

Вже майже доконаним фактом можна вважати відсутність закінчення при вживанні назв деяких країн, а саме:

des Tschad замість *des Tschads*, *des Iran* замість *des Irans* [1].

Нелюбов сьогоднішніх німців до родового відмінку проявляється все сильніше. Вони то замінюють його давальним відмінком, то ігнорують його закінчення. Так, всюди замість *Deutschlands Hauptstadt* можна почути *die Hauptstadt von Deutschland*, а замість виразу *Siegfrieds Charakter* – тільки *der Charakter von Siegfried* [1].

Як вважають багато німецьких лінгвістів, подібне уникнення родового відмінка пояснюється досить просто: наслідуванням англійської мови. Саме в англійській мові родовий відмінок утворюється за допомогою прийменника *of*, так як ця мова в значній мірі без закінчень. Це не добре і не погано – це просто інша мова зі своїми власними правилами. Однак переймати чужі правила і чужі мовні звички – процес невдячний: прийменник *of* утворює в англійській мові родовий відмінок, а прийменник *von* в німецькому – давальний і поєднати їх у кожному конкретному випадку просто неможливо, звідси й численні граматичні помилки [1].

Однак багато дослідників і цінителі німецької мови впевнені в тому, що прощатися з родовим відмінком передчасно. Майбутнє ніхто не в силах передбачити, і, хоча, родовий відмінок вживається сьогодні не так часто як раніше, все-таки існують факти, що однозначно свідчать про те, що зникнути родового відмінку не можливо. Ось лише деякі аргументи «за» збереження родового відмінка, які призводять сьогодні німецькі філологи в німецькій пресі і численних інтернет-дискусіях:

1) «*Der Genetiv ist kürzer (ökonomischer) als der Dativ. Dies ist in unserer schnelllebigen Zeit sicher ein wichtiges Argument.*»

Пор.: *der Hut des Vaters des Nachbarn – der Hut von dem Vater von dem Nachbarn.*

2) «*Die Eitelkeit der Textverfasser: die Wissenschaftler, Berichterstatter usw. wollen zeigen, dass sie gehobenes Deutsch beherrschen, und der Genetiv gehört heute zur gehobenen Ausdrucksweise.*»

3) «*Die stützende Funktion des Amerikanischen; im Englischen ist der Genetiv wichtig, und Amerika ist heute unser sprachliches Vorbild.*»

Але це думка мовознавців, які часто бачать своє завдання в збереженні мовних традицій [1]. „Мовна дійсність така, що доводиться констатувати – родовий відмінок в сучасній німецькій мові все менш і менш популярний” – стверджує С. Носкова.

Так, наприклад, сьогодні в німецьких граматиках можна прочитати, що прийменник *wegen* в деяких випадках може вживатися з давальним відмінком. Прикладом такого випадку виступає вживання прийменника з іменником без артикля і прикметника: *Wegen Umbau geschlossen* – допустиме вживання, не слід говорити *wegen Umbaus*, бо це буде невірним [1].

Якщо ж іменник вживається з артиклем або прикметником, то краще виглядає родовий відмінок:

wegen des Umbaus, wegen kompletten Umbaus.

Ще один привід, при вживанні з яким родовий відмінок в німецькій мові поступово здає свої позиції, – прийменник *laut*. Все рідше можна почути і побачити вираз *laut eines Berichts* і все частіше – *laut einem Bericht* [1].

Однак з родовим відмінком не все виглядає так однозначно. Він не просто відступає, а активно захищається і навіть, в деяких випадках, завойовує сфери впливу самого давального відмінка, наприклад:

gemäß des Protokolls, entsprechend Ihrer Anweisungen, entgegen des guten Vorsatzes, nahe des Industriegebietes.

Подібне вживання поширене в сьгоднішньому німецькомовному просторі настільки, що укладачі німецьких граматики змушені спеціально підкреслювати той факт, що в даних випадках слід вживати не родовий відмінок, а давальний [1].

Подібна ситуація склалася і з приводом *trotz*, проте в даному випадку доводиться констатувати вже повну перемогу родового відмінка, так як в сьгоднішньому вживанні абсолютно коректним виглядає наступний приклад:

Trotz des nervigen Zwiebelfisch (e) s.

Слід зазначити, що в південних областях Німеччини, а також в Австрії та Швейцарії прийменник *trotz* продовжує вживатися з давальним відмінком [1].

Давальний теж може замінювати родовий відмінок, і це зазвичай відбувається в таких випадках:

– Для того щоб уникнути вживання «подвійного» родового відмінка:

laut dem Bericht des Ministers говорять замість laut des Berichts des Ministers;

– Коли у множині родовий відмінок не «ідентифікується»:

wegen Geschäften замість wegen Geschäfte [1].

Нехай родовий відмінок «виходить з моди», він, тим не менш, продовжує займати своє місце в німецькій мові, і з ним доводиться рахуватися. Правила німецької граматики ніхто не відміняв, і, якщо вивчають німецьку мову і хочуть говорити «коректною» німецькою мовою, то і родовий відмінок слід вживати правильно.

Література:

1. Носкова С. Э. Изменения в падежной грамматике современного немецкого языка // С.Э. Носкова // Электронный научный журнал «Мир лингвистики и коммуникации» [Электронный ресурс]. – Тверь: Режим доступа: <http://www.tverlingua.by.ru>
2. Маккензен Л. Немецкий язык. Универсальный справочник. Gutes Deutsch in Schrift und Rede / Л. Маккензен / Пер. с немецкого Е. Захарова. – М.: Аквариум, ООО «Издательство АСТ-ЛТД», 1998. – 592 с.
3. Морозова О.Н., Носкова С.Э. О некоторых тенденциях языковых изменений в германской лингвокультуре / О.Н. Морозова, С.Э. Носкова // Электронный научный журнал «Мир лингвистики и коммуникации» [Электронный ресурс]. – Тверь: ТГСХА, ТИПЛиМК, 2007. – № 1 (6). – Режим доступа: <http://www.tverlingua.by.ru>
4. Морозова О.Н., Носкова С.Э. Размышления об орфографической реформе в Германии / О.Н. Морозова, С.Э. Носкова // Электронный научный журнал «Мир лингвистики и коммуникации» [Электронный ресурс]. – Тверь: Режим доступа: <http://www.tverlingua.by.ru>
5. Романов А.А., Морозова О.Н., Носкова С.Э. Quo vadis, Deutsch? Разговор с изучающим современный немецкий язык. Монография / А.А. Романов, О.Н. Морозова, С.Э. Носкова. – Тверь: Изд-во «Агросфера», 2007. – 222 с.

COMPUTER TECHNOLOGIES IN ACOUSTIC ANALYSIS OF SPEECH PROSODY

Ключові слова / Keywords: акустичний аналіз / acoustic analysis, спектрограма / spectrogram, частота основного тону / fundamental frequency, фонема / phonemes, просодичні характеристики мовлення / prosodic features of speech, мелодика / pitch, гучність / loudness, тривалість / duration, статистичний аналіз / statistical analysis, соціофонетичні дослідження / sociophonetic studies.

Nowadays everyday language use is so tied to technology that learning language through technology has become a fact of life with important implications for all applied linguists. A variety of computer programmes used for linguistic investigations help to detect regularities about language, determine word and sound frequency, compare word frequency between written and spoken language etc.

At higher stages of phonetic studies there arises the necessity to look deeper into the nature of different sound phenomena, and hence to involve more sophisticated methods of speech analysis. Among the most popular computer programmes used for the acoustic analysis of oral speech are the following: *WaveLab* [9], *Cool Edit Pro* [6], *SpectraLAB* [8], *Wasp* [7] etc. A real time sound processor *WaveLab* provides the possibility to perform advanced analysis on a selection of an audio file. With the help of this programme one can divide a recorded speech fragment into segments corresponding to either sense units or separate phonemes. Then each section can be analysed from the point of view of its duration (calculated automatically in milliseconds) and intensity (measured as total power in decibels). However, the programme is not explicit enough from the point of view of the fundamental frequency measurement in which one may be especially interested while analysing speech.

The wave editor *Cool Edit Pro*, in addition to the basic functions described above, makes it possible to display a two-dimensional spectrogram with the brighter areas corresponding to the higher amplitude values and vice versa.

Nevertheless, the above described programmes still do not allow to regard the tone movement in the utterance. The programme *WaveLab* lacks such a possibility at all and the programme *Cool Edit Pro* embraces too wide a range of frequencies for an observer to be able to differentiate between rises and falls. This problem can be solved with the help of FFT spectral analysis system *SpectraLAB* which possesses all the features mentioned above and makes it possible to properly limit the frequency span and to examine the pitch changes within the speech stretch of any convenient size. Here the lowest prominent band reveals the fundamental frequency behaviour, while the above bands reflect that of the corresponding harmonics related to the speaker's voice quality. Moreover, programme *SpectraLAB* allows the researcher to view simultaneously the time series (waveform), average spectrum,

two- and three-dimensional spectrograms in the corresponding windows and thus to derive trustworthy conclusions concerning the sound phenomena under study.

Prosodic features of speech, such as pitch, loudness and temporal aspects, are perceptual attributes of the acoustic properties of the speech signal. These features not only signal linguistic (e.g. grammatical) distinctions but also convey important indexical "paralinguistic" information about the speaker (revealing something about his socioeconomic/professional and ethnic background or emotional state). Traditionally, the speech prosody of the language learner has been analyzed mainly auditorily in terms of phonological contrasts, such as nuclear tones. Typically, the aim has been, for example, to investigate the frequency of different tone-types in non-native speech, or to analyze nuclear accent placement in utterances. While such an approach can produce a linguistic description of interlanguage speech prosody, the auditory prosodic transcription cannot serve as a basis for an automatic speaker-independent analysis of speech prosody. One of the tasks of our investigation was to provide the acoustic analysis of native and non-native English conversational speech.

The acoustic analysis was carried out with the help of the above mentioned programmes and by means of analysis software utilizing MATLAB environment (a trademark of the MathWorks Inc., USA). The *F0AnalysisTool* software was implemented in the MATLAB language. The software first distinguished between the voiced and voiceless parts of the speech signal and then determined the F0 contour for the voiced parts of the signal. The F0 contours were determined by using spectral analysis and interpolating waveform matching. Some acoustic/prosodic parameters were automatically computed from the speech signal. The parameters were F0-related, intensity-related, temporal and spectral features.

In the statistical analysis, the aim was to distinguish between native and non-native speech using the acoustic parameters outlined above. Thus, some difference in average F0 between the two groups allowed us to suggest some sociolinguistic (or -phonetic) explanations. Average F0-features of speech are known to depend, at least to some extent, on such socioethnic variables as regional background, social status, social roles (authority/non-authority), formality of the situation, speaking styles, age and gender.

To conclude, the investigation proved that relatively simple F0-based and temporal features effectively distinguish between native and non-native speakers of English. Fluency and culture-specific pitch level seem to be key issues here. The non-native speakers apparently had some problems in the process of speech production, at least in the sense that the transition between individual (content) words was less smooth than in the speech produced by the native speakers. The results suggest that hesitation pauses and juncture pauses form separate categories, and that they can also be distinguished by means of automatic speech analysis algorithms. Automatically calculated temporal measures of speech quality can thus differentiate between native and non-native English speech rather reliably. However, in the future, new features will be added to the algorithm, enabling more quantitative measures.

Thus, the investigation presented methods and software for automatic quantitative/visual analysis of second language speech prosody. The work is still in progress but the preliminary results indicate that by studying in detail the quantitative prosodic parameters of speech and by visualizing them in a versatile manner, important differences between native and non-native speech can be found. The methods have potential applications not only in language teaching and testing but also in sociophonetic studies, where the focus is on how the speech of a certain group differs from the norm.

References

1. Бовтенко М.А. Компьютерная лингводидактика / М.А. Бовтенко. – М.: Флинта, Наука, 2005. – 216 с.
2. Волошин В.Г. Комп'ютерна лінгвістика / В.Г. Волошин. – Суми: Університетська книга, 2004. – 382 с.
3. Зубов А.В. Информационные технологии в лингвистике / А.В. Зубов, И.И. Зубова. – М.: Академия, 2004. – 208 с.
4. Потапова Р.К. Новые информационные технологии и лингвистика. – М.: Едиториал УРСС, 2005. – 368 с.
5. Chapelle C.A. Computer Applications in Second Language Acquisitions. Foundations for teaching, testing and research / C.A. Chapelle. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 215 p.
6. Cool Edit Pro: Program by D. Johnson. Version 1.2. – Syntillium Software Corporation, P.O. Box 62255, Phoenix, FZ 85082-2255, USA.
7. SFS/WASP: Program by Mark Huckvale. Version 1.2. Copyright © 2003 University College London, Department of Phonetics and Linguistics.
8. SpectraLAB: FFT Spectral Analysis System. Version 4.3213. Copyright © 1997 Sound Technology, Inc. 1400. Dell Avenue. Campbell, CA 95008 USA.
9. WaveLab: Program by Ph.Goutier. Version 2.1. Copyright © 1995-1998 Steinberg.

ТЕРМИНЫ СВОЙСТВА В ПОЭТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ Э.И. ЯНВАРЕВА

Ключевые слова: родство, поэтический дискурс, термин родства, форма.

Keywords: relationship, poetic discourse, kinship terms, the form.

Целью нашего исследования является анализ терминов свойства и определение системы отношений свойства в поэтическом дискурсе на материале произведений Николаевского поэта Э.Январева. Всего проанализировано десять сборников, включающих около ста употреблений терминов свойства [7].

Поэтический дискурс – это сложная и нелинейно организованная система поэтических текстов, образно-речевые элементы которой представляют собой интегративное и системно связанное единство их лингвальных, прагматических, социокультурных, психических и паралингвистических свойств [6, 25 – 26].

Как известно, термины свойства являются предметом исследования лингвистов, этнографов, социологов (Э.Бенвениста, А.Брюкнер, А.В.Исаченко, О.Н.Трубачева, О.Шрадер и др.), но изучению этой группы слов в произведениях Э.Январева не уделялось должного внимания. Выявление закономерностей и принципов отбора и структурирования материала автором является одной из важнейших задач, связанных с описанием системы родства и ее подсистем в языке и поэтической речи.

М.А.Кронгауз, характеризуя современное семантическое поле родства, для определения ядерных и периферийных его компонентов выделяет такие дифференциальные признаки: пол (мужской или женский), брак, родство. Ядерными являются лексические единицы, в семантику которых входит сема «собственно родство», исключая сему «брак». К таковым относятся: *мать, отец, дочь, сын, сестра, брат, бабушка, дед, внучка, внук, тетя, дядя, племянница, племянник*. Периферийными единицами выступают лексемы, в значение которых входит сема «брак»: *невестка, сноха, зять, теща, тесть, свекровь, свекор, сватья, сват, золовка, деверь, свояченица, шурин, свояк*. К дальней периферии семантического поля родства относятся термины, связанные с вторичным браком, смертью одного из супругов, крещением: *мачеха, отчим, падчерица, пасынок, вдова, вдовец, кум, кума* [1, 115].

Традиционно в языке различают три группы терминов родства: термины родства (отношения по крови), термины свойства (отношения, складывающиеся в результате заключения браков), термины близких (духовных) неоднородных связей. Свойство – это семейная, родственная связь, возникающая между родственниками мужа и жены. «Свойство – родство по женитьбе, по замужеству; сватовство» [5, 110].

Термины свойства указывают на отношения людей, возникшие в результате брачного союза – отношения одного из супругов с родственниками другого, а также между родственниками обоих супругов. Выделяются степени свойства. Первая сте-

пень свойства: *свекор и сноха, тесть и зять, теща и зять, свекровь и сноха*. Вторая степень свойства: *невестка и золовка, зять и шурин, зять и свояченица, деверь и невестка*. Четвертая степень свойства: *сваяки, невестки (сношеницы)* [4].

Сегодня многие из этих терминов, в старину широко известные и встречающиеся в литературе постоянно, понятны не каждому. Термины свойства являются частью словарного состава языка, однако принципы их группировки в системы определяются особенностями социальной организации конкретного общества. Поскольку поэтический дискурс представлен речью эмоционального типа, в которой максимально выражено субъективно-эмоциональное отношение автора к явлениям, событиям, представлениям и образам, мы можем, анализируя использование автором терминов свойства, установить определенную систему ценностей.

В стихотворениях Э.Январева часто встречаются не только многочисленные термины родства, как было установлено ранее [3], но и термины свойственного родства.

Наиболее часто поэт употребляет термин свойства *жена* (46 употреблений). *Жена* – «женщина по отношению к мужчине, с которым она состоит в официальном браке (к своему мужу)» [2]. Изначально слово «жена» означало то же, что сейчас означает слово «женщина». Свидетельство тому можно найти в многочисленных славянских текстах. Когда мужчина говорил о своей супруге, он использовал выражение «моя жена», то есть «моя женщина». У Э.Январева встречаем разнообразные случаи употребления данного термина: *На станции, богом забытой, еще и не встретя войну, целует солдат неубитый свою молодую жену («На станции...»); И шепча на дорогу «счастливо», за вагоном жена торопливо поспешает, и машет, и вот постепенно она отстает («Командировка»), ...но про жену твою худого слова никто не скажет, думать не могу!, И все про жен жестокие побаски, что по-мужски, а часто и по-бабски, слагают в час привала на войне, они остались там, внизу, на дне («Возвращение Якова Туркина»)* [7]. Как видно из примеров, поэт создает исключительно положительный образ жены как верной спутницы, хранительницы семейного очага. Кроме того, факты биографии Э.Январева свидетельствуют о его большой любви к своей жене Людмиле, которая не угасала с годами: *К шести, распроставившись с конторою, мелькнешь в магазинной толпе. Жена моя... кошка, которая гуляет сама по себе; Теплый дождик полился нешумно, постепенно усилясь. Я сказал: «Назовем ее Юнна»... И жена согласилась* [7].

Автор употребляет данный термин свойства также с суффиксом субъективной оценки -к-: *А в том мешке трофейный шевииот, Трофейный ром, прихваченный для жженки. Но Яков Туркин, он не идиот, чтоб так вот невзначай явиться к женке* [7]. Поэт выбирает разговорную форму *жёнка* не только для рифмы (*жжёнки-жёнки*), но и для воссоздания в стихотворении непринужденной неофициальной беседы Якова и соседки.

Нами обнаружено также совместное использование в одном стихотворении терминов-синонимов *жена* и *супруга*: *Соседку он вопросами долбил: как тут жила его супруга Тоська? Уму с усердьем подтвердила снова: – Тебе мы, знаешь, Яков, не враги, но про жену твою худого слова никто не скажет, думать не могу!* («Возвращение Якова Туркина») [7]. Приведенные выше строки свидетельствуют, что поэт употребляет официальное наименование супруга с целью создания иронии, что достигается благодаря объединению его с просторечными формами: *долбил, Тоська*.

Часто Э.Январев объединяет в одном произведении термины кровного и свойственного родства. Это касается и термина *жена*: *Он проводил жену Ирпень, но этот*

факт со счета сбрасывает и, где она, проснувшись, спрашивает у сына каждый день («К вопросу о склерозе») [7]. Поэт использует здесь термин кровного родства сын.

Часто можно встретить соединение термина свойства жена с термином родства дочь в автобиографических стихотворениях автора. Потому что рядом с главной любовью в его жизни была еще одна – к дочери Юнне: *Пропощаться легко, торопко и глядеть, прислонясь к стволу, как уводит, петляя, тропка дочь твою и жену твою. За всегдашней трамвайной давкой, за напором людской волны очень редко ты видишь так вот дочь с женою – со стороны* [7].

Вторым по степени распространенности в творчестве Э.Январева является термин свойственного родства муж. В поэтической речи автора употребление данного термина наблюдается реже (27 употреблений) по сравнению с понятием жена, и это не странно, так как поэт – мужчина, и стихи его посвящены больше женскому полу.

Как известно, муж – «мужчина по отношению к женщине, с которой он состоит в официальном браке (к своей жене)» [2]. Данное значение прослеживается и в стихотворениях: *Три годка Акулине был он мужем и зарублен под самым Богучаром («Воспоминания о соседской Акулине»)* [7].

Мы обнаружили также использование устойчивого словосочетания ученый муж (в значении «деятель науки»), в котором термин свойства муж утрачивает исходное значение: *А в телевизоре вчера ученый муж овальной внешности, на паникующих ворча, винил их в массовом невежестве («После Чернобыля»)* [7].

Часто Э.Январев объединяет термины муж и жена в одном произведении: *Чуть велеречиво они звучали в старину: жена добра и молчалива – венец есть мужу своему... («Когда ты голову склоняешь...»)* [7]. В данном стихотворении автор показывает вдохновенные нежные отношения жены и мужа, недавно вступивших в брак. Венец в данном случае употребляется не случайно, так как автор использует данное понятие для подчеркивания значения христианского супружеского союза мужчины и женщины.

Исследовав термины свойства в поэтической речи Э.Январева мы выявили также, что автор обращается и к терминам жених и невеста. Жених – «мужчина, вступающий в брак или намеревающийся жениться» [2]; невеста – «девушка или женщина, вступающая в брак, а также (разг.) девушка, достигшая брачного возраста» [2]; *Рванула стремительно с места вечерних огней карусель. Прекрасны жених и невеста, прекрасен, конечно, апрель. И шафер, легко подхвативший невесту на грешной земле («Свадьба»)* [7]. В данном тексте автор показывает важное событие в жизни молодоженов, раскрывая теплые и нежные их чувства. Нами зафиксировано здесь также использование термина шафер – «в церковном свадебном обряде: человек, состоящий при женихе (или невесте) и во время венчания держащий у него (нее) над головой венец» [2].

В стихотворении «Возвращение Якова Туркина» поэт употребляет термин свойства вдова вместе с термином кровного родства сынок. Вдова – «женщина, у которой умер муж» [2]: *Соседка, в серый кутаясь платок, в какой обычно кутаются вдовы, на Якова рукой махала: – Что вы! Она вас ждет. У вас такой сынок!* [7].

Термин свойства теща встречается в поэзии Э.Январева редко (15 употреблений). Теща – «мать жены» [2]. Данный термин поэт употребляет с термином родства дочь, передавая переживания и заботу о близких людях: *Беспечные сны отоснились ему: жена в онкологии, теща в доме, корова на вагоне, овцы в хлеву, да хлипкий*

рыбацкий баркас на плаву. А следом – две женщины. И нету родней двух этих безропотных тихих теней («Баллада Парфентия Бородина») [7].

Наряду с терминами свойства Э.Январев использует в своих стихотворениях общие понятия родства: родня, родство (10 употреблений). Эти термины понимаются как «родственники, т.е. люди, которые находятся в родстве с кем-нибудь» [2]. Родней мы можем называть людей, которые близки нам по духу, привычкам, убеждениям. Поэт выбирает данный термин неслучайно, так как родственные отношения очень важны для него: *Я в долгу перед вами! Родня ненавистно глядит на меня: не принес на рассвете лекарство («Я в долгу перед вами!»); Сам художник задерганный был и заросший, и не в духе с утра, и клонился под ношей осужденья семьи, и родни, и друзей... («Чем-то живопись эта меня утешала»); К моей прикасалась ребенка щека, меня веселило родства колдовство («Во первых строках и в последних строках...»)* [7]. Также Э.Январев употребляет производные *родной, родная, родное* для того, чтобы еще раз подчеркнуть значимость близких людей. *Родной – «состоящий в прямом (кровном) родстве, а также вообще в родстве»* [2]: – *Прощай, родной! Здесь тоже беспредел, и та же кровь, и та же смерть, родной («Диалог»); ...Родная, мы варились в сем котле, мы рай и ад познали до конца («Дочь рвется в Киев. Мается, скучна!»); Только со Славой – танго и польку, не выдай, шепот, родное имя («Танцы Алины Акуловой»)*.

Таким образом, наблюдение над творчеством автора показывает, что он довольно часто использует в своих поэтических текстах термины свойства *жена, муж, жених, невеста, тёща, вдова* автономно и в объединении, как между собой (*муж-жена, жених-невеста*), так и с терминами родства (*мать, дочь, сын*) и общими понятиями родства (*родня, родство*).

Рассмотрение терминов свойства и родства во взаимодействии между собой и с лексической средой позволяет выявить и объяснить закономерности использования данной группы слов в поэтическом дискурсе. Наиболее употребительные термины свойства выделяют из множества родственных отношений только те, которые как-то важны и существенны для жизни и мироощущения как лично Э.Январева, так и современного человеческого сообщества.

Формирование образного значения терминов свойства в творчестве поэта определяется их исходным значением и традициями использования данных слов в литературных текстах.

Система родственных отношений – наиболее значимый фрагмент поэтического дискурса Э.Январева. Поэт с помощью терминов родства и свойства выстраивает единую и целостную картину мира, в центре которой – человек, связанный с окружающей действительностью прежде всего кровным родством.

Литература:

1. Кронгауз М.А. Семантика: Учебник для студ. лингв. фак. высш. учеб. заведений – 2-е изд., испр. и доп. / М.А. Кронгауз – М.: Академия, 2005. – 352 с.
2. Ожегов С.И. Толковый словарь: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.ozhegov.org (Дата обращения 15.11.2015).
3. Садовая А.Ю. Термины родства в произведениях Э.И. Январева / А.Ю. Садовая // Филология, социология и культурология. Актуальные научные проблемы. Рассмотрение, решение, практика / *Literatura, socjologia i kulturoznawstwo. Aktualne*

naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka (29.06.2015 – 30.06.2015) – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. – С. 57-62.

4. Термины и степени родства и свойства // Выборгский информационно-туристический портал «Королевский альбатрос»: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.vbrg.ru/articles/istorija_rusi/terminy_i_stepeni_rodstva_i_svojjstva/ (Дата обращения 16.11.2015).
5. Трубачев О.Н. История славянских терминов родства и некоторых древнейших терминов общественного строя / О.Н. Трубачев. – М.: Наука, 1959. – 209 с.
6. Чумак-Жунь И. И. Поэтический текст в русском лирическом дискурсе конца XVIII – начала XXI веков: монография / И.И. Чумак-Жунь. – М.: Директ-Медиа, 2014. – 302 с.
7. Январев Э. Поэзия: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.yanvarev.com/> (Дата обращения 20.11.2015).

ПЕРЕКЛАД ТЕРМІНІВ ТА ПРОФЕСІОНАЛІЗМІВ

Ключові слова: науково-технічні тексти, термін, професія.

Keywords: scientific and technical text, term, profession.

У словниковому складі мови велике місце належить термінологічній лексиці, кількість якої весь час помітно зростає. До термінологічної лексики належать усі слова, що об'єднуються в мові під загальною назвою терміни. Терміном називається спеціальне слово або словосполучення, що вживається для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання — науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва, юриспруденції тощо.

У зв'язку з постійним розвитком сучасної української мови з'являється все більше і більше термінів, не тільки технічних і наукових, а й економічних, юридичних тощо.

Тема дослідження актуальна з огляду на низку проблем, що витікають з неї. Насамперед це розгляд специфіки навчального технічного перекладу, який передбачає спеціальної літератури з різних галузей науки та техніки, а також спеціальних газетних, журнальних статей з техніки – економічних, правових питань, переклад технічної документації, правових документів, актів, законів тощо.

Мета дослідження дослідити особливості перекладу англійських термінів та професіоналізмів українською мовою.

Предмет дослідження особливості перекладу англійських термінів та професіоналізмів на українську мову.

Об'єкт дослідження термінологія, що використовується при складанні правових законів, актів, під час ведення судових справ.

Термін – емоційне нейтральне слово чи словосполучення, яке вживається для точного вираження понять та назв предметів. Професіоналізмами називаються слова, вживання яких обмежене вузькоспецифічними потребами представників певної професії. До професіоналізмів звичайно належать назви знарядь виробництва, назви трудових процесів, різні професійні означення загальномовних понять і т. д. Через обмеженість їх вживання більш-менш вузьким колом людей, а також в силу того, що в більшості випадків професіоналізми є неофіційними розмовними заміниками термінів, їх інколи називають професійними діалектизмами. На відміну від термінів, професіоналізми не мають строгого наукового визначення, не становлять цілісної системи, можуть мати експресивне забарвлення. Якщо терміни — це, як правило, абстрактні поняття, то професіоналізми — конкретні; вони надзвичайно детально диференціюють ті предмети, дії, якості, що безпосередньо пов'язані зі сферою діяльності відповідної професії.

Передача англійських термінів на українську мову вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології рідною мовою. При передачі науково-технічної та юридичної літератури з англійської мови на українську важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова. [5]

Якщо слово вживається як термін у системі іншої спеціальної галузі знань, то в ній воно теж однозначне, семантично чітко відмежоване від тих його значень, що виявляються в позатермінологічному функціонуванні, а також і в термінологічному, але в іншій галузі знань.

Таким чином, термін являє собою слово, що характеризується не лише стильовою співвіднесеністю, а й певною замкненістю в системі лексики на означення понять якоїсь окресленої галузі знань. [1]

Нерозривний зв'язок понять і відповідних їм термінів виявляється в тім, що упорядкування термінології неможливо без досить глибокої наукової розробки понять, їхнього логічного аналізу і точного визначення. Якщо поняття визначені недостатньо ясно, про точну, зроблену термінологію не може бути і мови. Як відзначав академік В.В. Виноградов, усякі «спроби упорядкування термінів без попереднього аналізу понять, що ними виражаються, залишаються безрезультатними». [3]

Отже, терміни бувають і багатозначними, хоча одним з вимог до терміна є саме його однозначність, адже науковець повинний дати термінові одне-єдине визначення, включаючи в нього всі істотні з його погляду ознаки, тобто такі, котрі носять регулюючий характер, мають певне значення.

При перекладі науково-технічної літератури важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова. У процесі перекладу терміну визначають 2 етапи: [2]

- 1). З'ясування значення терміну у контексті;
- 2). Переклад значення рідною мовою.

Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквіваленту.

Еквівалент – постійна лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту. Тому слід вміти знаходити відповідний еквіваленту рідній мові і розширювати знання термінів-еквівалентів.

У зв'язку з появою нових наук, відкриттям нових явищ виникають значні труднощі визначення загальнонаукової, загально технічної, галузевої і вузькоспеціальної термінології: загальнонаукові і загально технічні терміни – це терміни, які вживаються в декількох галузях науки і техніки. Галузеві терміни – це терміни, які вживаються лише в одній якій-небудь галузі знань. Вузькоспеціальні терміни – це терміни, які характерні для якої-небудь спеціальності даної галузі.

В умовах, коли потрібно давати назви новим і новим явищам та поняттям, багато загальнонавжваних слів набувають визначену специфік; Відбувається спеціалізація їх значення при перекладі на іншу мову' уніфікація перекладних еквівалентів.

Інколи в науково-технічних текстах зустрічаються слова ' словосполучення, які відносяться до різних функціональних систем-

Терміни повинні зберігати такі риси, як абстрактний характер, однозначність і системність. Однак багато термінів і термінологічних систем, як лінгвістичних знаків, мають такі недоліки, як багатозначний (один термін має два і більше значень), синонімію (для одного поняття існують два і більш термінів), протиріччя термінів поняттю, обтяженість термінології іншомовними термінами і т.д.

Термін може бути утвореним на основі рідної мови або запозиченим як із нейтрального термінологічного банку (міжнародні греко-латинські терміно-елементи), так і із іншої мови, він повинен відображати ознаки даного поняття; значення терміну для спеціаліста рівняється значенню поняття.

Усі терміни по своїй будові поділяються на:

1. прості, які складаються із одного слова: *circuit*- ланцюг;
2. складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: *fly-wheel* – маховик;
3. терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів: *circuit breaker* – автоматичний вимикач

Найбільші труднощі при перекладі викликають саме терміни-словосполучення. Терміни-словосполучення або багатоконпонентні терміни можуть бути:

а) словосполучення, коли змістовий зв'язок між компонентами виражений приєднуванням.

Наприклад: *load governor*- регулятор потужності;

brake landing – посадка з гальмуванням;

б) словосполучення, компоненти яких граматично оформлені за допомогою прийменника або наявністю закінчень.

Наприклад: *rate of exchange* – валютний курс;

braking with rocket – гальмування за допомогою ракетного двигуна. У змістовому відношенні терміни-словосполучення є цілісними лексичними одиницями.

У дослідженні розглянуто поняття терміну, його класифікацію, та особливості перекладу термінів з англійської мови на українську.

У статті термін розглядається, як слово або словосполучення з історично умотивованим чи умовно закріпленим значення, що відбиває дане поняття у спеціалізованій галузі знання чи виробництва. Сукупність термінів як лексичних засобів найменування, складає термінологію, що поділяється на номенклатуру і професіоналізми.

Передача англійських термінів на українську мову вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів англійською мовою і знання термінології рідною мовою. При передачі науково-технічної літератури з англійської мови на українську важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова.

Якщо слово вживається як термін у системі іншої спеціальної галузі знань, то в ній воно теж однозначне, семантично чітко відмежоване від тих його значень, що виявляються в позатермінологічному функціонуванні, а також і в термінологічному, але в іншій галузі знань.

Переклад складних термінів складається з двох основних процедур – аналітичної та синтетичної. Велику роль при перекладі словосполучень відіграє саме ана-

літичний етап – переклад окремих його компонентів. А для цього необхідно правильно визначити компоненти складного терміна, оскільки ними можуть бути не тільки слова, а й словосполучення, що входять до складу складного терміну. Важливо також встановити, в яких семантичних відносинах перебувають компоненти між собою та з головним компонентом терміна-словосполучення.

Основні прийоми перекладу термінів-словосполучень: описовий спосіб, прийом транскрибування, прийом калькування та переклад за допомогою використання різних прийменників.

Найбільш складними для перекладу є терміни, які мають різні значення не тільки у різних галузях науки і техніки, а й навіть в одній галузі.

Таке слово, яке має кілька словникових відповідностей, варіантів, аналогічних йому за значенням, перекладається шляхом відбору варіанта-аналога, який найточніше передавав би значення терміну у залежності від слів, які знаходяться у тісному зв'язку з даним словом.

Література

1. Алексеева І.С. Професійний тренінг перекладача / Алексеева І.С. – вид. “Союз”, 2001 р.
2. Арнольд І. В. Лексикология современного английского языка / Арнольд І. В. – Москва 1993 р.
3. Виноградов В. С. Общие лексические вопросы / Виноградов В. С. – Москва 2004 р.
4. Раєвська Н. М. English lexicology / Раєвська Н. М. – Київ 1991 р.
5. Казакова М. В. Практические основы перевода / Казакова М. В. – Санкт-Петербург 2001 р.

FRAUEN LERNEN FREMDSPRACHEN

Der Fremdsprachenunterricht, die Motivation, die Gleichberechtigung, im katholischen Bereich

Das Thema Frauen und Fremdsprachen wird seit etwa 350 Jahren diskutiert, freilich zu unterschiedlichen Zeiten auf unterschiedliche Weise und mit unterschiedlichem Eickenntnisinteresse. Frauen sind von Anfang an an der Diskussion beteiligt; Maria Ward (1585-1645, die Begründerin der Congregatio Beatae Mariae Virginis) und die Englischen Fräulein der ersten und zweiten Generation, die meisten von ihnen Französisch-, Italienisch- und Englischlehrerinnen, seien exemplarisch genannt [1]. Die für die Zeitgenossen selbstverständliche Geschlechtsspezifik der Fremdsprachen-Lernmotivation und der Lernvorgänge ist ein Dauerthema schon in der Pädagogik des 18. und 19. Jahrhunderts, wobei natürlich die jeweiligen, zeitgebundenen Vorstellungen von der Rolle der Frau reflektiert werden. Etwas anderes tun wir heute auch nicht, nur haben wir eben unsere eigenen, »emanzipatorischen« Vorstellungen von der Rolle der Frau. Erst nach 1950, in den Jahren nämlich, in denen die Koedukation als Regelform schulischer Erziehung politisch durchgesetzt wird, gerät die Frage nach den geschlechtsspezifischen Dispositionen, Motivationen, Lernabläufen und Lernerfolgen aus dem Blickfeld Bezogen auf die Fremdsprachen sind es die 80er Jahre, die die Thematik wiederentdecken.

In ihrer an 1059 Probandinnen und 857 Probanden des Grundstudiums (alle Fakultäten, Universitäten in Deutschland, Finnland und Belgien) durchgeführten Untersuchung zu Fremdsprachen-Lernerfahrung, Fremdsprachen-Lernbedürfnis und der Einstellung zur europäischen Vielsprachigkeit weisen Schrödei/Macht (1983) [2] u.a. nach, dass Frauen die motivierteren und auch die erfolgreicheren Fremdsprachenlerner sind. Frauen zeigen im Retrospekt eine sehr viel positivere Haltung zum Fremdsprachenlernen in der Schule, gleichzeitig ist ihr Wunsch, vorhandene Fremdsprachenkenntnisse zu vertiefen und bisher nicht erworbene Sprachen hin zuzulernen, ausgeprägter. Die Motivationen, von denen sie dabei geleitet werden, sind anders gewichtet als bei Männern. Eine in den späten 80er Jahren gefertigte Parallelstudie an weiteren rund 2 000 Probandinnen und Probanden in den Niederlanden, Großbritannien und Irland hat die Befunde bestätigt [3].

Eine vergleichsweise breite Basis (rund 1000 Probanden) haben darüber hinaus die Untersuchungen von Gisela Hermann-Brennecke zu den Lernmotiven deutscher und französischer Schüler und Schülerinnen [5]. Die im Bundeswettbewerb Fremdsprachen gemachten Erfahrungen geben insofern besonders zu denken, als die Mädchen trotz ihres hohen Anteils im Wettbewerb und ihrer in vieler Hinsicht positiveren Einstellungen keinen entsprechenden Anteil an den Bundessiegern stellen: Werden sie Opfer bestimmter Ängste, Verhaltensweisen und »typisch weiblichen« Verzagens?

Schon Schröder/Macht stellen 1983 vor dem Hintergrund von Koedukation und Binnendifferenzierung die provokative Frage, ob angesichts der motivatorischen und sonstigen Defizienzen männlichen Fremdsprachenlernens nicht auch für die Herren der Schöpfung ein kompensatorischer Fremdsprachenunterricht vorzusehen wäre. Es wäre zu wünschen, dass gerade auch die vielen Frauen, die sich heute der Thematik annehmen, verstärkt einen empirischen Zugriff (sozialwissenschaftliche Empirie, qualitative Analysen) wählen. Wie viel noch zu tun ist, zeigt schon die Tatsache, dass das Phänomen Fremdsprachenlehrerin fast gänzlich unerforscht ist, sowohl statistisch als auch historisch [6].

Bis ins beginnende 20. Jahrhundert hinein ist den Frauen das Studium verwehrt. Damit sind automatisch alle akademischen Berufe Männerberufe. Erst in den 70er Jahren des 19. Jahrhunderts zeichnet sich eine Wende ab: Frauen können Lehrerinnen-Seminare besuchen, wozu es an einigen Orten eigene Präparandinnen-Schulen gibt. Für die Frauen ist der Beruf der staatlich geprüften Lehrerin (im Unterschied zur klösterlich oder durch Gouvernanten vorgebildeten Lehrerin der früheren Zeit) der erste Schritt auf dem Wege zu akademischer Gleichberechtigung, auch wenn die Lehrerinnen-Seminare (noch deutlicher als die männliche Lehrerbildung) unterhalb der akademischen Ebene angesiedelt sind. Die Lateinschulen der frühen Neuzeit und des 18. Jahrhunderts sowie die Gymnasien des 19. Jahrhunderts sind dem männlichen Geschlecht vorbehalten.

Bis in die 80er Jahre des 19. Jahrhunderts hinein haben Frauen nicht die Möglichkeit, Abitur zu machen. Dennoch sind seit der Reformation Ansätze zu einem eigenständigen Mädchenschulwesen vorhanden. Moderne Fremdsprachen, besonders Französisch, spielen dabei eine wichtige Rolle. Die Ausbildung auf Sekundarschulniveau ist in der Regel klösterlich oder doch zumindest kirchlich organisiert. Schon das 17. Jahrhundert kennt einige bedeutende Mädchenschulen, so etwa – im katholischen Bereich – die Institute der Englischen Fräulein (z.B. München, Augsburg), an denen Französisch, Italienisch und sogar Englisch (aufgrund der Herkunft der frühen Lehrerinnen an diesen Instituten) fester Bestandteil des Lehrplans sind.

Bis ins 20. Jahrhundert hinein hat das weibliche Schulwesen eigene, geschlechtsspezifische Zielsetzungen. Sie entsprechen dem, was man – zunächst christlich verbrämt, dann aber napoleonisch säkularisiert – als die »Bestimmung des Weibes« empfindet: Die Mädchen werden auf eine aktive Teilhabe an der gehobenen Alltagskultur der Zeit vorbereitet und natürlich auf ihre potentielle Rolle als Hausherrin in einem adligen oder (großbürgerlichen) Haushalt. Geschäftsinteressen (praktische Beherrschung der Sprachen von Handelspartnern und potentiellen Gästen) können schon in der frühen Neuzeit daneben auch eine Rolle spielen, ebenso wie die Vorbereitung auf eine kirchlich-klösterliche Karriere, und sei es auch nur die einer Handarbeitslehrerin: Handarbeitsunterricht und fremdsprachlicher Konversationsunterricht sind bis ins 19. Jahrhundert hinein im anspruchsvolleren Mädchenschulwesen aneinander gekoppelt. Der Unterricht ist wie schon angedeutet auf den Erwerb handlungsorientierter kommunikativer Kompetenz gerichtet einschließlich der entsprechenden kulturellen und damit auch literarischen Komponenten. Die Grammatik hat dienende Funktion, sie steht – schon angesichts der mangelnden Lateinkenntnisse der weiblichen Zöglinge – nie im Mittelpunkt so wie das im Bereich der zeitgenössischen männlichen Schulbildung nahezu uneingeschränkt der IM ist. Konversation tritt an die Stelle der Übersetzung. Im frühen 19. Jahrhundert beginnt dann ein allmählicher Anpassungsprozess der Ziele und Inhalte an die entsprechenden männlichen Curricula. Dieser Prozess ist erst

um das Jahr 1960 abgeschlossen. Den Eigenweg der weiblichen Fremdsprachenausbildung nur als Bestandteil eines von einer Männergesellschaft konzipierten Unterdrückungspaketes zu sehen – eine Interpretation, die vielleicht heutigem Denken entgegenkommt – wird den historischen Gegebenheiten nicht gerecht.

Ein Fazit

Die Entwicklung des modernen Fremdsprachenunterrichts als Bestandteil weiblicher Bildung ist facettenreich und nicht frei von inneren Widersprüchen. Monokausale Erklärungen für die jeweiligen, zeitbedingten Ausformungen sind gefährlich. Vor allem darf die Geschichte des weiblichen Fremdsprachenlernens nicht als bloße Folge männlicher Repression gesehen werden. Dennoch sitzt die Angst vor gebildeten Frauen tief bei beiden Geschlechtern; der christlich verbrämte Rekurs auf die Bestimmung des Weibes ist das ideologische Bollwerk, das vor gelehrten Frauen bewahrt. Wir dürfen dabei nicht verkennen, dass der Erwerb moderner Fremdsprachen ausgeprägt geschlechtsspezifische Züge trägt die bisher nur ungenügend erforscht sind. Unsere Aufgabe muss es sein, dieser Geschlechtsspezifik – mit Blick auf beide Geschlechter – pädagogisch gerecht zu werden. Darüber hinaus muss uns klar sein, dass unser Bild von der Rolle der Geschlechter in der Gesellschaft ebensowenig endgültig ist wie das Bild, das jene Epochen hatten, die uns vorausgegangen sind.

Literatur

1. Zu Maria Waid vgl. Schröder, K.: Biographisches und Bibliographisches Lexikon der Fremdsprachenlehrer des deutschsprachigen Raumes, Spätmittelalter bis 1800, 4 Bd., Augsburg: Universität 1987-1995, Bd. 4, S. 278-280.
2. Schröder, K. und Macht, K.: Wie viele Sprachen für Europa? Fremdsprachenunterricht, Fremdsprachenlernen und europäische Sprachenvielfalt Augsburg: Universität 1983. (- Augsburg I- & I- Schriften 24.)
3. Vgl. u.a. Kennedy, F/Schröder, K: »Foreign Language Learning Experience, Foreign Language Learning Motivation and European Multilingualism. Die Neueren Sprachen 91 (1992): 434-452.
4. Hertel, E.: Der Schüler der Sekundarstufe I im Bundeswettbewerb Fremdsprachen. Augsburg: Universität 1994. (- Augsburg I- & I- Schriften 70.)
5. Vgl. u.a. Hermann-Brennecke, G. und Candelier, M.: »Wahl und Abwahl von Fremdsprachen: Deutsche und französische Schülerinnen im Vergleich Die Neueren Sprachen 91 (1992): 416-434.
6. „Der Fremdsprachenlehrer“, in Bausch, K.-R.Christ, H. Krumm, H-J. (Hgg):Handbuch Fremdsprachenunterricht, 3. Auflage, Thübingen und Basel: Francke 1995: 475-480

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ

Ключові слова: ідіома, фразеологічна одиниця, значення.

Keywords: idiom, phraseological unit, meaning.

За дослідженнями вчених (А. Кеннеді, Д. Поуві, С.О. Гурський) роль та вживання фразових дієслів в англійській мові значно зросли за останні кілька десятків років. В спеціальних тлумачних словниках фразових дієслів виникають, поширюються та реєструються нові словосполучення.

Метою дослідження є виявлення особливостей вживання та аспектів перекладу фразових дієслів шляхом аналізу її структурно-семантичних ознак.

Фразові дієслова (вони ж усталені дієслівно-прийменникові сполучення) – це дієслова (multi-word verbs), що складаються з декількох слів, одним з яких є дієслово, а іншим (або іншими) – прийменник або прислівник, що збігається з ним за формою [2].

Фразове дієслово існує як єдина нероздільна семантична одиниця мови, що несе своє смислове навантаження тільки в такому вигляді: дієслово + прийменник (Verb + Preposition), дієслово + прислівник (Verb + Adverb), дієслово + прийменник та прислівник.

Для другого компонента фразових дієслів в україномовній лінгвістиці загальноприйнятої назви не визначено; для зручності викладу будемо називати їх “особливими дієслівними прислівниками” (далі ОДП). Найбільш поширеними ОДП є: *up, down, in, out, on, off, away, back*.

Звичай ОДП знаходяться безпосередньо після дієслів. Якщо у реченні є прямиий додаток, виражений особовим займенником, то останній ставиться між дієсловом і ОДП. Ідентичний порядок слів може мати місце у тому випадку, якщо додаток виражено одним єдиним іменником (*Please see him off!* – *Давайте проведемо його!*)

Якщо підмет виражено особовим займенником, то він стоїть за винесеним наперед ОДП, а особове дієслово стоїть після підмета (*Away she flew!* (= *She flew away.*) – *Вона відлетіла!*)

Якщо підмет виражено іменником, неозначеним або вказівним (але не особовим) займенником, відбувається інверсія: одразу за ОДП стоїть присудок, а потім підмет. Однак інверсія неможлива, якщо поєднання дієслова з ОДП ідіоматичне (*Away flew my hat!* (= *My hat flew away.*) – *Полетів мій капелюшок!*).

Значення деяких фразових дієслів очевидне, його дуже легко зрозуміти за значенням його складових елементів (*come back* – *повертатися, come in* – *входити і т.д.*) В той же час певні фразові дієслова є ідіоматичними, а отже їх значення не впливає зі значень їх окремих складових елементів. Їх необхідно просто

запам'ятовувати як самостійні дієслова (*set up* – 1) *влаштовувати, організовувати; 2) підставити, підвести кого-небудь*); (*set in*) – *встановлюватися (про погоду)*.

Широке вживання фразових дієслів характерне для розмовної мови. В офіційній мові їх, як правило, уникають, підбираючи інші слова або перефразовують вирази.

Фразеологічні дієслова (далі ФД), які є активними будівними елементами мовлення, не перестають привертати увагу дослідників як складні структурно-семантичні утворення, що, будучи спрощеними складними словами, являють собою процес та результат багатоступневих перетворень цих одиниць.

Найбільш повною є структурно-семантична класифікація ФД, запропонована Ю.А. Жлуктенко [1, с. 105-113], згідно з якою слід розрізняти:

1. Дієслова з постпозитивними морфемами, що зберігають своє початкове локальне значення: *come in, go out, go down, lay off, sweep away* та *in*.

2. Дієслова з постпозитивним морфемами, що мають фігуральне значення: *boil down* (скорочувати, зводити до чогось), *take off* (скидувати ціну), *take up* (заповнювати час), *get along* (досягати успіху), *speak away* (заговоритися та ін.).

3. Дієслова з постпозитивними морфемами, що інтенсифікують дієслово або надають його значенню сему завершеності, наприклад, *eat up, rise up, swallow up, open up* та *in*.

4. Дієслова, значення яких не можна розглядати як суму значень компонентів: *give in* (поступатись), *give up* (кидати), *come about* (траплятись), *bring up* (виховувати).

Модельованість утворень груп 3 та 4 дозволяє відносити їх до фразеологізованих утворень. ФД досить часто входять до складу багатьох фразеологічних одиниць [4]:

Blow off – blow off steam (infml to give expression to anger, excitement, etc.).

Cut off – cut someone off without a penny (to stop a supply of money).

Get on – get on one's skates on (infml to act quickly).

Get up – get up one's dander/monkey up (infml to become angry).

Give up – give somebody up as a bad job, give up the ghost.

Take in – take a hand in (to be partly the cause of or have an effect on (something)).

Turn up – turn up tramps (not infml to be surprisingly successful, helpful, or lucky).

Джейн Поуві дає наступне визначення фразовому дієслову. Фразове дієслово – це поєднання «простого» дієслова (що складається з одного слова). Наприклад: *come, put, go* і адвербіального прикметника, наприклад: *in, off, up*, що представляє єдину семантичну і синтаксичну одиницю.

Наприклад: *come in* – входити, *give up* – перестати. Визначення фразового дієслова викликає численні суперечки серед лінгвістів. Джейн Поуві, підтверджуючи своє визначення, виділила наступні характерні ознаки фразового дієслова:

– фразове дієслово може бути замінене «простим» дієсловом:

The box that the fur came out of was on the bed.

come out – to appear;

– ідіоматичність:

She had become really quite expert, she thought, at listening as though she didn't listen, at sitting in other people's lives just for a minute while they talked round her.

sit in – to be present in a meeting, watching it but not taking part in it;

Деякі фразові дієслова мають 2 і більше значень, одні з яких ідіоматичні, інші ж навпаки, легко виводяться зі складових компонентів. – здатність фразових дієслів до утворення пасивних конструкцій – “passivization”:

*Little children ran among them, swooping and laughing; little boys with big white silk bows under their chins, little girls, little French dolls, which were **dressed up** in velvet and lace.*

dress up – to put on formal clothes for a special occasion;

– можливість розташовувати адвербіальний ОДП до і після іменника, який вживається з даними дієсловом. Якщо об’єкт виражений кількома словами, він, скоріше за все, займатиме кінцеву позицію. Якщо об’єкт виражений займенником, він завжди знаходиться в інтерпозиції:

*She had **taken it out** of its box that afternoon, **shaken out the moth-powder**, given it a good brush, and rubbed the life back into the dim little eyes.*

take out – to remove something from somewhere;

shake out – to hold something such as a piece of cloth at one end and shake it up and down to get rid of dirt or folds;

Дана класифікація фразових дієслів не є абсолютною. Межі між розрядами чітко не встановлені. Це пояснюється тим, що етимологію кожного дієслова з часом виявити все складніше і, отже, його значення стає не виведеним з його компонентів. Крім цього, завжди є дієслова, які допускають різне тлумачення [3, с. 20-22].

Переклад фразових дієслів може викликати низку труднощів. Перш за все, через відсутність в українській мові такої одиниці. Ця особливість дієслів називається ідіоматичністю. Іншими словами, фразові дієслова – стійкі звороти, властиві тільки англійській мові і не перекладаються дослівно на інші мови.

Під час перекладу фразових дієслів потрібно бути особливо уважними. Дуже важливо навчитися виділяти ці дієслова в реченні і не плутати їх з простими дієсловами. Для прикладу розглянемо два речення:

1) *I looked up the meaning of the word in a dictionary.*

Я шукав значення слова в словнику.

2) *I looked up but didn't see anything.*

Я шукав, але нічого не знайшов, або, Я подивився вгору, але нічого не побачив.

У таких випадках правильний переклад треба вибрати виходячи з контексту, який надає необхідне пояснення описаної дії.

Інша складність при перекладі фразових дієслів полягає в тому, що більшість з них полісемантичні, тобто мають по кілька значень. Причому ці значення далеко не завжди синонімічні. Наприклад, словник Lingvo дає 20 варіантів перекладу дієслова **take in**, серед яких вносити, ушивати (одяг), прибирати (вітрила), включати, засвоювати, обманювати, давати притулок (брати мешканців), оглядати, відвідувати. Варіантів так багато, що навіть при наявності контексту можуть виникнути труднощі при перекладі:

1) *It was a boring lesson and I didn't take in the essence of the new theme.*

Це був нудний урок, і я не зрозумів суть нової теми.

2) *You could earn some extra money by taking in students.*

Ти можеш заробити додаткові кошти, якщо будеш надавати житло студентам.

3) *She took in her skirt.*

Вона ушила свою спідницю.

4) *We were completely taken in.*

Нас чудово провели.

Без перебільшення можна сказати, що питання англійських фразових дієслів – одне з найважливіших питань теоретичного вивчення і практичного освоєння англійської мови.

Фразові дієслова займають важливе місце в дієслівній лексиці сучасної англійської мови і є надзвичайно вживаними, зважаючи на свою велику різноманітність, ідіоматичність значень і неоднорідність функціонування. Розвиток і поповнення системи фразових дієслів відбувається за двома напрямками: залучення нових дієслів та розвиток семантики вже створених одиниць мови. Фразові дієслова являються новою та більш економною формою для забезпечення комунікації. Однак при цьому від продуцента й адресата під час спілкування вимагається володіння достатньою мовною та комунікативною компетенцією для актуалізації можливостей фразових дієслів у структурі висловлювання.

Література

1. Жлуктенко Ю.А. О так называемых «сложных глаголах» типа в современном английском языке / Ю.А. Жлуктенко // Вопросы языкознания. – 1954. – №5. – с.105-113.
2. Кіржаєва О.С. / О.С. Кіржаєва. – Фразові дієслова як феномен англійської мови. – режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/12955>
3. Панкова В. Структурно-семантичні ознаки фразових дієслів (на основі твору Katharine Mansfield “Miss Brill”) / – В. Панкова. – режим доступу: <http://www.noungi.ru/NID/Students/Students%20collection%202010.pdf>
4. Courtney R. Longman Dictionary of Phrasal Verbs / R.Courtney. – Longman Group UK Limited, 1995. – 734 pp.

Трунова К. Л., Конончук І.В.
студентка, старший викладач
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
кафедра іноземної філології і перекладу

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНИХ СЛІВ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Ключові слова: *лексика, граматики, структурний компонент.*

Keywords: *vocabulary, grammar, structural component.*

Словоскладання – це один з найпродуктивніших способів творення слів. Цей тип словотвору вирізнявся своєю активністю ще в давньоанглійський період, але не втратив своєї продуктивності і на сучасному етапі розвитку англійської мови, про що свідчить значна кількість неологізмів.

Метою статті є дослідження ролі та місця складних та складно похідних слів в сучасній англійській мові. Встановлення їх особливостей шляхом визначення їх структурних та семантичних властивостей.

Композити постають одним з основних засобів економії у мові і мовленні, а знання найбільш частотних і продуктивних словотвірних моделей складних слів надає можливість збагатити словниковий запас мовця.

Орієнтація лінгвістичних досліджень на вивчення можливих шляхів збагачення словникового складу англійської мови сприяє тому, що словоскладання як один з основних способів словотвору є об'єктом численних досліджень. Особливо пильну увагу цей спосіб словотвору привернув у 70–80-х роках ХХ ст. Це можна пов'язати із загальним розвитком лінгвістики в цей період і з тим значним прогресом, який у ній був досягнутий. Дуже важливими для теорії словоскладання виявилися нові стимули, викликані формуванням лексичної граматики і уточненням позицій лексикалізму, а також широким зверненням до проблем структури слова [8, с. 56].

Домінуючим напрямом дослідження у галузі словоскладання став синтаксичний підхід. Головним положенням цього напрямку дослідження є твердження, що в основі кожного складного слова лежить згорнута синтаксична конструкція – словосполучення або речення, тобто структурні взаємовідношення компонентів композитів (основ слів) є близькими до лексико-граматичних взаємовідношень слів, які входять у синтаксичні словосполучення або речення.

Майже кожна модель складного слова має своє синтаксичне джерело, яке перетворюється у акті деривації: аналітичне найменування перетворюється на синтетичне, декілька-слівне найменування універбалізується і перетворюється на найменування-слово. У результаті таких перетворень між синтаксичним джерелом і складним словом виникає дистанція, яка впливає, головним чином, на семантичні властивості одиниць [7, с. 9].

О. С. Кубрякова вказує на основні недоліки синтаксичного підходу. Вона зазначає, що він приховує і стирає відмінності між складним словом і реченням, цей підхід не може описати обмежень на створення складних слів через нехтування не-

тотожністю функцій складного слова і речення. Крім того, реченням не притаманні функції субкатегоризації понять, означення нових реалій і граничної семантичної компресії у змалюванні деяких фактів, реалій та явищ. Але саме такими є функції складних слів [8, с. 64].

Словоскладання – це особливий не тільки за своєю структурою, але й за змістом спосіб номінації, який, у принципі, не зводиться до синтаксичних закономірностей, а складні слова принципово не зводяться до словосполучень, синтагм та інших синтаксичних одиниць. Це, у свою чергу, слугує достатньою підставою для аналізу значення складного слова не тільки у термінах синтаксису, а й у термінах семантики. Ґрунтовно вивченням значення слів взагалі та значенням складних слів зокрема займаються лінгвістична семантика і когнітивна лінгвістика.

Прагмалінгвістичний напрям у вивченні словоскладання пов'язаний зі встановленням певних «максим», аналогічних конверсаційним постулатам Грайса. Одним з них є постулат про прагнення мовця, по можливості, зменшити складність поверхневої структури мовного виразу і, навпаки, збільшити кількість інформації, яку він хоче передати слухачеві. Звернення до складних слів може при цьому знайти своє пояснення в тому, що в невеликому за розміром знакові може бути сконцентрований значний зміст [8, с. 66].

Словоскладання у сучасній англійській мові є одним з найпродуктивніших способів творення слів, саме тому дослідження у цій галузі ніколи не втрачають актуальності. Незважаючи на постійний інтерес вчених до проблем словоскладання, деякі питання і сьогодні залишаються не вирішеними. Дискусійним питанням у класифікації за структурою безпосередньо складових у складному слові є проблема трактування складнопохідних слів як різновиду складних. Це питання належить до кола проблем, які не отримали однозначного розв'язання в англійській лексикології

У сучасній англійській мові складнопохідні слова набувають все більшої активності. Визначено чотири групи складнопохідних слів, у залежності від використаних дериваційних засобів та природи першого компонента:

1) складнопохідні прикметники, утворені за моделями **(Adj+N)+ed**, **(Num+N)+ed**, **(Ven+N)+ed**, **(N+N)+ed**: *cool-headed*, *one-armed*, *broken-hearted*, *raven-haired*;

2) складнопохідні іменники, утворені за моделями **(Num+N)+er**, **(Adj+N)+er**, **(N+N)+er**: *a three-wheeler*, *a backbencher*, *a palm-greaser*;

3) похідні складні слова (іменники та прикметники), утворені за допомогою процесу конверсії за моделлю **(V+Adv)+conversion**: *a takeaway*, *a wind-up*, *crackdown (plans)*, *sell-out (crowd)*;

4) похідні складні дієслова, утворені на підставі конверсії за моделями **(Adj+N)+conversion**, **(N+N)+conversion**: *to blacklist*, *to tip-toe*.

Важливою рисою складнопохідних слів є їх здатність бути базою для утворення інших слів: *pig-headed* – *pig-headedness*, *house-proud* – *house-proudness*. Участь складних слів у подальшому словотворі підкреслює їх роль у збагаченні словникового складу мови. Отже, цей спосіб словотворення є перспективним у зв'язку з появою великої кількості слів цього типу у сучасній англійській мові.

Особливий клас англійських композитів представлений складними словами синтаксичного типу. Синтаксичний спосіб словотворення, який виник на початку

новоанглійського періоду, значно активізується на сучасному етапі розвитку англійської мови. Багато науковців пишуть про посилення тенденції до збільшення вживання багатокомпонентних комбінацій і досліджують природу складних слів синтаксичного типу [4, с. 15; 2, с. 160; 5, с. 31].

Складні слова, утворені компресією словосполучень і речень у результаті синтаксичного зміщення без змін їх компонентного складу, Т. І. Арбекова називає компресивами. Вона також підкреслює, що зазвичай більшість таких одиниць є індивідуальними авторськими утвореннями, які використовуються для надання мові образності і новизни [1, с. 23–24].

Зауважимо, що більшість складних слів синтаксичного типу не реєструється словниками і є оказіональними утвореннями, що вживаються зі стилістичною метою, але деякі з них входять до складу словників: *devil-may-care* – «нерозважливий, безтурботний», *happy-go-lucky* – «безтурботний, спокійний, веселий», *good-for-nothing* – «непотрібний; негідник, нероба», *state-of-the-art* – «сучасний, такий, що відповідає останнім досягненням», *do-it-yourself* – «саморобний, зроблений власноруч». Як зазначає О. М. Бортничук, такі складні слова є результатом процесу поступової семантичної ізоляції і структурного злиття вільних словосполучень [2, с. 160].

Більшість слів синтаксичного типу виникає на базі фразових означень, які узуалізуються як прикметники: *poor-old-man (routine)*, *not-so-subtle (way)*, *sober-as-a-judge (friend)*, *rare-as-gold-dust (smiles)*. Найпоширенішою групою складних слів цього типу у матеріалі дослідження є прийменникова група, коли компоненти складного слова з'єднані між собою за допомогою прийменника: *bill-of-fare, haddock-in-milk, left-to-right (splash)*, *son-of-a-gun, matron-of-honour, pumpkins-to-carriages (tale)*, *door-to-door (fundraisers)*, *hand-to-hand (fighting)*, *face-to-face (meetings)*, *right-of-centre (think-tank)*.

Особливе місце серед лексикалізованих синтаксичних груп займають координативні складні слова. Конструкція такого типу складається з двох рівноправних елементів, поєднаних сполучником *and*. Важливо зауважити, що при утворенні складних слів цього типу можуть поєднуватися різні частини мови: *cat-and-mouse (routine)*, *hearts-and-roses (proposal, law-and-order (rhetoric), bread-andbutter; black-and-white (photograph); hit-and-miss (approach), pay-and-display (ticket); hit-and-run (death girl), smash-and-grab (tactics), buy-and-hold (investors); his-and-hers (unity)*.

Слова синтаксичного типу є суто англійським способом словотворення. Такі слова набувають оказіональної цілісності і виступають у реченні як означення, часто бувають експресивними багатокомпонентними епітетами [3, с. 45]. Увагу привертають складні прикметники, що утворюються за рахунок компресії цілих речень без зміни їх компонентного складу. Компресиви цього типу є авторськими утвореннями і вживаються переважно у художній літературі для надання тексту образності і виразності: *She smiled back at him and, adopting the I'm-pretending-I-like-and-respect-you-but-really-I-think-you're-a-rattle-head expression she invariably used when dealing with tax inspector, she said «Yes, a bath followed by an early night is just what I need».*

Вживання великої кількості лексикалізованих синтаксичних груп в атрибутивній позиції пояснюється прагненням до економії засобів вираження різноманітних лексико-граматичних відношень.

Англійські композити є цікавим предметом дослідження. Постійний інтерес науковців до проблем словоскладання зумовлює пошук нових шляхів їх розв'язання.

Основні зусилля спрямовуються на розгляд значення композитів, тому перспективним вважається вивчення смислових відношень між компонентами складних слів у когнітивному аспекті.

Література

1. Арбекова Т. И. Лексикология английского языка: учеб. пособие для II–III курсов ин-тов и фак. иностр. яз. / Т. И. Арбекова. – М.: Высш. шк., 1977. – 240 с.
2. Бортичук Е. Н. Словообразование в современном английском языке: учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. / Е. Н. Бортичук,
3. И. В. Василенко, Л. П. Пастушенко. – К.: Вища школа, 1988. – 261 с.
4. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: посібник для переклад. відділень вузів / Л. Г. Верба. – Вінниця: Нова Книга, 2003. – 160 с.
5. Дементьева Н. С. Об активных процессах в системе словообразования в современном английском языке (на материале сложных лексических единиц, пишущихся через дефис) / Н. С. Дементьева. – М., 1972. – 18 с.
6. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка: учеб. пособие для филол. фак. ун-тов / В. И. Заботкина. – М.: Высш. шк., 1989. – 124 с.
7. Кириченко Г. С. Механизм образования сложных слов типа long-legged и car-driver в современном английском языке / Г. С. Кириченко. – М., 1982. – 21 с.
8. Кубрякова Е. С. Словообразование как процесс номинации и его отличительные формальные и содержательные характеристики / Е. С. Кубрякова // Теоретические основы словообразования и вопросы создания лексических единиц. – Пятигорск, 1988. – С. 3–22.
9. Кубрякова Е. С. Проблемы словообразования и исследование структуры слова в современной лингвистике / Е. С. Кубрякова // Теория грамматики: морфология и словообразование: сб. науч. тр. – М.: РАН. Ин-т науч. информации по обществ. наукам, 1992. – С. 56–84.

СПОСОБИ ДОСЯГНЕННЯ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Ключові слова: транскрипція, транслітерація, конкретизація, модуляція.

Keywords: transcription, transliteration, specification, modulation.

Оскільки способами досягнення адекватності перекладу є перекладацькі трансформації, тому існує потреба більш повного виявлення і всебічного вивчення цих трансформацій, використаних у перекладі для досягнення адекватності тексту.

Метою роботи є дослідження перекладацьких трансформацій при перекладі різностильового тексту.

Головною метою будь-якого перекладу – є досягнення адекватності.

Адекватність – це співвідношення вихідного та кінцевого текстів, при якому враховується мета перекладу. Переклад тексту можна вважати адекватним, якщо хоча б одна з двох умов збережена: правильно перекладені усі терміни та їх сполучення; переклад є зрозумілим для спеціаліста і в нього немає до перекладача ніяких питань і зауважень.

Адекватний переклад – відтворення єдності змісту і форми оригіналу засобами іншої мови. Адекватний переклад враховує і змістову, і прагматичну еквівалентність, не порушуючи при цьому ніяких норм, є точним і без усіляких неприпустимих перекручень. Таке визначення адекватності можна вважати справедливим і на нашому етапі розвитку теорії перекладу [4, с. 13].

Як відомо, процес перекладу не є простою заміною одиниць однієї мови одиницями іншої мови. Навпаки, це складний процес, що включає ряд труднощів, які необхідно долати перекладачеві. Одним із прийомів, які допомагають перекладачеві, є трансформації. Існує багато визначень перекладацької трансформації, однак основним прийнято вважати визначення Л.С. Бархударова, оскільки він найточніше відображає суть питання. Отже, перекладацькі трансформації – це міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції перевираження сенсу або перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента [1, с. 26].

Трансформації в свою чергу поділяються на різні типи, багато дослідників зробили свою класифікацію, але за основу візьмемо класифікацію трансформацій, запропоновану В.Н. Комісаровим, тому що вона здається найбільш логічною і чітко структурованою та зводиться до таких видів трансформацій, як: 1) лексична; 2) граматична; 3) комплексна [2, с. 58].

Говорячи про лексичні трансформації, він називає транслітерацію, перекладацьке транскрибування, калькування, деякі лексико-семантичні заміни. Наприклад, модуляцію, конкретизацію та генералізацію. Як граматичні трансформації виступають дослівний переклад (або синтаксичне уподібнення), граматичні заміни (заміни

членів речення, форм слова, частин мови) і членування речення. Комплексні трансформації також можна іменувати лексико-граматичними. Сюди відносяться експлікація (по-іншому, описовий переклад), антонімічний переклад і компенсація.

До лексичних прийомів перекладу прийнято відносити наступні:

1. Транскрипція й транслітерація

Транскрипція — спеціальна система письма, яку використовують для точного запису звучання слів тієї чи іншої мови незалежно від її графічних та орфографічних норм.

Транслітерація — спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її графічної форми за допомогою літер слова.

Використовують для перекладу власних імен, назв народів і племен, географічних назв, найменувань ділових установ, компаній, фірм, періодичних видань, назв спортивних команд, стійких груп музикантів, рок-музикантів, культурних об'єктів тощо. Більшість таких імен порівняно легко піддається перекладацькій транскрипції або, рідше, транслітерації: *Hollywood* — *Голівуд*, *Saxon Hall* — *Сексон-Холл*, *Robert Tichener* — *Роберт Тічнер*, *Wall Street Journal* — *Уолл Стріт Журнал*, *Beatles* — *Битлз тощо*.

Коли йдеться про нефонетичні (щодо правопису) мови, зокрема, таку, як англійська, то транскрипція доречніша ніж транслітерація, що не відтворює справжнього звучання слів вихідної мови, а часто навіть спотворює його [3; с. 5-6].

2. Калькування – це спосіб перекладу, який найчастіше застосовується під час перекладу еквівалентних понять у двох мовах або для називання поняття, яке нещодавно з'явилося у мові. У нашому дослідженні цей спосіб є маловживаним і складає лише 3% від загальної кількості досліджуваного матеріалу. Це пояснюється тим, що таким способом перекладається переважно еквівалентна лексика. Наприклад, *workaholic* – *трудоголік*, *antihero* – *антигерой*, *Bircher* – *Берчіст*. Два перших приклади не викликають труднощів, оскільки перекладені поморфемно та вже закріплені у розмовній та письмовій українській мові, але ще не зазначені у словниках. Цікавим для перекладацького аналізу є останній приклад. Перша частина слова, тобто корінь, залишається незмінною, транскрибується, а суфікс –*er*, який служить для позначення осіб, замінюється відповідним українським суфіксом –*іст*, що повністю відповідає значенню і формі слова мови оригіналу та є адекватним перекладом [3, с. 6].

3. Лексико-семантичні заміни

Логіко-семантична основа трансформацій чітко визначена в роботі В.Г. Гака: “Що ж стосується типів семантичних змін при перекладі, ті оскільки позначуваний предмет залишається колишнім, зміна найменування пояснюється взаємозв'язком зрозуміти, які у свідомості мовця можуть співвідноситися з тім самим відрізком дійсності.

Таким чином, в основі перейменування (семантичних трансформацій), так саме як і в основі змін значення, таких як, наприклад, розширення, звуження, різні види переносу, лежать формально-логічні закономірності мислення, відносини між поняттями”.

4. Конкретизація

Це спосіб перекладу, при якому виникає заміна слова або словосполучення іноземної мови з більш широким предметно-логічним значенням на слово в перекладі

з більш вузьким значенням. Досить широко цей прийом використовується при перекладі таких слів, як: to be, to have, to get, to do, to take, to give, to make, to come, to go і т. д.

We really did — *Поговорили*

Did You? — *Відкривав?*

"You will", old Spencer said. "You will, boy. You will when it's too late".

– *Задумаєшся!* — *сказав старий Спенсер.* — *Потім задумаєшся, коли буде пізно.*

Finally, though, I got underdressed and got in bed

– *Нарешті я все-таки роздягнувся й ліг.*

You didn't have to do all that.

– *Ви дарма писали...* [3; с. 6-7]

5. Модуляція або значеннєвий розвиток

Прийом розвитку значення полягає в заміні словникової відповідності при перекладі контекстуальною, логічно пов'язаною ним. Сюди ставляться різні метафоричні й метонімічні заміни, вироблені на основі категорії схрещування. Якщо врахувати, що всі означені частини мови поділяють на три категорії: предмети, процеси й ознаки, то в ході перекладу спостерігається різке розмаїття замін як усередині кожної категорії, так і між різними категоріями. Для передавання того самого змісту засобами іншої мови часто байдуже, якою формою слова буде виражений цей зміст.

Предмет може бути замінений його ознакою, процес предметом, ознака предметом або процесом тощо.

Модуляція або значеннєвий розвиток — це заміна слова або сло- восполучення іноземної мови, значення яких можна вивести логічним шляхом з початкового значення:

Then this girl gets killed, because she's always speeding.

А потім дівчина гине, тому що вона вічно порушує правила [3, с. 9].

Говорячи про трансформації загалом, необхідно відзначити, що більшість слів усякої мови більш-менш багатозначна. У зв'язку із цим коштує й множинність словникових відповідностей і трансформацій.

Фактично переклад ніколи не обмежується вибором із числа тих елементів, які зафіксовані в словниках.

У практиці перекладацької роботи зустрічається багато випадків, коли використовуються слова, безпосередньо не передбачені словником, тому що він не має сил передбачити всі конкретні сполучення й трансформації.

Тож, для досягнення адекватної передачі інформації тексту використовуються перекладацькі трансформації, які надаються перекладом.

Література

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л. С. Бархударов. – М.: Междунар. отношения, 1975. – 240 с.
2. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр языков / В. Н. Комиссаров — М.: Высш. шк., 1990. – 253 с.
3. Крупнов В. Н. Курс перевода. Английский язык / В. Н. Крупнов — М.: Аврора, 1978. — 220 с.
4. Латышев Л. К. Курс перевода: эквивалентность перевода и этапы его достижения / Л. К. Латышев — М.: Просвещение, 1980. — 160 с.

Бондаренко О.В.

Щербакова О.В.

МНУ імені В.О. Сухомлинського,

Україна, м. Миколаїв

Науковий керівник: к.п.н.,

доцент *О.Л. Щербакова*.

ГРАМАТИЧНІ КАТЕГОРІЇ ІМЕННИКА В СТАРОАНГЛІЙСЬКИЙ І СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКИЙ ПЕРІОД

Ключові слова: староанглійський період, середньоанглійський період, категорія роду, категорія числа, категорія відмінка.

Keywords: old English period, middle English period, gender, number, case.

У процесі розвитку мови виникли самостійні та службові частини мови. Кожна частина мови мала свої особливості та категорії, виконувала певні функції. Для дослідження цікавим є процес становлення категорій певної частини мови, у даному випадку іменника у староанглійський та середньоанглійський періоди, а саме категорії числа, роду та відмінку.

У виникненні і розвитку системи частин мови іменнику належить центральне місце. Багато змін зазнали категорії іменника, починаючи від староанглійського і закінчуючи новоанглійським періодом. Становлення та розвиток категорій іменника в англійській мові посідає значне місце в працях таких вчених, як Смирницький А.І., Іванова І.П., Ярцева В.М.

У давньоанглійський період формування мови англійської народності (V-XI ст.) на території Британії внаслідок розвитку діалектів північногерманських племен (англів, саксів і ютів), що переселилися в 5 ст. до Британії і злилися з кельтським населенням, виникає староанглійська мова. В Англії зароджуються феодальні відносини, виникають окремі королівства і формуються місцеві діалекти. [1].

Середньоанглійський період розвитку мови англійської народності простягається від XI до XIV ст.

В кінці XI і на початку XII ст. в Англії посилюється процес феодалізації, якому сприяє завоювання країни норманами (1066), і норманський діалект французької мови стає офіційною мовою Англії. Але народ зберігає рідну мову. Понад два століття в Англії існує двомовність, внаслідок чого лексика англійської мови в значній мірі поповнюється запозиченнями з французької. Найвизначнішою пам'яткою цього періоду є твори видатного англійського поета Джефрі Чосера, які сприяли поширенню літературної англійської мови. Її особливістю на той період був поступовий перехід від флективної до аналітичної будови. [1].

Категорія числа в англійській мові виражає кількісні відносини, що існують в реальній дійсності, відображені у свідомості носіїв цієї мови і морфологічне вираження у відповідних формах мови. Слід зауважити, що відміна іменника у староанглійській мові мала не менше 25 форм множини, з яких до наших днів дійшли лише сім: *feet* – ноги, *geese* – гуси, *teeth* – зуби, *men* – чоловіки, *women* – жінки, *lice* –

воші і *mice* – миші. Була поширена так звана «слабка відміна», подібно до сучасних англійських слів *brethren* – братія, *children* – діти і *oxen* – воли [2].

Індоевропейська прмова перед своїм розпадом на різні мови свідчить про наявність у ній трьох парадигм числа: однини, двоїни та множини. Спочатку число виражалося лексично, його граматичні ознаки з'являються пізніше, проте зародження останніх відбувалося поступово, слідом за лексичними перетвореннями. У процесі делексикалізації семантичних елементів та перетворення їх на морфологічні показники відбувалася трансформація мови в новий, флективний тип. Звідси випливає, що граматичні значення вийшли з лексичних, граматикизація останніх і привела поступово до утворення граматичних форм і значень. Стосовно ж категорії числа іменників можна зробити висновок, що категорії числа передували лексеми числа. Ця точка зору знаходить підтвердження та розвиток у численних дослідженнях генезису граматичних одиниць (В.Д. Каліущенко, Е.О. Курилович, Т.А. Майсак, Г. Пауль, В.Г. Таранець, Ф.Ф. Фортунатов) [2].

Проблема ідентифікації роду іменника в англійській мові впродовж багатьох десятиліть залишається об'єктом пильної уваги як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів. Проблему граматичної категорії роду іменника та діакронію її розвитку досліджували Смирницький А., Бруннер К., Льйш Б. та інші. Граматична категорія роду – чоловічий, жіночий, середній – була колись властива іменникам староанглійського періоду.

Так, М. А. Колпакчі наводить такі приклади з староанглійської мови: *mona* – місяць, *steorra* – зірка були чоловічого роду, *bricg* – мідь, *tigol* – цегла – жіночого роду, *scip* – корабель, *eage* – око – середнього роду. [3, 135].

Граматичний рід іменника часто можна було визначити за певним класом відмінювання, а саме за закінченням у називному відмінку однини та по називному і знахідному відмінках множини або за формами відмінювання атрибутивних (рідше – предикативних) прикметників та займенників (означеного артикля) [3].

Протягом середньоанглійського періоду поступово було досягнуто такого стану категорії роду у іменників, при якому відмінність по формі існує тільки між родовим відмінком однини і рештою відмінками, а також між множиною і одноною. Лише у деяких іменників однина і множина розрізняються голосними основами, у таких іменників родовий відмінок множини відрізняється від інших відмінків.

Питання категорії відмінку до теперішнього часу носить дискусійний характер. Залежно від підходу автора до цієї проблеми, англійська мова наділялася різною кількістю відмінків. Так, М. Дейчбейн, допускав розуміння відмінка як поєднання прийменника з іменником у початковій формі, вважав, що в англійській мові існує чотири відмінка: називний, родовий, давальний і знахідний. Однак таке трактування проблеми відмінка представляється невірною, оскільки під відмінком розуміється словоформа, в якій є відповідна відмінкова морфема, у випадку англійської мови ζ [4].

У відміні іменників давньоанглійської мови розрізняються чотири відмінка: називний, знахідний, родовий, давальний. У іменників середнього роду форма знахідного відмінка завжди збігається з формою називного відмінка. У середньоанглійський період відбувається спрощення давньоанглійської відмінкової системи. В першій половині цього періоду починається перетворення

чотирьохвідмікової системи у двохвідмінкову. У системі іменників у результаті перебудови виділяється загальний і присвійний відмінок.

Отже, На середньоанглійському етапі мова зазнала певних змін, а саме розпад флективної будови та скорочення відмінків від чотирьох до двох. На кожному етапі розвитку англійська мова збагачувалася іноземними запозиченнями, у деяких випадках саме контакт із іншими мовами знаменував початок нового етапу розвитку, наприклад, староанглійський період прийнято датувати з часу норманського завоювання, яке принесло елементи французької мови до англійської.

Література

1. Костюченко Ю. П. Історія англійської мови / Ю. П. Костюченко. – К.: Радянська школа, 1953. – 352 с.
2. Аракин В. Д. Сравнительная типология английского и русского языков. – М.1989. – 492 с.
3. Колпакчи М.А. Дружеские встречи с английским языком. – Л., 1978. – 262 с.
4. Есперсен. Философия грамматики. /Пер. с англ. В.В. ПАССЕКА и С.П. САФРОНОВОЙ Под ред. и с пред. проф. Б.А. Ильиша. Издательство иностранной литературы, М., 1958. – 378 с.

Демирака О.Д.

МНУ імені В. О. Сухомлинського,

Україна, м. Миколаїв

Науковий керівник: к.п.н.,

доцент *В.В. Баркасі*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ключові слова: дистанційне навчання, переваги, недоліки, учитель

Keywords: distance learning, advantages, disadvantages, teacher

Дистанційне навчання іноді вживається для позначення форм навчання, що існували задовго до появи комп'ютерів: заочне, кореспондентське, домашнє навчання, екстернат, для яких характерно навчання на відстані, дистанції. Термін «дистанційне навчання» означає таку організацію навчального процесу, при якій викладач розробляє навчальну програму, головним чином базуючись на самостійному навчанні студента.

Дистанційне навчання – це синтетична, інтегральна гуманістична форма навчання, що базується на використанні широкого спектра традиційних і нових інформаційних технологій та їх технічних засобів, які застосовуються для доставки навчального матеріалу, його самостійного вивчення, причому процес навчання в загальному випадку некритичний до їх розташування в просторі і в часі, а також до конкретного освітнього закладу[1].

Складно знайти виключно «односторонні» явища дистанційного навчання, тому можуть бути як переваги, так і недоліки .

Можливість навчатися в будь-який час. Першою і очевидною перевагою є те, що студент, який навчається дистанційно, може самостійно вирішувати, коли і скільки часу протягом семестру йому приділяти на вивчення матеріалу. Він будує для себе індивідуальний графік навчання.

Можливість навчатися у власному темпі. Дана перевага також є досить актуальною на сьогоднішній день. Адже велика кількість майбутніх вчителів англійської мови на певному етапі навчання не встигають за загальною програмою, в той час, як їх колеги вже переходять до вивчення наступної теми. Саме це стає причиною серйозних провалів в знаннях [2].

Можливість навчатися в будь-якому місці. Ще однією ключовою перевагою є те, що студенти можуть вчитися, не виходячи з дому, перебуваючи в будь-якій точці світу. Щоб приступити до навчання, необхідно мати комп'ютер з доступом в Інтернет. Таким чином, студент має можливість організувати для себе практичні заняття, в той же час продовжуючи навчання.

Незважаючи на перелік позитивних якостей дистанційної освіти, як і в будь-якій іншій формі навчання, в ній можна виділити кілька недоліків. Перш за все це нестача практичних знань. Вчитель англійської мови відносить до тих спеціальностей, які передбачають велику кількість практичних занять, проведення яких дистанційно

дуже ускладнене. Варто визнати, що навіть найсучасніші тренажери не замінять майбутнім або вчителям англійської мови «живу» практику, яка є невід'ємною частиною процесу їх навчання [2].

Дистанційна освіта не підходить для розвитку комунікабельності. При дистанційному навчанні майбутніх вчителів англійської мови природньо виникає обмеженість прямого контакту з викладачем і колегами-слухачами.

Переваг не набагато більше, ніж недоліків. Але саме переваги є більш важливі для налагодження даного процесу. Тому наявність недоліків і є шляхом для вдосконалення такого навчання.

Література:

1. Додока С.Н. Дистанционное обучение: опыт, проблемы / Под ред. В.С. Данюшенкова. – Киров: Изд-во ВГПУ, 2011. – С. 80
2. Малінко О. Г. Особливості організації та формування змісту дистанційного навчання іноземних мов / О. Малінко // Наук.-метод. конф. «Індивідуалізація навчального процесу як провідна складова модернізації вищої економічної освіти». – К.: КНЕУ, 2006. – Т. 1. – С. 143–145.
3. Listopad N., Kritsky S., Tavgen I. Internet for Education and Research Community – Tartu, 2010. – P. 153–156.

Джаландінова А.М.

Студентка 70ба групи

Факультету іноземної філології

Миколаївського національного університету

ім. В.О.Сухомлинського

Мироненко Т.П.

Кандидат педагогічних наук,

Доцент кафедри англійської філології

Миколаївського національного університету

ім. В.О.Сухомлинського

ПЕРЕКЛАД СТИЛІСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ У НОВЕЛЛІ ДЖОЙС КЕРОЛ ОУТС «ЧОРНА ВОДА»

Однією з актуальних проблем сучасного літературознавства є художній переклад або ж перекладацька діяльність, що передбачає зіставлення оригіналу й відповідника, осмислення процесу перекладання, а також й ряду інших питань, пов'язаних з ідеєю перекладу, вивченням корпусу поетичних норм і технік, розмірковуваннями над сутністю національного в літературі [2].

Художній переклад відіграє величезну роль в розвитку мови і збагаченні національної культури. Завдяки письмовим перекладам художньої літератури читач має можливість ознайомитися з культурними надбаннями інших народів, виникає можливість взаємодії та взаємозбагачення літератур та культур. Звісно ж, що переклади прозових та поетичних творів стають невід'ємною частиною національної культури та літератури. Художній переклад – це «відтворення тексту іншою мовою, перекодування його з мови оригіналу на мову сприймача» [1, 81].

Художній переклад – це переклад творів художньої літератури і художніх текстів, що виступає інструментом культурного освоєння світу, розширення колективної пам'яті людства, чинником самої культури. Теоретичною базою такого перекладу є літературознавча теорія перекладу, спрямована на вирішення історико-літературних завдань.

У художньому перекладі важливе збереження форми, змісту, структури і естетичного впливу оригіналу тексту. Переклад художніх текстів здійснюється фахівцями-філологами з урахуванням усіх мовних особливостей.

Переклад художніх текстів може містити в собі:

– художній переклад книг, оповідань, статей, нарисів та ін.

– художній переклад рекламних та ін. матеріалів, які потребують не дослівного перекладу, а творчого, креативного підходу.

– багато чого іншого, що можна віднести до категорії художнього перекладу.

Серед філологів поширена «теорія неможливості перекладу». За цією теорією повноцінний переклад з однієї мови на іншу неможливий внаслідок значної розбіжності виразних засобів різних мов; переклад нібито є лише слабким і недосконалим віддзеркаленням оригіналу, що дає про нього вельми окреме уявлення.

Інша точка зору, що лягла в основу діяльності багатьох професійних пере-

кладачів, полягає в тому, що будь-яка розвинена національна мова є цілком достатнім засобом спілкування для повноцінної передачі думок, висловлених на іншій мові.

Практика перекладачів доводить, що будь-який твір може бути повноцінно перекладено на іншу мову зі збереженням усіх стилістичних та інших особливостей, властивих даному авторові. В інтересах точності передачі змісту часто буває необхідно вдатися до зміни структури речення, що перекладається, відповідно до норм мови, тобто переставити або навіть замінити окремі слова і вирази.

Необхідно виокремити основні вимоги до перекладу художньої літератури, яким має слідувати перекладач:

1) Точність. Перекладач зобов'язаний донести до читача повністю всі думки, висловлені автором. При цьому повинні бути збережені основні положення, нюанси і відтінки вислову. Піклуючись про повноту передачі вислову, перекладач разом з тим не повинен нічого додавати від себе, доповнювати або пояснювати автора, що спотворило б тексту оригіналу.

2) Стилість. Перекладач не повинен бути багатослівним, думки повинні бути викладені в максимально стислій і лаконічній формі, відповідно тексту оригіналу.

3) Літературність. Як уже зазначалося, переклад повинен повністю відповідати загальноприйнятій нормам літературної мови. Кожна фраза повинна звучати жваво і природно, не зберігаючи ніяких слідів чужих синтаксичних конструкцій оригінального тексту [4].

Розглянемо особливості перекладу стилістичних прийомів художнього тексту на прикладі новелли Дж.К. Оутс «Чорна вода». Прочитавши та проаналізувавши твір, можна зазначити, що автор використовує багато різних стилістичних прийомів таких як епітети, вставні речення, риторичні запитання, персоніфікації, метафори, повтори тощо. Наприклад у реченні:

“A man in the prime of his career – you might say.” [5, 26].

«Мужчина в полном расцвете сил, можно было сказать про него.» [3, 3].

У цьому прикладі автор використав метафору *«A man in the prime of his career»*, що дослівно перекладалася б як *«чоловік у розквіті своєї кар'єри»*. Проте перекладаючи текст російською мовою, В.Бернацька врахувала стилістичну особливість фрази та її ідею, тому переклала не дослівно, а враховуючи відповідники до цього виразу у своїй рідній мові: *«мужчина в полном расцвете сил»*. Перекладу новелли українською мовою ще не існує, тому запропонуємо свій варіант перекладу українською мовою: *«Чоловік у розквіті сил, можна сказати.»*

У реченні: *“On all sides a powerful brackish marshland odor, the odor of damp, and decay, and black earth, black water.”* [5, 8], використовуються одразу декілька стилістичних прийомів, таких як епітети *«powerful brackish marshland odor»*, уточнення *«the odor of damp, and decay, and black earth, black water»*, повтори *«black earth, black water»*. Всі ці засоби використовуються тут для того щоб передати стан природи, оточуючої головних героїв та утворюючої атмосферу неспокою. Щоб посилити саме передчуття біди вираз *«black earth, black water»* використовується як метафора, бо означає не просто колір води та землі, а несе в собі певний символізм, що стосується й внутрішнього стану героїв та подій, які з ними сталися. У перекладі цієї книги автор переклав майже усе дослівно, зберігши структуру та основний сенс речення: *«В воздухе стоял резкий солоноватый запах болота, запах сырости и гниения, запах черной земли и*

черной воды.» [3, 1]. Єдине що було додано автором це персоналізація: «*В воздухе стоял резкий солоноватый запах болота*». Проте такий прийом передав суть цієї частини речення оригіналу. Пропонуємо свій варіант перекладу речення українською мовою: «*З усіх сторін різкий солонуватий запах болота, запах сирості та гниття, запах чорної землі та чорної води.*».

Отже, при перекладі новели «Чорна вода», перекладачеві вдалося дотриматися всіх правил перекладу: точності, лаконічності, літературності і вдало передати думки та почуття автора, а також основну ідею твору, зберігаючи всі стилістичні прийоми.

Список використаних джерел:

1. Будний В. Порівняльне літературознавство: Підручник / В.Будний, М.Ільницький. – К., Вид.Дім «Киево-Могилянська академія», 2008. – 430 с.
2. Кавун Н. Теорія художнього перекладу в сучасній літературознавчій рецепції: лексичний аспект // ISSN 2076-5770. Вісник Черкаського університету. №5 (258) Серія «Філологічні науки» – 2013.
3. Джойс Кэррол Оутс. Черная вода // Перевод В.Бернацкой. – 1997 [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://www.lib.ru/INPROZ/OUTS/woda.txt> (Дата звернення: 23.11.2015)
4. Переклади художньої літератури [Електронний ресурс]- Режим доступу: http://antario.kiev.ua/ua/1_3 (Дата звернення: 23.11.2015)
5. Joyce Carol Oats. Black Water.: A WSLLIAM ABRAHAM'S BOOK/ Printed in the USA, 1992 – P.3 – 154.

**ПОНИМАНИЕ ГРАММАТИЧЕСКИХ ЯВЛЕНИЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА:
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ**

Ключевые слова: грамматика; иностранный язык; контекст; понимание.

Keywords: grammar; foreign language; context; understanding.

При изучении грамматических явлений в различных литературных источниках могут возникать трудности, вызываемые различным пониманием таких явлений. Это связано, в частности, с тем, что грамматика как совокупность основных правил, по которым язык живет и функционирует, представляет собой в какой-то мере идеализированную структуру, зависящую как от многообразия других явлений в языке, так и от многообразия взглядов на нее представителей различных научных направлений, отдельных исследователей и практиков [1, с. 235]. Необходимо назвать также разнообразие целей, с которыми рассматривается то или иное грамматическое явление. Значение имеет и то, что описание грамматического явления и формулировка грамматического правила зависят также от искусства владения словом их составителя. Здесь речь идет не только об исследователях, которые первыми установили закономерности или сформулировали правила, объясняющие грамматические явления, но и о тех авторах, которые интерпретировали уже известные описания и правила с различными целями. В первую очередь, эти цели обусловлены либо стремлением к более ясному, четкому, компактному изложению основной идеи, ориентированному на определенную группу читателей, либо стремлением рассмотреть соответствующую грамматическую закономерность с какой-либо определенной точки зрения, например, с лингвистической, дидактической, исторической, психологической. Рассматриваются также проблемы взаимодействия словарного состава языка (лексики) и правил (грамматики), причем, слова видятся более индивидуализированными, а правила имеют тенденцию к обобщению. В последнее время все больше наблюдается тенденция видеть в лексике определенные закономерности, а в грамматике – индивидуальные особенности, в первую очередь, зависящие от соответствующих контекстов, ситуаций, лексических элементов [3, с. 32]. Грамматику также стремятся разделять на четкие правила, которые действуют во всех случаях, и на правила, для применения которых необходимо учитывать определенные условия языкового окружения, что рождает иногда реальные или воображаемые субъективно противоречия (спорные случаи) в применении этих правил [напр., 2, с. 5-7]. Это может создавать трудности при изучении таких правил. В связи с этим приобретает значение необходимость формировать при обучении применению правил также и умения обучаемого видеть и объяснять противоречия в грамматических явлениях, понимать возможные причины тех или иных толкований грамматических явлений.

Обучение иностранному языку в целом связано часто с ознакомлением обучающихся с необычными для их родного языка и культуры явлениями, что способствует формированию привычки воспринимать «другое», находить его причину или же рассматривать это «другое» как одно из явлений многообразной речевой культуры человечества. Поэтому и изучение иностранного языка в целом также может при определенных условиях способствовать развитию способности воспринимать противоречивые с первого взгляда явления, понимать, что противоречие может возникать в некоторых случаях тогда, когда не приняты во внимание отдельные аспекты, с учетом которых должно рассматриваться явление. Конечно, такая направленность в обучении иностранному языку требует, как правило, уделять большее внимание этой учебной дисциплине, рассматриваемой и со специальными, и с коммуникативными, и с общеобразовательными целями. В условиях ограниченного времени и возможностей для обучения языку следует рассматривать только основные аспекты грамматических правил, способствующих развитию умений строить высказывания, решать коммуникативные задачи и понимать содержание текстов.

Выводы. Трудности, возникающие при изучении грамматических явлений иностранного языка по литературным источникам, могут быть связаны с различным пониманием этих явлений. Понимание этого может зависеть от многообразия взглядов на это явление, а также целей, с которыми оно рассматривается. Формулировка грамматического правила зависит и от искусства владения словом автора. Чаще всего противоречия возникают, когда рассматриваются правила, для применения которых необходимо учитывать условия языкового окружения, что является одной из тенденций современных грамматических исследований. Изучение грамматических явлений при обучении иностранному языку может быть затруднено в случаях ориентированного в основном на решение практических коммуникативных задач обучения в условиях ограниченного времени. Перспективным для дальнейших исследований видится отбор и изучение грамматических явлений, зависящих от контекстов, ситуаций, лексических элементов, а также возможностей включения полученных результатов в процесс обучения иностранному языку в различных условиях.

Литература

1. Адмони В.Г. Грамматический строй как система построения и общая теория грамматики/ В.Г. Адмони. – Л.: Наука, 1988. – 238 с.
2. Кузнецов П.С. О принципах изучения грамматики/ П.С. Кузнецов. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 104 с.
3. Helbig G. Phraseologismen und Konnektoren im Spannungsfeld zwischen Lexikon und Grammatik// Beiträge zur synchronen und diachronen Sprachwissenschaft: Abhandlungen der Sächsischen Akademie der Wissenschaften zu Leipzig. – Heft 4. – S. 32-38.

Гаврилова Е.С.

студентка магістратури

МНУ імені В. О. Сухомлинського,

Україна, м. Миколаїв

Науковий керівник:

к.п.н., доцент *Т. І. Філіпп'єва*.

ВИКОРИСТАННЯ АУДІОЛІНГВАЛЬНОГО МЕТОДУ РОБЕРТА ЛАДА ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ключові слова: англійська мова, аудіолінгвальний метод, метод Р. Лада, прямий метод.

Keywords: audiolingual method, direct method, English, Lado method.

В цій статті ми розглянемо практичне використання аудіолінгвального методу вчителем під час навчання англійській мові або самими учнями (студентами) під час самонавчання. Для того щоб описати даний метод практично, ми обрали кілька прикладів та розробили декілька вправ, які на нашу думку є найбільш ефективними в даному методі.

Згідно з А. Миролобовим іноземну мову найкраще починати вивчати з прослуховування невеликих легких текстів цією мовою. Найефективніше прослуховувати не відразу весь текст, а по окремим реченням або фразам, і прослуховувати одну фразу багато разів. При ілюструванні кожної фрази картинкою, з якої був би зрозумілий зміст фрази, ефективність зростає. Це пов'язано з тим, що на цьому етапі вкрай важливо, аби іноземні слова пов'язувалися «безпосередньо» з предметами, діями і поняттями, які вони означають, і без будь-якого втручання рідної мови (української). Так само корисно навчити учнів яскраво уявляти собі ситуацію «навколо» фрази. Якщо учню вдасться уявити себе безпосереднім учасником діалогу, тоді й фраза запам'ятується та залишиться в пасивному вокабулярі, і з часом перейде до активного. Звертатися до перекладу фраз рідною мовою при цьому можливо, але якомога рідше – це дозволяється тільки для того, щоб переконатися, що сенс фрази був зрозумілим учнями досконало [1].

Першим етапом для вивчення англійської мови за допомогою аудіолінгвального методу є зіставлення почутого з відповідним графічним літерним кодом. Тобто учні повинні, продовжувати слухати та вимовляти фразу з відкритим англійським текстом та звертати особливу увагу на те, які звуки, якими літерами або сполученнями літер передаються; як будується речення (послідовність членів речення); які нові слова з'явилися в фразі і цілому тексті, а також їх написання.

Цей процес згідно з теорією самого Р. Лада, потрібно повторювати щоденно не менш ніж одну годину поспіль. Для більшої ефективності на початку кожного заняття слід повторювати всі раніше прослухані фрази. Учні не повинні намагатися запам'ятати фрази. Це пов'язано з тим, що при багаторазовому прослуховуванні фрази вона запам'ятовується автоматично.

Крім того, всі іншомовні слова необхідно асоціювати безпосередньо з предметами, явищами або діями, що вони позначають. Наприклад, щоб запам'ятати

англійське слово «flower» (квітка), потрібно уявляти квітку і повторювати «flower», «flower», «flower» тощо. Таким чином поняття «квітка» безпосередньо пов'язується зі словом «flower» [4].

На основі самих розробок американського методиста Р. Лада та подальшого опису аудіолінгвального методу А. Миролюбівим розробимо власні вправи. За основу візьмемо безпосередньо вже обране слово «flower». Для того щоб слово запам'яталося краще, потрібно зробити асоціацію слова з образом як можна «міцнішою». Для цього треба задіяти всі аналізатори людини та зафіксувати отримане відчуття в свідомості, наприклад:

- перший крок – повторення: повторювати «flower», «flower», «flower», «flower» і яскраво, чітко уявляти квітку;
- другий крок – кінестетична взаємодія: уявити, що цю квітку тримаєте в руці (можливо зірвали та тримаєте у руці);
- третій крок – нюхова взаємодія: відчути запах квітки;
- четвертий крок – тактильна взаємодія: торкатись пелюстків квітки;
- п'ятий крок – слухова взаємодія: почути звук комахи біля квітки;
- шостий крок – зорова взаємодія: уявити (або якби «швидко писати в уяві») літери «f» «l» «o» «w» «e» «r».

Ми обрали для прикладу саме слово «flower», тому що для запам'ятовування цього слова можна використовувати всі типи аналізаторів людини, тобто можна використовувати, як всі типи взаємодій так і лише деякі найяскравіші для з них для уяви учня. Однак цей спосіб добрий лише для слів, що позначають предмети.

Для запам'ятовування складних слів, або таких що не позначають предмет, можна користуватися таким способом: сформувати образ до іноземного слова, повторювати слово і уявляти цей образ, одночасно: подумки писати слово, уявляючи його по буквах; визначити, якого кольору букви в слові або розфарбувати слово; відчувати кожну букву в слові; спробувати кожну букву на смак; з'єднати відчуття слова з його значенням.

Не менш ефективною згідно з Р. Ладо є вивчення слів за темами. Цей спосіб дозволяє швидко вивчати велику кількість слів. Для прикладу ми обрали тему «The City» (місто).

Учням слід пояснити, що уявляючи місто слід уявляти всі ті предмети, будівлі та явища, які є в місті: вулиці, площу, ресторан, магазин, школу, готель, набережну, річку, міст, дорогу, машини, автобуси, світлофори тощо. Кожен з цих елементів потрібно представляти якомога виразніше, для учнів молодшого віку яскравіше буде представляти несправжнє місто, а мультиплікаційне, фантазійне, іграшкове тощо [3].

Головне, щоб вчитель допоміг учню чітко побачити, почути, відчути предмет та назвати його іноземним словом, без будь-якого втручання української (рідної) мови. Потім можна також кожен з цих елементів в місті зробити окремою темою: «shop» (магазин): продавець – покупець – гроші – товар тощо; «school» (школа): учень – вчитель – парта – дошка – зошит тощо.

Для того, щоб запам'ятовувати дієслова та явища потрібно, щоб учні уявляли, наприклад, стадіон, на якому: (швидко) бігають, ходять, плавають, (високо) стрибають, штовхають, (голосно) кричать, б'ють, б'ються, свистять тощо. При цьому потрібно також чітко уявляти і яскраво проживати всі відчуття, що пов'язані з цими діями.

Для того щоб нове слово увійшло в активний словник учня і він міг легко вживати його в мові – вчитель повинен допомогти учням самостійно скласти зі словом 5-10 найпростіших фраз. Далі учень повинен декілька разів повторювати ці фрази в голос, задіяючи всі свої аналізатори [2].

Отже, ми розглянули аудіолінгвальний метод викладання англійської мови. Значним моментом описаної методики є створення додаткової мотивації, що забезпечує підвищену зацікавленість учнів в процесі навчання. Також слід згадати те, що в методах велику роль відіграє самостійна пізнавальна діяльність учнів. Не схвалюється подача учням готового матеріалу, вони повинні проявляти більше самостійності, бо це сприяє запам'ятовуванню. Основна ідея цієї методики: кращий спосіб навчання – це спілкування.

Література

1. Миролюбов А. А. Аудіолінгвальний метод / Александр Александрович Миролюбов. // Иноземні мови в школі. – 2003. – №4. – С. 42–44.
2. Fries Ch. Teaching and Learning English as a foreign Language / Charles Fries. – Ann Arbor, Michigan: University of Michigan Press, 1945. – 153 с.
3. Lado R. Language Teaching: a Scientific Approach / Robert Lado. – New York: McGraw-Hill, 1964. – 264 с.
4. Lado R. Patterns of Difficulty in Vocabulary / Robert Lado. // Language learning. – 1956. – №6. – С. 23–41.

Казьмина Н.А.

Ассистент секции иностранных языков
кафедры начального образования
Мелитопольского государственного университета
имени Богдана Хмельницкого

Фалина Г.Н.

Ассистент секции иностранных языков
кафедры начального образования
Мелитопольского государственного университета
имени Богдана Хмельницкого

GROUP WORK AS AN ESSENTIAL PART OF LEARNING FOREIGN LANGUAGE

Key words: group work, intercultural communication, creative activity, psychological climate,

It is known, while learning foreign language, it's very productive to work in small groups. Why? Because students are very different: one is quick to grasp the teacher's explanation and lexical material, others require not only more time for understanding the material, but also additional examples during explanation. That's why the groups should be formed by the teacher and should include students of mixed abilities, on the principle that they will help one another in various ways.

If in such cases to unite the students in small groups (about 3-4 persons), give them the same task and discuss every student's role in this task fulfillment, there appears a situation in which every student is responsible not only for his own, but for the entire group's activity. That's why weak students try to clear up difficult questions, but bright students help all the members of the group to understand the material completely. So, joint efforts help to put an end to drawbacks. The basis of this approach is not only to do something in common, but to study together. Collective work increases the responsibility of each student involved in this process; all this positively influences the collective microclimate and gives excellent results. Group work motivates and builds up student's self-esteem of capabilities and dignities. The discussion of the same information when the partners can be changed increases the number of associative links and mastering of skills.

The leading criteria of dividing students to this or that group are: 1) psychological learning compatibility which is shown in their relationship and desire or refuse to work together; 2) identical number of boys and girls and also representatives of ethnic minority and children with disabilities in order to influence the psychological climate of the group through their activity; 3) nearly identical rate of the group members work (namely in reading).

It is preferably to nominate or select the leader who could be addressed to explain the aim, the process and expectable result of joint cooperation and to put the group into action; the leader must be the first in fulfilling the task and in involving everybody into the active work. The leader could be the student who is a leader by character and who has

experience in concrete task fulfilling or sometimes just a bright student. Initially leader can be appointed by the teacher, but since he must be changed from time to time, the students may later be allowed to choose their own. The function of the group leader is not dominating the group, but to coordinate their activities and to serve as a link with the teacher.

The teacher acquires a new role – to be an organizer of independent educational, cognitive, communicative and creative students' activities. He can differentiate the learning process and use students' interpersonal communication activities in the process of their work to improve speech skills. Divided into groups, students are able to sit together facing one another in a small circle and talk freely. The students' roles are inquirer, researcher, problem solver, thinker and active subject of learning. The students must have such seats in class so that they could see each other well. The students can be allowed to stand up in order not to prevent communication.

The roles the teacher plays in the attitude to the students are quite different. He can be a manager, an educator, a motivator, a challenger, a consultant and monitor at the same time. The teacher should follow the group activity, help this or that group, detect identical speech mistakes, remove them and participate in collective work. The mutual control among groups is typical for this stage. The teacher must provide the students with an environment within which they can communicate easily and freely and within they can work together independently with only minimum amount of directions from the teacher.

All this form gestures technique to mistakes correction, from introductory talk to summarizing lesson result, stimulates not only students information obtaining, but cognate themselves, their capacities and capabilities. The culmination of group activities always takes place within the context of the class as a whole.

Group activity will form skills, capable to operate in the Intercultural communication; it is possible to inspire culture of intellectual labor, to create the atmosphere of mutual aid and thus the students' need in getting and developing their knowledge and language skills by themselves will be satisfied. In future it will help to improve students' mastering of foreign language and will make their knowledge in different branches of science and public life much deeper.

As group activity is the process of sharing ideas, information and knowledge, so it unites people and getting important for the global communication. For many learners group activities offer the only opportunity of putting the language to a real usage.

References

1. Колесникова И. Л., Долгина О. А. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков. – СПб.: Изд-во "Русско-Балтийский информационный центр "БЛИЦ", 'Cambridge University Press', 2001. – 432 с.
2. Gazda G. M. Group procedures with children: A developmental approach // Councelling children in groups / Ed. By M. M. Ohlaen. N. Y. 2003. – 480 p.

Морозов О. А.

МНУ імені В.О. Сухомлинського,

Україна, м. Миколаїв

Науковий керівник:

к.п.н., доцент *О.Л. Щербакова.*

ФІЛОСОФІЯ У РОМАНІ РЕЯ БРЕДБЕРІ «451 ГРАДУС ПО ФАРЕНГЕЙТУ»

Ключові слова: утопія, роман-антиутопія, література, філософська концепція.

Keywords: utopia, novel-dystopia, literature, philosophical concept.

Історія роману-антиутопії починається з терміну утопія, як літературний жанр. Утопія – зображення ідеального строю, позбавленого наукового пояснення. Англійський письменник-філософ XVI століття Томас Мор вперше використав цей термін у своєму романі «Острів утопія». У романі був описаний ідеальний соціальний лад без пригнобленого населення на неіснуючому острові. Саме з часів публікації книги 1516 року, утопічна філософія отримала велику популярність і утопією почали називати усі твори, що містять нереальні плани перетворень. М. Бердяєв називав утопію «проклятиєм нашого времени» [1, с.143]. Утопія була досконалим місцем для мрій про щастя, з довершеним суспільним устроєм без наукового обґрунтування, безпідставним моделюванням ідеалів та планів у яких була відсутня реалізація. Проблемою утопічної літератури у минулому столітті була здійсненність – нездійсненність утопії, що і призвело до появи нового жанру в літературі як антиутопія. Новий тип літературної утопії з'явився у другій половині XIX століття. В антиутопії вже описується майбутнє, а не бажане як в утопії. Зображується картина трагічного та апокаліптичного буття. Життя героя такого жанру літератури підкорюється ритуалу. Саме його багато авторів, які писали в цьому жанрі, намагаються порушити та зруйнувати.

Найяскравішими представниками жанру антиутопіїє романи: «Війна світів» Герберта Веллса (1897), «Ми» Євгенія Замятіна (1920), «Прекрасний новий світ» Олдоса Хакслі (1932), «1984» Джордж Орвелл (1949), «451 градус за Фаренгейтом» Рея Бредбері (1953) та інші [2, С.178-199].

Рей (Реймонд) Дуглас Бредбері, сучасний американський письменник-фантаст, проповідує літературу почуттів, а не думок, емоцій, а не дій, станів, а не подій. Характерними рисами мови Рея Бредбері є мінімум деталей, описів, подробиць та дій. Своєрідною ознакою творчості автора можна вважати ігнорування значення правдоподібності. Зазначена риса також відноситься і до сюжетної лінії (Бредбері легко поєднує фантастику з казкою, детектив із мелодрамою, повністю нехтуючи межами жанрів літератури). У творчості Рея Бредбері можна помітити ще одну особливість, що автор зневажає описами місць подій, зовнішнього вигляду героїв, часто не дає імен, не пише дати та цифри. Він легко змінює стилі та жанри літератури у своїй творчості. За один рік написання в різних оповіданнях зустрічається фантастика, фентезі, детектив, вірш, мелодрама і т.д.. У своїй фантастиці опора йде на технічні новинки, які вже відомі та розроблені. Філософські традиції в поглядах Бредбері на

проблеми технології неможливо знайти, у його творчості в цілому, ознаки технофобії, яка була властива деяким західним мислителям.

Концепція філософії автора в романі «451 градус за Фаренгейтом» проявляється не тільки за допомогою символіки та тлумачення духовності, а й світоглядна ідеологія героїв роману. Протягом усього роману ми бачимо роздуми про долю цивілізації нашої планети, про майбутнє Америки, з її нестандартно сформованим менталітетом та національним колоритом. Філософська антиутопія Рея Бредбері чудово зображує картину розвитку постіндустріального суспільства, світ майбутнього, де пожежники не гасять пожежу, а самі її розпалюють, спалюючи всі письмові видання, де наявність книг у людини переслідується та карається законом, де телебачення служить пропагандою та одурманює суспільство, де інакودумцям не має місця бути, де електричний пес полює на дисидентів. У своєму романі «451 градус за Фаренгейтом» автор створює своєрідну антимодель за допомогою символіки своїх фантазій.

Кожний герой у романі виступає із власним філософським монологом, послідовно підштовхуючи головного героя, Гая Монтега, до встановлення власних поглядів на життя. Його мучать сумніви і він не знаю, чи прислухатись до світу або залишатися байдужим до усього що трапляється навкруги нього. Брандмейстер Бітті, капітан пожежників, вважає що треба змиритися з необхідністю знищення всього того, що виходить за рамки масового рівня культури, в той же час, Фабер, професор, пропонує зберігати моральні та культурні цінності. Рей Бредбері зображує таких героїв-філософів для висловлення тієї чи іншої точки зору. Фабер грає більше роль критика у романі, а Бітті абсолютно усвідомлює що коїться навкруги. Клариса – молода дівчина, яка робить висновки на основі власного та практичного досвіду. У свою чергу, дружина, Мілдред Монтег, готова прийняти сторону більшості, філософію натовпу. Вона не має власну точку зору, тому не може аргументувати та погодитись чи бути проти тієї чи іншої дії. Найактивнішими учасниками усієї дискусії виступають самі книги, чие спалення символізує крах та загибель усієї людяної духовності, перетворення людей на заручників масової культури. Філософія цих книжок – філософія дії, вони знають напам'ять зміст, мають зв'язок один із одним, планують принципи, інколи невдалі, на яких буде побудоване нове суспільство. Свої роздуми вони підтверджують вчинками. Кожну зустріч з героєм, Монтег має духовний розвиток. Цей роман – спроба осмислити глобальні соціальні тенденції нашого часу та визначити місце людини у завтрашньому дні.

Провідними темами роману «451 градус за Фаренгейтом» є відчуження людей один від одного, в постапокаліптичному світі; усвідомлення долі людства, катастрофи; виявлення жорстокості та байдужості суспільства; відверте зображення відчаю, розпачу людини; депресія – головна риса почуттів; проблема великого допитливого розуму.

Важливою особливістю поетики утопії є її статичність, в той час як для антиутопії характерні спроби розглянути можливості розвитку описаного соціального устрою (як правило – в бік наростання негативних тенденцій, що нерідко призводить до кризи та обвалу). Таким чином, антиутопія працює з більш складними соціальними моделями.

Бредберів важає, що загибель духовної культури запрограмована самими установками сучасної цивілізації. Причина тоталітаризації не в духовній кризі соціуму, а наслідок спроби соціальної адаптації модернізованому світі.

Отже, філософська антиутопія Рея Бредбері «451 градус за Фаренгейтом» яскраво зобразила майбутній модернізований світ, де всі люди залишають незгладимий слід у душі Монтега, спілкування з ними сприяє формуванню його світогляду, хоча абсолютно всі вони мають різну точку зору та місце в такому світі. Як казав іспанський філософ Хосе Ортега-і-Гасет «Розвинена цивілізація завжди повна важких проблем, чим вище щабель прогресу, тим більша небезпека краху» [3, с.244].

Література

1. Бердяев Н. А. Царство духа и царство кесаря / Н. А. Бердяев. – 1-е издание: Париж: YMCA-Press, 1949. – 167 с.
2. Погребная Я. В. История зарубежной литературы Средние века и Возрождение Учебное пособие практикум /Я. В. Погребная. – 2-е издание. – М.: «Флинта», 2013. – С. 178-199.
3. Ортега-и-ГасетХосе Восстание масс: Сб.: Пер. с исп. / Х. Ортега-и-Гасет. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – С. 341.

ПРОБЛЕМА ПРОНИКНОВЕНИЯ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ТЕКСТОВОЙ КУЛЬТУРЫ В ДРУГИЕ СТРАНЫ

Ключевые слова: текстовая культура; произведение литературы; иностранный язык; межкультурная коммуникация; перевод.

Keywords: text culture; work of literature; foreign language; intercultural communication; translation.

Среди многих проблем межкультурной коммуникации большое значение приобретает проблема проникновения произведения культуры из одной страны в другие страны, что называют еще «выход на международный уровень». В настоящей работе мы рассмотрим некоторые вопросы проникновения на международный уровень произведений литературы, которые обобщенно можно назвать «произведения текстовой культуры». В отличие от других произведений культуры, например, произведений изобразительного искусства, музыки, хореографии, которые могут проникать в другие страны непосредственно, учитывая, конечно, правовые, экономические, культурологические аспекты, совместимость с другими условиями жизни, привычками, особенностями восприятия, произведения текстовой культуры должны, как правило, еще и быть переведены на язык (языки) страны, в которую они проникают. В данной работе мы не рассматриваем проникновение литературы в другие страны в тех случаях, когда они предназначаются для отдельных людей или групп людей, являющихся там представителями языка и культуры этих произведений или в страны с такими же или родственными языками и культурой. Тема проникновения в другие страны произведений текстовой культуры имеет значение для авторов текстов или других владельцев авторских прав, желающих чтобы их творения (тексты) стали известными в других странах, вызывали там интерес и пользовались спросом. Как правило, такие люди имеют три типа мотивации для этого. Мотивация может быть коммерческая, связанная со стремлением продать произведение текстовой культуры с целью получения прибыли, моральная, с целью получения широкой известности и международного признания и просветительская, с целью нести ценные моральные, научные, образовательные, культурные, практические идеи в другие страны, понимая, что этим можно помочь людям других стран, что будет способствовать улучшению ситуации в целом для всего мира [2].

Большое количество ценной информации в виде письменных текстов, как правило, недоступно жителям других стран, поскольку они не могут знать все языки мира. И даже владение одним иностранным языком не всегда обеспечивает полноценное ознакомление с текстами на этом языке. Поэтому многие люди, даже владею-

щие иностранным языком и успешно применяющие его в своей профессиональной деятельности, все же предпочитают знакомиться с произведениями текстовой культуры, созданными на родном для них языке или в хорошем переводе на их родной язык. Как же, например, может проникнуть стихотворение поэта в другую страну? Поэт становится известным в своей стране благодаря публикациям своих произведений и публикациям о нем и о его произведениях на его родном языке. Поэт может быть заинтересован в проникновении его творений в другие страны. Но далеко не всегда среди огромного количества текстов, характерного для информационной эпохи, его тексты будут заметны в стране другого языка и переведены на этот язык, не говоря уже о распространении этих произведений в переводе, а также о распространении информации об этом поэте на языке другой страны.

Современные информационные технологии связаны как с большим количеством текстовой информации, так и с большими возможностями ознакомления с информацией и распространения информации, включая информацию (в самом широком понимании), в значительной степени способствующую изучению языков. В связи с этим возникают как широкие возможности, так и мотивация овладения языками, в том числе возможности и мотивация овладения оптимальным чтением, а также письменной речью на иностранном языке на уровне, позволяющем создавать доступные читателям и эстетически совершенные тексты. Это расширяет возможности и для создания качественных письменных переводов уже на иностранный язык. При этом следует обратить внимание, что раньше преобладали качественные письменные переводы с иностранного на родной язык, а письменный перевод на иностранный язык считался скорее исключением и был, как правило, информационным, для определенных типов текстов [1]. Наряду с созданием чисто информационных, «рабочих» переводов, переводов, которые передают лишь часть информации (например, могут не учитываться некоторые стилистические аспекты) или создают только общее представление о содержании текстов (например, переводы с помощью компьютерной техники), возникает мотивация создания высококачественных переводов с целью передачи своей информации представителям других языков и культур. При этом следует отметить, что хотя количество переводов на иностранный язык увеличивается, но все же, вероятнее всего, такие переводы будут характерны хотя и для более широкого, чем прежде, но все же относительно ограниченного круга текстов. Какие типы текстов будут переводиться на иностранный язык не носителями языка, а какие – только носителями, какие тенденции будут преобладать – эти вопросы можно назвать одной из задач дальнейших исследований в рассматриваемой области.

Литература

1. Мирам Г.Э. Профессия: переводчик / Г.Э. Мирам. – Киев: Ника-Центр, Эльга, 1999. – 158 с.
2. Уваров Ю.В. Сохранение языков мира/ Ю.В. Уваров. – Науч. шк. “Прекрасный мир”. – К.: Прекрасный мир, 2011. – 35 с.

